

ב"ה

ואביטה

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות

מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

מ"אחור לאחור" ל"פנים בפנים" מיניה וביה | עמ' ב
ביאור ב"באתי לגני" אות ח

הצד המואר והצד האפל בנפש | עמ' ה
ברית שניאור זלמן שי' שרייבר וסעודת ראש חדש לע"נ ראובן מרנץ ע"ה

סדרים בדורות ישראל (אנגלית) | עמ' כח
שיעור חדש כסלו

המשכת האמונה מאפלה לאורה | עמ' מג
קבלת פנים יוסף-חיים ומנוחה-רחל שי' שפירא

רמ"ח אותיות וספר אור האמת | עמ' מח
שבת קדש פרשת שפטים, ד' אלול ע"ז - כפר חב"ד

דבר יום ביומו | עמ' נט
פרשת בשלח

ניגון 387 | עמ' סג

ב	ל	ע	י	נ
ו	א	ב	י	ש
נ	פ	ל	א	ו
ת	ח	י	ר	ת

יוצא לאור לקראת שבת
פרשת בשלח ויום הבהיר י'-י"א שבט תשע"ח

לקבלת השיעורים: itielgi@pnimi.org.il

לקבלת סרטוני הוואצאפ: 0507951105

נקודה מעובדת משיעור ד' שבט ע"ח

מ"אחור לאחור" ל"פנים בפנים" מיניה וביה

ביאור ב"באתי לגני" אות ח

הצדקה שניתן לה על ידי ה-ג הופך היחוד לפנים בפנים.

ביאור הרבי: מ"צדק" ל"צדקה" – מ"אחור

באחור" ל"פנים בפנים"

אכן, בביאור הרבי לדברים¹ הוא מסביר שהאות ד בפני עצמה – בלי התייחסות לאות ג שלפניה – היא בסוד אחור באחור, וכשהיא הופכת ל-ה (מכח השפעת ה-ג אליה!) היא (שוב, בפני עצמה) בסוד פנים בפנים.

הרבי הקודם הסביר שהשינוי נעשה על ידי עבודת הצדקה ("גמול דלים"), על פי כוונת האריז"ל, והרבי מאריך לפרט את כוונת האריז"ל² – שמסביר שבכל אותיות צדק יש גריעותא (שהרי, עם כל מעלת "צדק מלכותא קדישא"³ הרי "בנין המלכות מן הגבורות" ולאחר מכן יש להמתיקה בהמשכת חסדים ולהפוך אותה מ"צדק" ל"צדקה") – ולהסביר לפיה את דברי הרבי הקודם:

דע כי אות צדיק שבתיבת צדקה, מורה על היות ז"נ אחור באחור, וזהו ציור אות צ', יו"ד

נתבטלה הקושיא מעיקרא, שהרי מדובר רק על היחס בין צורת ה-י לצורת ה-ר בציור האות ד, והן באמת פונות אחור זו לזו (כדוגמת צורת ה-י וצורת ה-ג מן מורכבת האות צ – כדלקמן בפנים).

¹ ד"ה "באתי לגני" תשי"ח הב' (מוצש"ק פרשת בשלח, י"א שבט פ"ג).

² שער המצוות וטעמי המצוות ראה.

³ "פתח אליהו" – הקדמת תקו"ז.

מ-ד-ל-ה – מ"אחור באחור" ל"פנים בפנים"

בתחלת⁴ אות ח' במאמר "באתי לגני" (הנלמדת בשנה זו) מדבר הרבי הרי"צ אודות הפיכת האות ד ל-ה (ולעומתה הפיכת האות ר ל-ק) – בכח עבודת הצדקה – ומבאר שזהו מעבר מיחוד אחור באחור (ב-ד, בה נקודת ה-י נמצאת מאחור) ליחוד פנים בפנים (ב-ה, בה נקודת ה-י עוברת קדימה):

והנה בקדושה נעשה מאות ד' ה', ובסמ"א נעשה מר' ק', דה' הרי יש בו ג"כ אות יו"ד מלפניו והוא רגל השמאלי דאות ה', אלא שהוא מלפניו, ובדל"ית הוא מאחוריו, והיינו שמורה על אופן היחוד, דאות ד' מקבל מאות ג' שקדם אליו, והוא יחוד אחור באחור, ובאות ה' היו"ד מלפניו, שהיחוד הוא בבחינת פנים בפנים, וזה נעשה ע"י הצדקה. וכדאיתא בכתבי האריז"ל דצדקה הוא צדק ה' שמאות ד' נעשה ה', וכמארו"ל ג' ד' גמול דלים, שהד' מקבל מהג' ועי"ז נעשה אות ה'...

מלשון אדמו"ר הרי"צ משמע בפשטות שהיחוד אחור באחור הוא בין ה-ג ל-ד, הגומלת חסד עם הדלים⁵, וכאשר ה-ד מפנימה את שפע

⁴ נרשם על ידי איתיאל גלעד.

⁵ בציור ה-ג, הרצה לגמול חסד עם ה-ד, היא פונה פנים ל-ד, ורק ה-ד מפנה אחור ל-ג (וכמשמעות הגמרא בשבת קד, א אותה מצטט הרבי הרי"צ כאן) – היינו שזהו יחוד פנים באחור – אך נתבאר בשיעור י"ז טבת ש"ז שכל יחוד שאינו פב"פ נחשב ליחוד אב"א. אכן, כפי דברי הרבי לקמן בפנים

באחור" הוא מיניה וביה – כאשר צורות ה-י וה-נ מהן היא מורכבת הופכות פניהן זו מזו, כפי הכתיבה בנוסח האריז"ל – כך גם באות ד ה"אחור באחור" הוא מיניה וביה, כאשר נקודת ה-י שמאחוריה וגוף ה-ד פונים אחור זו לזה¹ (ועל דרך זה באות השלישית, ק – הבאה לאחר ה-צ" – הגריעותא אינה נתלית באות אחרת, אלא בכך שבה גופא הקו השמאלי יורד להניק לסטרא אחרא, בחינת אחור).

"אחור באחור" ו"פנים בפנים" בתוך האדם

עצמו

מדיוק ההסבר אצל הרבי עולה חידוש, כי "אחור באחור" ו"פנים בפנים" אינם תיאורים רק ליחסים עם הזולת – החל מיחסי האיש והאשה בחיי הנישואין – אלא מצבים שמתקיימים גם בתוך האדם בינו לבין עצמו. מסתבר, אם כן, שכדי להגיע ליחסי "פנים בפנים" עם הזולת על כל אחד מבני הזוג להגיע בתוך עצמו למצב של "פנים בפנים". כל עוד האדם נמצא בתוכו במצב של "אחור באחור" גם יחסיו עם הזולת יהיו יחסי "אחור באחור" בלבד.

במלים פשוטות, מצב של "פנים בפנים" בתוך האדם עצמו הוא היות האדם שלם עם עצמו – מצב של "שלום בעצמי"². במצב של "אחור באחור" בתוכו האדם אינו מסוגל להסתכל בפני עצמו ולסבול את עצמו כפי שהוא, עם כל חסרונותיו וחטאיו, ולכן אינו מסתכל על עצמו

ונו"ן כפופה הפוכות פניהם זו מזו ועומדים אחור באחור. ואות ד', מורה על היות אז הנקבה דלה ועני'. ואות קוף, מורה על היות רגלה הארוך מתפשט ויורד בקליפות. ומסיים שבאשר זו"ן הם אחור באחור הרי זה הזיווג גרוע, ולכן צריך לתקן שיהי זיווג העיקרי והאמיתי שזהו"ע אות ה' של צדקה (ע"כ).

וזהו גם מה שמבאר בהמאמר, שבאות ד' היו"ד הוא מאחוריו, שמורה על יחוד אחור באחור, ובאות ה' היו"ד הוא מלפניו, שהיחוד הוא בבחינת פנים בפנים. והיינו שע"י נתנת הצדקה למטה למאן דלית לוי מגרמי כלום, שהו"ע ההשפעה מגימ"ל לדל"ת, גמול דלים, אזי נעשה גם הענין דגמול דלים למעלה, ועי"ז נעשה מד' ה', שניתוסף הרגל השמאלי שהו"ע היו"ד מלפניו, שיהי היחוד בבחינת פנים בפנים.³

נראה כי דיוק הרבי, לחזק את הבנתו במאמר הרבי הקודם, הוא שכשם שבאות צ ציור ה"אחור

¹ ועד"ז בד"ה "באתי לגני" תשי"ח הא' (ליל ש"ק פרשת בשלח, י"א שבת) פ"ב:

וזה הפירוש שצדקה הוא צדק ה', דצדק קאי על ספירת המלכות והאותיות צדק מורים על האור כפי שהוא בדרגא נמוכה, דתמונת אות צדי"ק היא יו"ד ונו"ן שפניהם הפוכות זו מזו ועומדים אחור באחור. וכמו"כ באות דל"ת הוא יחוד אב"א כנ"ל. ואות קוף"ף מורה על היות רגלה הארוך מתפשט ויורד בקליפות (כדלקמן). וכל זה הוא לפי שהיחוד הוא אחור באחור, שהוא יחוד גרוע, ולכן אפשר להיות מזה אחיזה וכו', והיינו, דהגם שהאות קוף"ף הוא בקדושה עדיין, מ"מ, כיון שאפשר להיות מזה אחיזה בו, הרי זה מורה שגם בתחילה הוא יחוד גרוע. וכל זה הוא בהאותיות צד"ק מצד עצמם. אמנם ע"י ההשפעה דמעשה הצדקה, נעשה אות ה' שהו"ע יחוד פב"פ, ויתרה מזה, שע"י מעשה הצדקה הנה מבחינת צד"ק עצמו שהוא יחוד גרוע נעשה אות ה', יחוד פב"פ, שהוא יחוד בשלמות.

² וכנ"ל בהערה ב (וממילא הדיוק דשם מחזק את הצורך להסביר באופן בו מסביר הרבי את מאמר הרבי הקודם, ודוק).

³ ואף מצטרפת למלויה – צדיק – בעולם התיקון (משא"כ בעולם התהו, בו המילוי הוא רק צדי, לשון "צדיא", תרגום "תהו"), כמבואר במ"א.

⁴ תהלים לח, ד. ראה לקו"מ יד (אות ח ואילך, ועיי"ש אודות היחס בין "שלום בעצמי", "שלום בית" ו"שלום הכללי").

עצמו באמת. הצדקה – הנותנת 'זכות קיום' גם לעני ודל – מגלה את רחמי ה' המאפשרים לאדם גם להכיר בשפלות עצמו¹⁰ ולעשות את כל עבודתו (כולל עבודת האתכפיא הנדרשת ממנו) באופן של פנים בפנים.]

באור אמת (וממילא אינו מכיר את עצמו ואינו מסוגל להגיע לתקון אמת). אם כן, המפתח למצב פנימי של "פנים בפנים" הוא שפלות האדם, המאפשרת לו לסבול את מציאותו הפגומה – שפלות זו היא יסוד ושרש עבודת האדם בתיקון עצמו¹¹ וכן יכולתו להתחבר באמת ובאהבה לזולתו¹².

[לאור זאת, כיצד יובן שהאות צ – מדרגת הצדיק – היא בעצמה בבחינת "אחור באחור"¹³ (דווקא לפי דרך כתיבת האריז"ל)? ראשית העבודה של הצדיק ("צדיק כפוף בעולם הזה"¹⁴) היא עבודת אתכפיא רבה מתוך אי-השלמה עם מצבו, "אחור באחור" פנימי. אכן, אם אותו 'צדיק' (בשם המושאל¹⁵), שהרי עדיין לא הגיע לאתהפכא¹⁶) הוא בבחינת "צדק" – ללא הנהגת "לפנים משורת הדין" חסידית, הנהגת צדקה גם של האדם כלפי גופו ונפשו הבהמית – ה"צדק" שלו עלול להתדרדר להצטדקות ר"ל. רבי הלל מפאריטש אמר על עצמו כי לפני שהתקרב לדרך חב"ד הוא סבר בעצמו שהוא צדיק, אך לאחר שלמד תניא הבין ש"הלואי בינוני" – ללא הגעה לנקודת האמת של השפלות האדם אינו מסוגל להשלים עם עצמו ומתוך כך גם אינו מכיר את

¹⁰ וראה באורך שכינה ביניהם פרק "ארך אפים" הערה ו (עמ' קמא).

¹¹ ראה שכינה ביניהם פרק 'והייתי שפל בעיני'.

¹² ובפרט כאשר מנגידים אותה לאות א – בת זוגה על פי ציור האותיות (דרך התבוננות שכולטת במאמר "באתי לגני", שמבאר את ניגודי האותיות המדווננות לפי ציורן: ד-ר, ה-ק) – בה שתי צורות האות ? (העלינה והתחתונה) פונות זו אל זו (באשר פניהן אל גוף האות, ורק יש להקפיד שצורת האות ו' שעומדת ביניהן – סוד הרקיע בין מים למים – לא תהיה "ממוצע המפריד" אלא "ממוצע המחבר", וד"ל).

¹³ שבת קד, א.

¹⁴ ראה תניא פ"א.

¹⁵ ראה תניא פ"י.

¹⁶ כמבואר במאמר "פרק בעבודת ה'" בספר לב לדעת. ועל יסוד המבואר שם נתבאר שמן השמים מראים לאדם את שפלותו האמתית כפי ערך הכרתו ברחמי ה' האין סופיים. שתי ההכרות הפנימיות – הכרת הרחמים והכרת השפלות – הן גופא בסוד "פנים בפנים", כאשר הכרת הרחמים ממתיקה את דין השפלות, לאכללא שמאלא בימינא מיניה וביה (וממילא, עיקר ה"אחור באחור" הפנימי כשהאדם אינו מכיר בעצמת רחמי ה' עליו, ודוק).

ר"ח שבט ע"ח - כפר חב"ד הצד המואר והצד האפל בנפש

ברית שניאור זלמן שי' שרייבר וסעודת ראש חדש לע"נ ראובן מרנץ ע"ה

ידוע שהיחס בין שמאי להלל – תמיד מקדימים את בית שמאי לבית הלל, גם בית הלל מקדימים את דברי בית שמאי לדבריהם – הוא בין כח לפועל, "אזלינן בתר בכח" ו"אזלינן בתר בפועל". ידוע הווארט של הבני יששכר שהדבר הראשון שצריך לומר בבקר – לפני "מודה אני" או אחרי "מודה אני" – הוא "כח הפועל בנפעל", להכיר שיש אין שמהווה את היש תמיד, "המחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית", כח אלקי שנצב בנבראים, "לעולם הוי' דברך נצב בשמים", כח הפועל בנפעל. כלומר, בכל רגע הכח יוצא מהכח אל הפועל, מבחינת שמאי לבחינת הלל, בכל רגע. יש כאן חיבור בין בית שמאי, כח, לבית הלל, פועל – זה מה שמהווה את המציאות שלנו.

"משה משה" – משה-שמאי-הלל ומחלוקת-

שמאי-הלל

גם ידוע ש**משה** – שאדמו"ר הזקן, שניאור-זלמן, הוא המשה שבדור – הוא ר"ת **משה-שמאי-הלל** או **מחלוקת-שמאי-הלל**, שתי הכוונות, כידוע, הן בסוד "משה משה" לא פסיק טעמא בגויהו":

יש "**משה**" שהוא **משה-שמאי-הלל**, בגימטריא "אשר עשה משה] לעיני כל ישראל" (761, מספר ההשראה ה-20) ויש "**משה**" שהוא **מחלוקת-שמאי-הלל**. בר"ת משה-שמאי-הלל

א. שני-אור – אור הלל ואור שמאי

נגנו^x "ימין ה' רוממה", "צמאה לך נפשי", ניגון הכנה, ארבע כבות, נייע זשורצי, ניגון רוטטוב, אבי הבן חזר מאמר ד"ה "בעצם היום הזה", ניגון שאחרי מאמר.

מר"ח שבט לט"ו בשבט – חבור כח (בית

שמאי) ופועל (בית הלל)

לחיים לחיים. הרך הנימול נקרא על שם אדמו"ר הזקן, שניאור זלמן, בעל התניא והשו"ע שהם שני-אור – אור הנגלה, השו"ע, ואור הנסתר, התניא.

בהשגחה פרטית אנחנו בר"ח שבט, היום בו התחיל משה רבינו "באר את התורה הזאת", משך 37 ימים, עד ז' אדר. זו תקופה מיוחדת, התקופה של "משנה תורה". עוד דבר: לדעת בית שמאי היום ראש השנה לאילן. כתוב שלעתיד לבוא נפסוק הלכה כבית שמאי. אנחנו עדיין בסדר של טרום-לעתיד-לבוא, לכן עדיין ההלכה – "דבר הוי' זו הלכה", הגילוי של שם הוי' ב"ה – כבית הלל, שראש השנה לאילנות הוא ט"ו בשבט, חמשה עשר בשבט, סיהרא באשלמותא דחדש שבט. היום ראש חדש, מולד הלבנה.

^x נרשם על ידי איתיאל גלעד. לא מוגה.

הלל, שמאי לפני הלל, כח לפני פועל, אבל הכח הוא בשביל הפועל. שוב, כנראה שמה שמשא רבינו מתחיל לבאר את התורה היום היינו התחלת ביאור "אלו ואלו דברי אלהים חיים". לכן כתוב שמשנה תורה, חומש דברים, הוא מקור התושבע"פ בתוך התושב"כ. מה ההבדל? בתושב"כ אין מחלוקות, הכל דבר ה', והתורה שבעל פה כולה מחלוקת – מחלוקת קיימת, "מחלוקת [לשם שמים] שסופה להתקיים", כמו שכתוב בפרקי אבות על מחלוקת הלל ושמאי. מחלוקת שמאי והלל היא מחלוקת לשם שמים, "לשמה", שמה אותיות משה.

שני-אור – אורות הלל ושמאי – תרין עטרין

שבדעת

אם כן, כל ההסבר נועד לומר ששני האורות של שניאור הם אור של שמאי, אור שהוא עדיין בכח, אבל הוא אור – בחנוכה (ממנו יוצאים) זהו אור שפוחת והולך, "מהדרין מן המהדרין" מיום ליום – והלל ודאי כולו אור, "בהלו נרו", "יהל אור", אור של חנוכה, של מוסיף והולך, אבל שניהם קדש. לכן מאד מתקבל ששניאור – אדמו"ר הזקן – היינו שני האורות של ב"ש וב"ה.

איזה עוד רמז יש בשני-אור? קשור לדעת. שניאור זלמן הוא המשכת האור **לזמן**, אותיות **זלמן**. העיקר הוא המשכת הדעת לנשמות ישראל. אדמו"ר הזקן הוא חב"ד, ועיקר החב"ד הוא דעת, כמו שמסביר בתניא קדישא שלכל יהודי יש ניצוץ של משה רבינו, והוא מנחיל לו את הדעת את ה' – "דע אל אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה". אבל בדעת יש תרין עטרין, עטרא דחסדים ועטרא דגבורות – זהו השרש האמתי של שמאי והלל, "הללו אוסרים והללו מתירים", יש מי שמיקל ויש מי שמחמיר. קל וחומר היא המדה הראשונה שהתורה נדרשת בה. הלל הוא ה"קל" (= הלל הלל). הלל באתב"ש היינו **צכך** – 130 = קל! זהו יחס מיוחד שלא נמצא במלה אחרת, שהאתב"ש של

לא מוזכר בכלל שיש מחלוקת, כידוע שבעצמות נושא ההפכים הוא כך שאינם הפכים כלל. אבל יש גם **מחלוקת-שמאי-הלל**, שמובא בכש"ט בשם המגלה עמוקות, שעולה 1000 – אלף אורות שקבל משה מסיני, בגימטריא "תלמיד ותיק" שכל מה שהוא עתיד לחדש כבר נאמר למשה בסיני, בגימטריא **ישראל בעל שם טוב**, סוד נשמת מורנו הבעש"ט (שהוא הוא ה"תלמיד ותיק" של משה רבינו) שנתנה למשה בסיני. אם כן, יש דברים גדולים מאד שמתגלים בר"ת של משה. שני הרמזים האלה, שני ה"משה" האלה, הם בעצם אחד – "לא פסיק טעמא בגווייהו".

"הואיל משה באר" את מחלוקת שמאי והלל

בכל אופן, שניאור על שם שני אורות. הפירוש הפשוט הוא מה שאמרנו קודם, אור הנגלה ואור הנסתר, אבל היות ששניאור הוא המשה שבדור – הילולת אדמו"ר הזקן היא כ"ד טבת, יום ההולדת של הרך הנימול היה יום קודם, כ"ג טבת, וכשהיה בן יום אחד היתה ההילולא רבה של אדה"ז על שמו הוא נקרא, וכמה ימים קודם היתה הילולת הרמב"ם, שהוא גם משה, ויום הברית הוא גם יום מיוחד של משה, היום בו התחיל לבאר את התורה.

יתכן מאד, מסתמא, קרוב לודאי, שביום הזה משה רבינו גילה לישראל את מחלוקת-שמאי-הלל שכלולה בו, כי היה צריך להסביר מהו ראש השנה לאילן, וממילא אמר: 'תדעו שיש אצלי שתי סברות מהו ראש השנה לאילן' – הוא עצמו האילן, האילן הוא ה"צדיק יסוד עולם" – "יש אצלי שתי דעות, ואצלי "אלו ואלו דברי אלהים חיים". או שהיום הוא היום שלי, ר"ה לאילן, או עוד שבועיים'.

מה ההבדל בין ר"ח לחמשה עשר, ט"ו בשבט? בדיוק מה שאמרנו, בכח ובפועל. בר"ח הלבנה במילואה נמצאת בשמים, רק שאיני רואה את אורה – האור הוא בכח להתגלות. בחמשה עשר, סיהרא באשלמותא, האור מתגלה – ממש שמאי

התחלת אדה"ז מבית שמאי: ה'דינים' של ספר

התניא

איך אני יודע שאדמו"ר הזקן שייך לשמאי? שאפילו בנסתר שלו, ספר התניא שלו, מרגישים שיש הרבה דינים. כל התניא במשפט אחד הוא 'זיי נישט קיין נאר', אל תרמה את עצמך. אתה חושב שאתה צדיק? אתה רחוק מאד מלהיות צדיק, הלואי בינוני. אפילו בינוני, כולי האי ואולי, יש חד בררא. בדור שלנו קשה להאמין שיש אפילו בינוני אחד.

לכן, מי שמתחיל לפתוח את התניא מרגיש שקודם היה לו אור – היה נדמה לו שיש לו אור בעינים, כמו רבי הלל מפאריטש, הלל לשון אור, לפני שלמד תניא וחשב שהוא צדיק היה לו אור. אך ברגע שהוא מתחיל ללמוד תניא נעשה לו חשך בעינים – ככה מספרים על החוזה מלובלין שאמר שנעשה לו חשך בעינים כאשר פתח את ספר התניא. שוב, הווארט של "הלואי בינוני" הוא מאד קשה. אחר כך, בלקו"ת, מתחיל להיות קצת יותר מתוק, וכך הלאה. רואים שגם הנסתר של אדמו"ר הזקן מתחיל עם שמאי. כל דבר מתחיל עם שמאי – קודם יש כח ואחר כך פועל, לא יכול להיות פועל לפני כח. [הכניסו פירות]. יפי, יש לנו גם פירות של ר"ה לאילן אליבא דבית שמאי, ר"ח שבט.

רמז הלל-שמאי

נעשה גימטריא יפה: גם הלל וגם שמאי, הם כפולות של אחד, 13 – הלל עולה ה"פ 13. רק לא לשכוח מהלל בר"ח שבט, ששייך לשמאי, אומרים הלל – אבל לא הלל שלם אלא חצי הלל. שוב, הלל עולה ה"פ אחד (13) ואילו שמאי עולה זך (תיכף נדבר על זך) פעמים אחד, משולש הוי'. יחד, הלל-שמאי עולים לב פעמים אחד – הממוצע שלהם הוא יצחק. יצחק הוא דין. הלל הוא חסד ושמאי הוא דין, אבל יחד הם עולים יצחק-יצחק – כאילו הכל הופך להיות דין.

הלל הוא פעמיים הלל, דבר פשוט, ושמאי הוא חומר – "קל וחומר". זו מדה שנקראת דין, שייכת לשמאי.

בכל אופן, כל זה להכנס לנושא שרצינו לדבר עליו, עוד לפני שידענו איך יקראו לרך הנימול – יכולנו כמובן לנחש, אבל בשביל לנחש צריך חוש, ולא היה החוש (חוץ מכך שחשבנו על הנושא).

בדעת הכל אור

שוב, שמאי והלל במקור הם עטרא דגבורות ועטרא דחסדים. כאשר הגבורות יורדות לרגש הן כבר לא אור – הן חשך. במדות הלב, קדימת שמאי להלל היינו על דרך "ברישא חשוכא והדר נהורא" – קודם האדם עושה חשבון נפש איפה הוא עומד בעולם, וכל החשך מתגלה, "ידע איניש בנפשיה" (הכנעה), השלב הראשון בעבודת ה'). במדות שמאי הוא צמצום וחשך, אבל בדעת, בשרש, הוא אור.

איך אני יודע שיש הבדל בגבורות כמו שהן בלב לגבורות כמו שהן בדעת? מההשמות הקדושים – הגבורות בלב הן שמות אלהים, בגימטריא הטבע, שהוא צמצום וחשך, מסתיר על האור, אבל בדעת הגבורות הן בדיוק כמו החסדים – הכל שמות הוי'. אותו דבר לגבי אור וחשך, בלב יש אור וחשך, אבל בדעת יש אור ואור.

זה הסוד הראשון של שני-אור – דע לך, שמה שבלב הוא אור וחשך, בדעת הוא אור ואור, שני אורות. החשך של הדעת הוא אור בכח, אור של שמאי. כאשר האור בא בפועל, "ייהל אור", זה האור של הלל. זה דבר חשוב מאד, כי אומר גם ששרש שני היצרים בלבו של אדם – יצר הטוב ויצר הרע – ויותר מזה, שתי הנפשות, נפש האלקית ונפש הבהמית, בדעת הכל אור.

שהם שתי נפשות – נפש האלקית ונפש הבהמית – הוא נותן להם הרבה יותר מציאות מאשר סתם יצרים. משהו רציני, שיש בי שתי נפשות, תיאור של מלחמה שלמה בתוכי. לא הייתי יכול להבין כך מהגמרא או מהרמב"ם.

אבל כתוב שהיצר הרע הוא מאד חכם, ובכל דור – ברגע שמתרגלים לשם שנתנו לו – הוא מתלבש בלבושים חדשים ולא מכירים אותו. לכן, כדי להכיר אותו, צריך כל פעם, כל דור, לחדש את השם שלו – אי אפשר להסתפק בשם הקודם. כמה שספר התניא מביא אותנו עד ימות המשיח ועד בכלל, בכל אופן, את כל ניתוח האישיות – הניתוח הפסיכולוגי של האדם – חייבים לרענן ולחדש, כדי שלא יהיה קשוח, שלא יתיישן. יש פה כמה עורכי דין – יש חוק ההתיישנות. גם על המינוח של ספר התניא, איך שמתקבל אצלנו, במוחין שלנו, יש חוק ההתיישנות – כבר לא רלוונטי יותר. לכן חייבים לחדש אותו, כדי שישאר רלוונטי. זה חוזר למה שדברנו קודם, שמה שבלב הוא חשך ואור – בדעת הוא אור ואור, שני-אור, שגם החשך הוא אור.

רמב"ם: במדות טוב ורע, במוחין אמת ושקר

לפני שבועיים, היה שיעור על הרמב"ם – ביארציטי של הרמב"ם. דרך אגב, הרמב"ם שיך להיות – ב"רביעי" של בא, החת"ת של היום, ר"ח שבט בקביעות שנה זו, כתוב "רבות מופתי בארץ מצרים", שמקובל בעם ישראל שהוא הרמז העיקרי לרמב"ם בתורה, אין עוד רמז קולע כזה. אדמו"ר הזקן הוא בין הילולת הרמב"ם לרמב"ם בתורה, בחת"ת של היום, היום של "הואיל משה באר את התורה".

הרמב"ם עצמו כתב במו"נ שלו – נאמר באותיות פשוטות שלנו, של לב ומח – שהמושגים טוב ורע (לא רק יצר טוב ויצר הרע) הם מושגים של לב, של רגש, ואילו במוחין (כלומר בחקירה, בפילוסופיה), זהו לא הנושא

אותו דבר במלים כח ופועל: **כח** אנחנו יודעים שכותבים בלי ו, ובתנ"ך **פועל** גם תמיד כתוב חסר – כתוב הרבה פעמים, תמיד בלי ו, חשוב לגימטריא. כמה הם ביחד? **יצחק**. כלומר, שהמוצע של **שמאי-הלל** הוא בדיוק חבור שתי השיטות שלהם, **כח-פעל**. כלומר, שניהם כוללים את שניהם. הערך הממוצע של שניהם הוא החיבור של שתי הבחינות שלהם – הכל **יצחק**. רמז מאד יפה. שוב, הכל שייך לשניאור.

ב. צד מואר וצד אפל

חידוש שמות היצרים מדור לדור

נפתח קצת את מה שאמרנו הרגע², משהו חשוב ביותר – שהתניא יכול להיות ספר קשה מאד. לא רק שקשה להבין אותו, אלא שקשה לעכל אותו, כי הוא דורש 'בשמים' – שמאי אומר ש"שמים קדמו", שמאי לשון שמים. איפה אתה נמצא, אדמו"ר הזקן? מה אתה רוצה ממני? וואס וילסטו פון אונז? "הלואי בינוני", יש מי שהוא בינוני? רחמנות, תרחם עלינו, במיוחד בדרא בתראה – בדור האחרון שלפני מלך המשיח, תרחם, רחמנות! מה, יש מישהו שיכול לקיים את מה שכתוב בתניא?³

לכן, צריך להביא ווארט מפורסם בחסידות⁴ שפעם – בחז"ל – קראו להם יצר הטוב ויצר הרע, יש לאדם שני יצרים. בא אדמו"ר הזקן ונתן עוד שמות – נפש האלקית ונפש הבהמית, מינוח שלא קיים, לדוגמה, ברמב"ם. שני היצרים הם יחסית טיפוסים 'נחמדים', יצר הטוב ויצר הרע (כל עוד שלא מבינים ש"הוא יצר הרע הוא השטן הוא מלאך המות"), וברגע שאדמו"ר הזקן קובע

² מהבא לקמן יצאה גם נקודה מעובדת – "אורות מאופל".

³ ראה שמועות וסיפורים ח"ב עמ' 169-170, רשימות דברים ח"ד עמ' קפז-קפט ועוד. נתבאר באורך בסעודת ר"ח כסלו ס"ז.

שני צדדים – צד הקדושה והסטרא אחרא

אנחנו נאמר כעת שיש משהו אחר: בשביל הדור שלנו, יצר טוב ויצר הרע – נו... נפש האלקית ונפש הבהמית – לך תסביר למישהו, אתה חצי אדם, נפש האלקית, "אתם קרויים אדם", וחצי בהמה. טוב, אם הוא לומד ביולוגיה, בסדר – חצי קוף, יצא מקוף, והקוף יצא מאיזו בהמה/חיה אחרת. בכל אופן, לא יותר מדי מגרה, נותן לי מוטיבציה לעבוד את ה' יתברך. התכל'ס היא לעבוד את ה' יתברך. אני צריך ללמוד משהו שיתן לי מוטיבציה לעבוד את ה' יתברך, עם המינוח המתאים. יש בזהר דימוי מאד פשוט, שיש למציאות שני צדדים. צד בלשון הזהר הוא סטרא. יש סטרא אחרא – הצד האחר. שייך גם לאות של השנה ב"באתי לגני", בה מדובר על הזהירות שלא להחליף בין ה-ד של "אחד" ל-ר של "אחר", "הוי" אלהינו הוי" אחד" ו"לא תשתחוה לאל אחר", ד רבתי ו-ר רבתי, מדגישים כדי לא להחליף ולהחריב את העולם. ל"אחר" הזה קוראים צד – הוא צד. גם אצל עורכי דין משתמשים בצד – יש שני צדדים. יש צד אחד שהוא הסטרא אחרא.

"סטרו ויצא" – סטירה לסט"א

מה עוד כתוב בכת"ת של היום? "ויצא מפרעה בחרי אף" אמר ריש לקיש סטרו ויצא". משה רבינו יוצא מפרעה בכעס. כל מקום שיש בתורה חרון אף יש רושם, ורק בשני מקומות לא רואים את הרושם שעשה חרון האף – כשה' כעס על משה שאמר "שלח נא ביד תשלח", שנראה שאין רושם, אבל גם שם (כפי שמביא רש"י) היה רושם. יש אחד שאומר שאין רושם, ויש אחד שאומר שיש רושם – "אהרן אחיך הלוי", הוא אמור להיות לוי ואתה כהן, אבל בשל הכעס על הסירוב לקבל את השליחות הוא יהיה הכהן ואתה לוי.

הפלא שיש עוד חרון אף שאין בו רושם, כפי שחז"ל אומרים – פעם אחת כועסים על משה

העיקרי. במוסר הנושא הוא טוב ורע, מה טוב ומה רע. גם ב', אני בנוי מטוב ורע. אבל בפילוסופיה טוב ורע אינו הנושא, וגם לא כל כך מענין – אפשר לדבר על טוב ורע, אפשר לדבר על מקור הרע בעולם כמו שגם דברנו בשיעור, אבל המושגים בהם הקיטוב של החקירה הם אמת לעומת שקר. מזכיר מה שדברנו לפני כמה שבועות על חכמת ההגיון. יש משפט, ואם אתה חוקר, פילוסוף, חוקר אלקי, מענין אותך רק דבר אחד – האם המשפט הוא אמת או שהוא שקר. טוב ורע מענין רק ברגש, אבל לאנשי שכל משנה רק אם אמת או שקר.

למאי נפק"מ? למה טוב? במח, לפי הרמב"ם, גם למעלה ממצוות, למעלה מאידישקייט בכלל. לכן הפילוסופים הגדולים אצלו הם היונים. הוא מאמין שהנביאים שלנו גדולים מהם. כדי לקחת משפט ולדון אם הוא אמת או שקר אתה יכול להיות יוני כמו שאתה יכול להיות יהודי. גם בזה אנחנו לא מסכימים מאה אחוז, כי האמת של התורה היא לא סתם אמת או שקר כמו בנייתוח משפט, חוץ מזה שההגיון שלנו הוא לא ההגיון של הרמב"ם, כמו שדובר. שייך גם למאמר "באתי לגני", שמדבר דווקא על שקר – אותיות קר, שהן אותיות הסט"א, אבל יש שם גם ש, אות אמת, כי שקר שאין אמת בתחלתו לא מתקיים בסופו. זה שבתוך השקר יש אמת – "לית כל מוחא סביל דא", בלתי נסבל למי שלומד הגיון פילוסופי. כמו שלמדנו¹, לא נסבל שבכל שקר נקודת אמת – אחרת לא יכול להתקיים – כי או שקר או אמת. הפילוסופיה תכחיש את ה-ש של השקר, לפי הפירוש ש-ש זו היא אמת. רק לומר שאצלנו המושגים אמת ושקר לא בדיוק כמו בהגיון. על כל פנים, הוא כותב במו"נ שבמדות יש טוב ורע ובמוחין אמת ושקר. הפילוסוף הוא במוחין.

¹ בשיעורי "הגיון לבי" (כ"ח חשון – ד' כסלו ש"ז).

עכשיו אנחנו רוצים לומר שלכל אדם יש שני פרופילים. הרי לכל פרצוף יש שני פרופילים. היום פרופיל היא מלה מאד חשובה – כאשר כותבים רזומה, כל אחד כותב מה הוא עשה בחיים, יש לו את הפרופיל שלו. אבל באמת, יש לכל אדם שני פרופילים. [הוא כותב רק את הדברים הטובים...] נכון, יש לי שני פרופילים – יש פרופיל שהוא צד ימין, סטרא דקדושה, ויש פרופיל שהוא צד השמאל, שהוא סט"א. יש שני סטר – סטר וסטור. פרעה עצמו הוא הלעו"ז של משה רבינו – דבר פשוט בכל הזוהר. משה מרגיש שיש לו פרעה גם בפנים, לא רק בחוץ.

איפה בספר התניא האדם צריך לתת סטירת לחי לעצמו? פרק כט בספר התניא – הקטע שאנחנו הכי אוהבים בתניא... כל ההתחלה, עם כל הרשעים והצדיקים והבינוניים... אבל ברגע שמגיעים לתכל'ס, "אתה רע, רשע וכו'", ברגע שנותנים סטירת לחי – אם אתה משרש ריש לקיש, בעל תשובה – הכי געשמאק בכל התניא. אדמו"ר הזקן הבטיח – ואם הוא הבטיח הוא מיד מקיים – שאם אדם יודע לתת סטירת לחי לעצמו מיד יש לו גילוי אלקות, הוא מוריד את הקליפה ואז הלל מתגלה. זה בדוק ומנוסה. אין כל כך געשמאק כמו סטירת לחי לעצמך.

המונחים החדשים: צד מואר וצד אפל

איך אני קורא לשני הצדדים? כבר לא יצר רע ויצר טוב, נפש אלקית ונפש בהמית – עליהם כתוב בספרים, אחרי שאעדכן אחזור ללמוד בהתאם, אבל אני רוצה כעת משהו אחר. המשהו האחר הוא גם יותר מאמת ושקר של הרמב"ם, וודאי יותר מהטוב ורע של הרמב"ם. הגיע לכך שיש טוב ורע ברמה יותר נמוכה ואמת ושקר ברמה יותר גבוהה. היו לנו שיעורים בענין¹ – שחוף מאמת ושקר וטוב ורע יש גם אור וחשך. טוב ורע, בלשון החסידות, מי שחושב טוב-רע –

ופעם אחת משה כועס על פרעה. כאן רש"י לא שואל ומתריך, אבל הגמרא שואלת וגם מתרצת – תירוץ של ריש לקיש, החבר הטוב שלנו, הוא בעל תשובה וכולנו צריכים להיות בעלי תשובה, הוא גם תקיף ורבי יוחנן יותר פציפיסט, דואג לכבוד מלכות. גם כאן, רבי יוחנן דואג לכבוד מלכות, כבוד הממשלה, אבל ריש לקיש בעל תשובה שלא דואג להממשלה – "סטרו ויצא". אמרנו² שכדי לומר כך, צריך לשים את עצמו בסיטואציה הזו בדמיון ולפעול כך – אחרת לא יכול לומר זאת. בדיוק מתאים לריש לקיש, שאחרי שמתווכח עם פרעה הוא יוצא בחרי אף, לא יראה אותו יותר – "כן דברת" – אבל לפני שנפרדים אני ופרעה, אחרי שקודם פחד ממנו וה' אמר לו "בא אל פרעה" ואשמור עליך, בסוף הוא קבל בטחון, כועס על פרעה, מתקרב, נותן לו סטירת לחי, ויוצא בחרי אף.

מה פירוש "סטרו"? לשון סטר, לשון צד. זה לא לשון מקרא. למי הוא נתן סטירה? לסטרא אחרא. משה ופרעה הם שם שני סטרא – משה הוא גם צד. לכל אחד יש את הצד השני. כתוב שלכל אחד מהצדיקים הגדולים יש את הלעו"ז שלו – לבעש"ט היה לעו"ז שלו. מי היה הלעו"ז של אדמו"ר הזקן, על שמו הרך הנולד? נפוליאון. גם אצלנו, לכל אחד יש את הסט"א שלו – לא צריך לחפש אותו שם...

שני פרופילים של אדם אחד

עוד פעם, אנחנו רוצים קצת לעדכן את ספר התניא – עבודת תרגום, תרגום לדור שלנו, למציאות שלנו. אנחנו רוצים לתרגם את כל הניתוח הנפשי, ולומר שלכל אישיות – כל אדם הוא אישיות – יש שני צדדים. ברגע שאדמו"ר הזקן עושה משני היצרים האלה, ה'חמודים', שתי נפשות קשות, איזו בהמה מול בן אדם – הוא אומר שהאישיות לגמרי מפוצלת.

¹ ראה לדוגמה התוועדות פסח שני ע'.

² ראה באורך התוועדות כ"א טבת ע"א.

מאוחרות – "והחטה והכסמת לא נכו כי אפילת הנה", עוד לא צמחו. אני רואה שאפל הוא מאוחר, כמו אחר – צד אחר, סטרא אחר. אבל כתוב שם עוד משהו, דרשת חז"ל – "פלאי פלאות נעשו להם שלא נוכו". הפשט הוא אחר, אבל הדרוש הוא פלאי פלאות. יש איזה פלאי פלאות באפלה. לכן אני לא קורא לצד הזה 'הצד החשוך' אלא דווקא 'הצד האפל' – הוא מאוחר, עוד לא צמח, כמו בית שמאי שבכח, אבל כאשר יצמח תראה את פלאי הפלאות שיש בצד האפל של האישיות שלך. עוד פעם, הצד האפל שלי הוא המון פוטנציאל לא מנוצל – אורות דתהו.

שוב, יש לי צד מואר ויש לי צד אפל. שניהם דעת – עטרא דחסדים שבדעת ועטרא דגבורות שבדעת. עטרא דחסדים היא מוארת ועטרא דגבורות אפלה, אבל גם היא אור – בדעת הכל אור. באריך, בכתר, עוד יותר – כתוב שבנחיר הימין של חוטמא דאריך יש חיים ובנחיר שמאל חיים דחיים. משיח יצא מהשמאל.

אור ואפלה – גילוי והעלם האלקות במודעות

מה פירוש מואר ואפל בכלל? אם שאר פילוסוף או משכיל – לא של החסידות – צד מואר היינו אחד נאור ואפל הוא אחד שעדיין חי בימי הבינים, בזמן החשוך. אבל מה אצלנו? מה אליבא דאמת? יש לי צד מואר וצד אפל – כל החיים אני צריך לפתח ולהבין ולהתמודד ולעבוד עם זה שיש לי צד מואר וצד אפל.

מה פירוש? הצד המואר שלי אינו שאני צדיק – הכל הוא מודעות. מודעות לה' היא הצד המואר שלי – כשאני מודע לה'. יכול להיות שאני מודע לה' תוך כדי נפילה, לכן יש כאן היפוך יוצרות לגמרי לגבי יצרים ונפשות. הצד המואר שלי הוא שברגע הזה אני מודע למציאות ה'. הוא מואר – לא אומר שום דבר על המעשים שלי או המציאות שלי, אלא רק שאני מודע, שיש לי אור של אלקות במודעות שלי. מהו הצד האפל? שאיני מודע, שנדמה לי ש"עולם כמנהגו נוהג",

המנטליות כל הזמן לבחון אם משהו טוב או רע – היינו מוחין השייכים למדות. מי שלומד טקסט וכל משפט צריך לבחון ולתת ציון אם הוא אמת או שקר, היינו מוחין בעצם – לא מוחין השייכים למדות – אבל מוחין בעצם מצד אמא, שהיא דווקא השכל הגלוי של הדבר. האם נכון או לא נכון? לבחון משפט, האם הוא אמת או שקר, היינו מוחין דאמא.

ניתן שמות לצדדים שאנחנו מדברים עליהם כעת: יש לי צד אחד שהוא 'צד מואר', פרופיל מואר, ויש צד שני לאישיות שלי, שנקרא 'צד אפל'. כבר אפשר להתחיל לעשות גימטריאות... יש את האני המואר ויש את האני האפל. לכאורה זה מה שאמור להיות בדור שלנו הפסיכולוגיה.

כל הדבר – יצר טוב ויצר הרע, נפש אלקית ונפש בהמית, איך שלא נקרא – הוא דואליות בתוך האישיות, פיזול אישיות. רוצים לעדכן אותו, שיהיה הכי טוב, הכי מתאים, וגם הכי לא מאשים. מה רוח הזמן? רוח הזמן שאני לא רוצה להאשים אף אחד בשום דבר. אני לא מאשים אותך, אלא רק אומר, מנתח את האישיות. ברגע שאני אומר יצר טוב ויצר רע – אני אומר שאתה רע, ואני לא רוצה לעשות ממך רע. גם לא רוצה לעשות ממך בהמה. לכל היותר אני רק רוצה להראות לך שאתה חשוך, אתה אפל. "כי אשב בחשך הוי' אור לי", "כי נפילתי קמתני".

הפוטנציאל בצד האפל

החידוש העיקרי הוא ביחס לצד האפל, ה"חשך אפלה" של מכת חשך – קודם כתוב "ויהי חשך", אחר כך כתוב "וימש חשך", אחר כך "ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים". כלומר, החשך – והחשך הממשי – בסוף מגיעים ל"חשך אפלה".

גם בסוף הפרשה הקודמת, לפני ה"חשך אפלה" של תחלת פרשת בא – מה יש בסוף פרשת "וארא"? "כי אפילת הנה" – מה פירוש "אפילת"? הפשט הוא, כפי שאומר רש"י,

אלא אם כן נכנס בו רוח שטות" – אז הוא "עתים שוטה". בגמרא המצב הזה, בו אתה רגע אחד בחוץ ורגע אחד מאושפז בבית חולים לחולי נפש – "עתים חלים עתים שוטה" – הוא לא המצב של כל אחד. אבל עכשיו זכינו שמתאר בדיוק את מציאות האדם עלי אדמות. [לאחד השומעים]: אתה מסכים?

ג. "באתי לגני" תשי"ח: שתי דרכים לחלק 'סדר'

מילת אברהם ובריאת העולם – למה לא קודם?

נחזור לאברהם אבינו, עליו שמענו במאמר שחזר אבי הבן. המאמר מתחיל בשאלה למה אברהם אבינו לא מל את עצמו קודם. מזכיר מה שאנחנו אוהבים להביא מהאריז"ל – השאלה למה הקב"ה לא ברא את העולם קודם. בריאת העולם היא עשית צמצום, צמצום הוא לחתוך – למה ה' לא ברא את העולם קודם ולמה אברהם לא מל עצמו קודם זו אותה שאלה. המוהל צריך לכוון שאלה זו – למה לא מלת קודם ולמה לא בראת את העולם קודם!?

בכל אופן, אברהם הוא משהו גדול. הוא הראשית של הסדר. סדר הוא שלשה.

מחדו"מ ביחס לעצם הנפש (אדם) וביחס

לעצמם (ה)

נאמר עוד משהו יפה מהמאמר "באתי לגני" של השנה, מהביאורים של הרבי על פרק ה': הוא מדבר על אדם ועל האות ה, ששניהם רומזים לשלשת הלבושים. ב-ה שלשת הקוים הם שלשת הלבושים וב"אדם" ה-א היא מחשבה ו-ד הם דבור-מעשה. הרבי שואל שאלה יפה, שאין במאמר המקורי, שבאדם ה-א (מחשבה) לעצמה

נדמה לי ש"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", או שאני מיואש מהחיים. כמו שרבי נחמן אמר – יעזור לנו לגבי מאמר חז"ל – שמי שמתייאש הוא טפש, הוא חי בחשך אפלה של מצרים. יתכן אחד שהוא צדיק, עשה מליון מצוות, כל היום עושה מצוות, אבל הוא בדכאון – אין את ה' בראש שלו, זהו הצד האפל שלו. עוד פעם, הצד האפל והצד המואר לא אומרים כלום לגבי המצוות שאתה עושה – לא אומר כלום, אלא נטו מצב נפשי.

[מה הענין בצד האפל?] אתה כבר מתאהב בצד האפל? זה כל הווארט, שצריך להתאהב בו. פשוט, יש לך שני פרופילים. הרבה ציירים מודרניים מציירים כך את האדם, שיש פרופיל אחד עם אור ופרופיל שני חשוך לגמרי, שחור לעומת לבן – הכי יפה שחור-לבן. אין לבן בלי שחור. לחיים לחיים.

"עתים חלים עתים שוטה"

למה דומה, ובמה גם שייך למאמר "באתי לגני" (לאו דווקא הפרק של השנה, אלא כל ההמשך)? תוכן המאמר הוא איך להפוך שטות דלעו"ז לשטות דקדושה. איזה ביטוי יש בגמרא שאפשר לתרגם לכך שאישיות האדם היא דו-פרצופית? זו מציאות, בלי לתת ציונים של טוב ורע או כיו"ב, גם לצד האפל שלי איני אומר שהוא בהמה וכו' – רק מתאר מציאות שיש לי צד מואר וצד אפל. שוב, אנחנו מחפשים כאן מודל שמתאים לצורת החשיבה של היום [הנאורה...]. כן. כל אלה שחושבים ככה, נאמר שרובם מאה אחוז בצד האפל – אבל לפחות בזכותם אנחנו זכינו להבין את האדם, שיש לו צד מואר וצד אפל.

בביטוי שאנו מחפשים בגמרא החלוקה היא לזמנים – שיש פעמים שאני בצד המואר שלי ופעמים שאני בצד האפל שלי: "עתים חלים עתים שוטה". שייך גם ל"באתי לגני". כאן כן שייך למצוות ועבירות, כי "אין אדם עובר עבירה

¹ ד"ה "באתי לגני" תשי"ח ה-ב' (מוצש"ק בשלח, י"א שבט, תשי"ח) פ"י.

שתי דרכים להעריך 'סדר' (הראשון בסדר –

עתיק או אריך)

אפשר לקחת את הווארט של הרבי ולהלביש על כל שלישייה – וגם יותר משלישייה – מהשלישיות שאנחנו קוראים להן 'סדר'¹, הביטוי של רבי אייזיק. הסדר המקורי של עם ישראל הוא אברהם-יצחק-יעקב. יוצא שיש שתי בחינות, באחת אברהם לחוד ויצחק-יעקב מתחברים ובשניה אברהם-יצחק יחד ויעקב לעצמו.

נרויח מההסבר משהו מאד חשוב: אנחנו יודעים שיעקב נקרא "הבחיר שבאבות". את הרבה אנשים – שגם אני ביניהם – הווארט הזה קצת מקפיץ, כי יעקב הוא הקטן. בא לי – אולי שיצחק יהיה הכי חשוב, כי לעתיד לבוא אומרים לו "כי אתה אבינו", אני יצחק ולידי יושב עוד יצחק, הרבה צחוק, אבל לא עד כדי כך, מה שבא לי הוא – שאברהם הוא הבחיר, גם הרמב"ם חושב שהוא הכי חשוב, הרי הוא נקרא "האדם הגדול בענקים".

אם נפשיט את הווארט של הרבי יוצא משהו יפהפה. יוצא שיעקב הוא "הבחיר שבאבות" בהערכת האבות בינם לבין עצמם – כמובן, צריך הרבה להתבונן בכל דבר שאנחנו אומרים כאן. בינם לבין עצמם אברהם ויצחק הם יחד, כמו הפסוק "ואלה תולדת יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" – ויעקב באמצע, הוא המיוחד, "הבחיר שבאבות". אבל אם אני מעריך את האבות ביחס לקוב"ה – האבות ביחס לשרש שלהם – כתוב "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", באברהם. אברהם והקב"ה הולכים יחד, איזה מין העלם וגילוי, ויצחק ויעקב – לגבי הקב"ה – הם חידוש. באברהם הקב"ה החליט שאני רוצה נציג שלי למטה, בעולם הזה. את מי אני שם? אברהם אבינו.

אותו דבר נעשה על ה'סדר' של החסידות – הבעש"ט, המגיד ואדמו"ר הזקן: בתוך שלשת

ו-דם (דבור-מעשה) ביחד, ואילו בציור האות ה הקו העליון-המאוזן הוא המחשבה וקו ימין-מאונך הוא הדבור, והם מחוברים, ואילו הרגל השמאלית, שהיא המעשה, נבדלת ונפרדת. כלומר, ב-ה המחשבה והדבור יחד והמעשה לבד.

הרבי אומר תירוץ – שאפשר להפשיט לכלל מאד יפה בכל לימוד ובנפש – שבכל שלישית דברים, יש שתי הערכות שונות, איך שמעריכים אותם ביחס לשרש ואיך שמעריכים אותם ביחס לעצמם:

הוא אומר שכאשר מעריכים את לבושי הנפש ביחס לעצם הנפש – המחשבה נבדלת לגמרי מדבור ומעשה. המחשבה מיוחדת לגמרי, לכן היא משוטטת תמיד, והמחשבה לגבי עצם הנפש היא גילוי לעומת העלם, ואילו דבור ומעשה אינם תמידיים ושניהם חידוש – לא העלם וגילוי אלא עצם והתפשטות (הוא לא משתמש בכיטויים אלה, אבל זו הכוונה). הדבור והמעשה הם חידוש ביחס לעצם הנפש, מה שאין כן המחשבה – שלגמרי מאוחדת ומשקפת את עצם הנפש. לכן, ביחס לעצם הנפש המחשבה קובעת ברכה לעצמה והדבור והמעשה הם סוג אחר. היחס הזה בא לידי ביטוי במלה אדם, שרומז ללבושים ביחס לאדם עצמו – שם ה-א לחוד וה-דם לחוד, וצריך לחבר את ה-א שתאיר ב-דם, זהו סוד האדם, "אתם קרויים אדם".

אבל בציור האות ה מדברים על לבושי הנפש בפני עצמם. בלבושים ביחס לעצמם, לא ביחס לשרש, יש צד שוה בין המחשבה לדבור – שניהם אופייניים לאדם, שהוא 'משכיל' וגם 'מדבר' – אבל כח המעשה לא מיוחד לאדם, גם לבהמה יש כח המעשה, אבל אין לה כח הדבור וכח המחשבה. אם נעריך את הלבושים מחדרו"מ ביחס לעצמם נראה שהמחשבה והדבור הולכים יחד ואילו המעשה נפרד – בדיוק משתקף בציור האות ה. ככה מסביר הרבי.

¹ ראה באורך שיעור אור לט"ז כסלו ש"ז (ובכ"ד).

ד. **טעמי עונש גר יהיה זרעך (עיון בנדרים לב, א)**

מקור הגלויות בצד האפל בנפש אברהם

נסיים במשהו מאד יפה: שני הדברים האלה בדעת. הצד האפל שלי יוצא מהעטרא דגבורות, השמאי שלי. לכן הלכה לא כמותו בעלמא דיך. הצד המואר שלי יוצא מבית הלל שלי, העטרא דחסדים שלי. אבל שניהם בדעת ושם שניהם אור, אחד בכח ואחד בפועל, שניאור כנ"ל.

יש גמרא במסכת נדרים – מאד רצוי שכל אחד יסתכל שם אחר כך – ששואלת שאלה שלכאורה לא הייתי חולם אף פעם לשאול: למה נענש אברהם אבינו (שדברנו עליו) ב"גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה"? מה אברהם אבינו עשה, שמגיע לו כזה עונש חמור לצאצאיו?! איך הפסוק מתחיל? "ויאמר הוי' אל אברם ידע תדע [ביטוי שמופיע בתורה רק כאן – יש עוד ד"פ 'ידע תדע' בנ"ך] כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה". הכל קשור לפרשת השבוע – גלות מצרים ויציאת מצרים. "ידע תדע", הביטוי המיוחד, הוא ב עטרין שבדעת. **ידע תדע** עולה 558, **יעקב-עשו**. מי יוצא מאברהם אבינו? למה אברהם נענש?

עוד לפני התירוץ של הגמרא: איך מסבירים באיז'ביצא? נראה שבעצם יש להסבר מקור במהר"ל מפראג², שכותב ממש אותו דבר שמקובל לחשוב שהוא חידוש של איז'ביצא. באיז'ביצא ההסבר הוא שבתוך הגנים של האבות יש את כל העבירות, כל מה שיוצא בפועל אצל הבנים, גם הדברים הכי קשים. הכל הוא בירור, כמו להוציא מוגלה. היות שהכל נמצא אצל האב, לכן גם האב צריך להענש – העונש שלו שהכל יוצא לפועל, מהכח אל הפועל, משמאי להלל כנ"ל.

האבות של החסידות – יחידה של שלשה בפני עצמה, עם הערכה שלה בפני עצמה – הבעש"ט והמגיד הם שני מקיפים והפנימי הוא משהו אחר, אדמו"ר הזקן, התניא, חב"ד. אבל אם אני רוצה להעריך אותם כלפי קוב"ה, אז "אחד היה אברהם", אחד היה הבעל שם טוב. בשביל מה חשוב לי ההסבר הזה? כדי להתחיל סדר חדש. רבי אייזיק אמר שכדי להביא את המשיח צריך סדר חדש, ולשם סדר חדש חייבים בעל שם טוב בבחינה הזו.

אם נתבונן היטב במה שאמרנו עכשיו, לפי הקדמה זו של הרבי, כאשר מעריכים כלפי העצם – בראשון בעצם מתכוונים לפנימיות שלו, בחינת עתיק של הכתר; וכאשר מעריכים בתוך הקבוצה עצמה – הראשון הוא אריך. כאשר הראשון הוא אריך – הוא מצטרף לשני, והשלישי עומד בפני עצמו. אבל אם הראשון הוא עתיק, הוא מתחבר לגמרי לעצם, למקור האמתי, ושני הבאים אחריו מצומצמים, הם באותו ערך נפרד ביחס לראשון, שבבחינת "אחד היה אברהם".

כל זה היה מאמר מוסגר אחד גדול, באמצע נושא ה'צדדים' שלנו.

[אין מקום לחבר בין אברהם ליעקב, בין הבעש"ט לאדמו"ר הזקן?]

כן, בסוד 'יעקב אשר פדה את אברהם'. נקח עוד צעד: אפשר לומר שהסדר הבא הוא אדמו"ר האמצעי, ה'צ"צ והמהר"ש – אבל זה לא פשט, רק טוב להמשך. הפשט הוא שבתוך חב"ד הסדר הוא אדה"ז, אדמו"ר האמצעי וה'צ"צ. אם כך, אני צריך לומר שאדמו"ר הזקן עולה לכאן ולכאן. באמת נכון – אדמו"ר הזקן ודאי נפרד למעליותא מאדהאמ"צ וה'צ"צ, ביחס למקור, הבעל שם טוב והמגיד. אבל אם אני מעריך אותם רק כשלשת הרביים הראשונים של חב"ד, אני אומר שאדמו"ר האמצעי הוא רחובות הנהר שמבאר בהרחבה עצומה את דברי אדמו"ר הזקן, ומי שבא באמצע – לעשות סיכום או למצע – הוא ה'צ"צ, ובכך הוא הבחיר.

² ראה דבריו באורך לקמן הערה יא.

ביטוי הצד האפל של אברהם אבינו – הן בשל ענין זה. כמה שהוא מפרסם אלקות בעולם, הצד המואר – בעל הבירה התגלה לו והוא מפרסם אותו, עד כאן ה' היה "אלהי השמים" ולא "אלהי הארץ" – והנה הוא פתאום שוכח שיש ה', שאפשר לבטוח בו, והוא לוקח בחורי ישיבה ומגייס אותם לצבא. הוא לא מבין שהם צריכים ללמוד וזה מה שינצח – הוא צריך לבטוח בה', לדעת שהנצחון בזכות הלימוד שלהם.

זו דעת רבי אבהו בשם רבי אלעזר – שכל ההיסטוריה הרעה של עם ישראל היא כי אברהם גייס בחורי ישיבה... חז"ל מפרשים "וירק" מלשון לרוקן, לפי פירוש אחד – ברגע שהוא גייס אותם לצבא הוא רוקן אותם מהתורה שלהם, ר"ל. אלה חניכיו, שהוא מחנך אותם לתורה – והנה, הוא מוציא אותם מהישיבה ומגייס אותם לצבא. שוב, לדעה זו כל הדברים הרעים שקרו לעם ישראל הם בגלל זה. לא משנה אם מדובר באליעזר לבדו או 318 אנשים שונים.

שמואל: טעם הגלות – שאלת "במה אדע כי

אירשנה"

בא שמואל ואומר: לא, הפשט שנענש כי הפריז על מדותיו של הקב"ה בשאלתו "במה אדע כי אירשנה". המפרשים אומרים שדעתו היא הפשט – שברית בין הבתרים היא תוצאה ממה שאל קודם. מבין שלש הדעות זהו הפשט, אבל דווקא משתי הדעות האחרות לומדים דברים הכי חזקים. מהראשון על איסור גיוס בחורי ישיבות. הפירוש ב"הפריז על מדותיו" – יש שם פירושים שונים – או שהרהר יותר מדי, או ששאל יותר מדי. היה צריך לסמוך על ה', ולא יותר מדי להרהר ולשאול "במה אדע כי אירשנה".

מה יש בכח אצל אברהם אבינו? "ידע תדע" – יש לו "ידע תדע", יעקב ועשו, שני היצרים, שתי הנפשות. כל מה שאמרנו קודם הם יעקב ועשו – יצר טוב ויצר הרע או נפש האלקית ונפש הבהמית, או, כמו שאמרנו, הצד המואר שלי והצד האפל שלי. עשו הוא "איש ידע ציד איש שדה" ויעקב הוא "איש תם ישב אהלים" – כל אחד הוא איש. זו האות של השנה ב"באתי לגני" – ה"איש שדה", שדה דלעו"ז לעומת שדה הקדושה. השדה של הקדושה הוא השדה של יצחק, "ויצא יצחק לשוח בשדה". היות שגם לאברהם יש צד מואר וצד אפל – איך אני יודע? כברית בין הבתרים כל הצד האפל שלו פתאום התגלה לו, "אימה חשכה גדולה נופלת עליו", כל הגלות, כל ארבע הגלויות הן הצד האפל של אברהם. בסוף הכל יהפוך להיות פלאי פלאים, "כי אפילת הנה" כנ"ל.

רבי אבהו בשם רבי אלעזר: טעם הגלות – גיוס

בחורי ישיבות

מה הגמרא אומרת? יש מחלוקת בין רבי אבהו בשם רבי אלעזר, שמואל ורבי יוחנן למה אברהם נענש ב"גר יהיה זרעך":

רבי אבהו בשם רבי אלעזר אומר שהכל כי אברהם אבינו עשה אנגריא בתלמידי חכמים, שנאמר "וירק את חניכיו ילידי ביתו" – זהו המקור בחז"ל לאיסור גיוס תלמידי חכמים, בני ישיבות. יש פה דעה שאומרת שכל הגלויות –

¹ נדרים לב, א:

אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים מפני שעשה אנגרייא בתלמידי חכמים שנאמר וירק את חניכיו ילידי ביתו ושמואל אמר מפני שהפריז על מדותיו של הקדוש ברוך הוא שנאמר במה אדע כי אירשנה ורבי יוחנן אמר שהפריש בני אדם מלהכנס תחת כנפי השכינה שנאמר תן לי הנפש והרכוש קח לך.

במהפכה הרביעית, ממש בגדול. הוא אומר שהיתה פה הזדמנות שאברהם לא יסכים – שיאמר לתת לי כל מילוני הנפשות האלה ואגייר אותן. איך? לא בעל כרחם, אלמד אותם תורה, המהפכה הרביעית, עד שכולם יתגיירו – כך אכניס את האמונה האמתית בלב כל בני אנוש. המפרשים מסבירים שבין אותם אנשים היו הנשמות של המצרים ששעבדו ועינו אותנו במצרים. אם אברהם אבינו לא היה מסכים עם מלך סדום, היה מגייר אותם, לא היתה גלות מצרים ולא כלום – כי כל הגוים כבר היו מתיידיים, "ורבים מעמי הארץ מתיידיים". ככה אומר רבי יוחנן – זהו החטא בשלו אברהם נענש ב"גר יהיה זרעך".

מה לומדים מכאן? שכל מה שהכי יקר לאברהם אבינו – מה שכל החיים שלו הוא מוסר עליו את הנפש – דווקא עליו מאשימים אותו. הכי מיוחד הוא הדבר השלישי, דעת רבי יוחנן. הוא כבר מנוסה, עם קרדיט של "הנפש אשר עשו בחרן" – כל החיים הוא רק מכניס אנשים תחת כנפי השכינה, אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים. והנה, אני אומר שהיתה לך הזדמנות פז לתפוס אלפי ורבבות אנשים וותרת – על זה אתה נענש עד סוף כל הדורות, עד משיח. פלאי פלאים.

מוסר ההשכל כאן הוא שהאדם נתפס על אותו דבר שהוא השליחות ומסירות הנפש שלו כל החיים. משהו איום ונורא. לא סתם אתה מגייר גרים – זה התפקיד שלך, יש לך כח לגייר את כל העולם, ואם אתה מסתפק רק בגיור חצי עולם בא לך עונש.

מהר"ל: שלשת שלבי הגלות – גרות, עבדות,

עינוי

יש פירוש על ההגדה של פסח שמיוחס למהר"ל ובחלק "דברי נגידיים" שם – סגנון מובהק של המהר"ל, רק שיש כאלה שיש להם שאלה לגבי אמינות יחוס הדברים למהר"ל, ואכ"מ – הוא

רבי יוחנן: טעם הגלות – הסכמת אברהם ל"תן לי הנפש"

הכי פלאי הוא רבי יוחנן, שאומר שהסבה לכל הגלות, לכל הצרות של עם ישראל, היא כי הפריש בני אדם מלהכנס תחת כנפי השכינה, שנאמר "תן לי הנפש והרכוש קח לך". מי אמר "תן לי הנפש והרכוש קח לך"? מלך סדום. כל השלשה כאן הם חטא – כל אחד אומר חטא אחר – שהוא עשה בסמוך. הראשון והאחרון מדברים במלחמת המלכים שהיתה כתובה קודם. יש שתי דעות מה קדם למה – מלחמת המלכים לברית בין הבתרים, כמו שכתוב בתורה, או ש"אין מוקדם ומאוחר בתורה" והסדר הפוך. הדעה הראשונה והאחרונה כאן הן לפי השיטה שמלחמת המלכים קדמה לברית בין הבתרים, ויש בסדר עולם דעה הפוכה.

בכל אופן, אומר רבי יוחנן שבסוף מלחמת המלכים, אחרי שאברהם נצח, הוא חוזר עם השבי. מלך סדום מקבל אותו ויפה ואומר לו "תן לי הנפש והרכוש קח לך", ואברהם מסכים (לחלק הראשון). רבי יוחנן אומר שבגלל חטא ההסכמה ל"תן לי הנפש" כל הצרות של עם ישראל – שהפריש בני אדם מלהכניסם תחת כנפי השכינה. הוא היה צריך לא להסכים למלך סדום, לדרוש ממנו שהוא רוצה את השבי, את כל הנפש, כי אז יוכל – בלשון רש"י – לגייר אותם.

אברהם נתפס על עינוי העצמי – פספוס

המהפכה הרביעית

כל דבר שלומדים בתורה צריך לדמיין: יש פה שבי, אלפי רבבות – אפשר לומר לעניינו מליוני אנשים – שסתם נפלו בשבי, אף אחד מהם לא מתעניין באידישקייט, פשוט שבי. יש לאברהם אבינו הזדמנות לא להסכים לבקשת מלך סדום – ההגייונית, אלה אנשים שלו – "תן לי הנפש". רבי יוחנן אומר – מכאן רואים שרבי יוחנן, הפציפיסט ביחס לריש לקיש, דוגל כאן בגדול

הגירות במה שהם ברשות אחר וזה בודאי אינו טוב שיהיה זרעו ברשות אחר. והעבודה שיהיו עובדים לאחרים. וזה בודאי תוספת יותר שאחר שהיו ברשות אחרים יהיו משועבדים לאחרים גם כן בכל השעבוד כדרך העבד שהוא משועבד לאדון שלו. ואחר כך נתוסף עליהם הענוי שהוא יוצא מן גדר המשועבדים. כי סתם אדם אינו משעבד עבדו בענוי. נמצא כי נגזר על זרע אברהם שלש גזירות זו אחר זו. גירות עבודה וענוי. ובשלשה דברים הוחק גלותם ומן לידת יצחק עד שמתו השבטים היה גירות. ומן מיתת השבטים היה שעבוד עד שנולדה מרים והתחיל הענוי. וזה היה פ"ו שנים קודם צאתם. ולכך נקראת מרים על שם המרירות.

אמנם יש לנו להתבונן על מה חרי האף הגדול הזה שאמר לו הקב"ה כך. ויובן זאת בפרק ארבעה נדרים. אמר ר' אבהו מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו מאתים ועשר שנים מפני שעשה אנגריא בת"ח שנאמר וירק את הניכיו ילידי ביתו. ושמואל אמר מפני שהפריז על מדותיו של הקב"ה שאמר במה אדע. ור' יוחנן אמר שהפריז על מדותיו של הקב"ה מלהביא גרים תחת כנפי השכינה שנאמר תן לי הנפש והרכוש קח לך. הרי ג' דעות בענין זה וכולם תלו הדבר בחטא אברהם אבינו מפני כי מן השרש והעיקר נמשך הכל. שאם נמצא חסרון בשרש ימשך החסרון גם כן אל הנמשכים ממנו. לפיכך דעתם ז"ל כי במראה הזה הראה הקב"ה לאברהם הכל כי הוא היה שרש הכל. ולכן נרמז בזה כל הגליות. לא גלות מצרים בלבד אלא אף שעבוד כל המלכויות כמו שדרשו ז"ל וגם לרבות שעבוד שאר מלכויות.

ולא היה אפשר העונש להתקיים באברהם. כי נאמר וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנוכי ואח"כ יצאו ברכוש גדול. ואם היה אברהם בכלל יורדי מצרים היו ישמעאל ועשו ג"כ בכלל וגם אשר יעבדו. ולכך לא גזר הקב"ה רק על זרע יעקב שירדו למצרים. שכבר נבדלו עשו וישמעאל מן יעקב ובניו. נמצא אע"ג שהעונש בא בשביל אברהם לא

אומר, כדרכו, שבתוך הפסוק "ידע תדע" יש שלשה שלבים. אמרנו שכל מה שיהיה הוא בגלל "ידע תדע", כי יש שני צדדים לאישיות – ב עטרין שבדעת, היעקב והעשו, הצד המואר והצד האפל, זה שמודע לה' וזה שלא מודע לה'.

שוב, המהר"ל אומר שיש שלשה שלבים בפסוק – גרות, עבדות ועינוי. "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם" – גרות; "ועבדום" – עבדות; "וענו אותם ארבע מאות שנה" – עינוי. יש כאן שלשה דברים בהדרגה, אחד אחרי השני, מהקל לחמור – גרות, שעבוד ובסוף עינוי.

למה מקביל בגלות מצרים? פשוט מאד – פשט ממש. היו שלש תקופות במאתים ועשר שנים – עד מיתת לוי, האחרון מהשבטים שמת במצרים, לא היה עדיין שעבוד, אבל היתה גרות. "גר יהיה זרעך בארץ לא להם" – מאז ירדת יעקב והשבטים עד מיתת לוי. כמה שנים? עושים חשבון שלוי היה בן 43 כשירדו למצרים וחי 137 שנים – כמו שכתוב בתורה – אז היו 94 שנה של גרות ללא שעבוד. אחר כך, כמה זמן היה עינוי? עינוי הוא עבודת פרך, מלידת מרים – פו שנים אחרונות. ידוע שמתוך ה-רפח ניצוצות ביררו רב והשאירו פו – אותם פו הם פו שנים, כמנין אלהים, של חיי מרים לפני גאולת מצרים. כמה שנות שעבוד יש בין הגרות לעינוי? בדיוק 30 שנה. זו חלוקה חשובה של גלות מצרים, 210 שנים – 94, 30, 86 – "גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום, וענו..."

שלשת השלבים כנגד שלש הדעות בגמרא

החידוש של המהר"ל – שלא נסביר, עיינו שם⁸⁷ – ששלש אלה הם גופא כנגד שלש הדעות:

⁸⁷ וזה לשון המהר"ל בדברי נגידים שם:

שנאמר ויאמר לאברהם ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה וגו' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. פירוש הכתוב שהקב"ה גזר על זרע אברהם גירות ועבדות וענוי.

בכל גלות, בכל צרה, יש את שלשת אלה – מתחיל גרות, ממשיך שעבוד ומגיע לעינוי. מודל קבוע, גם בנפש – כל פעם כשאתה עובר משבר אתה כאילו גר, לא במקום, אתה זר. אחר כך אתה משועבד למשהו – מישהו משעבד אותך. ואחר כך מענים אותך – אתה מרגיש מעונה. שוב, הוא מסביר שאלה גופא שלש הדעות:

הגרות היא דעת רבי אבהו בשם רבי אלעזר, "וירק את חניכיו", שצריך לצאת מכתלי הישיבה בשביל להלחם, על לחם למשל. כל הפרנסה היא מלחמה על לחם. לא בוטחים בה' מספיק וצריך לצאת מהישיבה – מי שמתאים לו להשאר בתוך הישיבה. כלומר, יש איזה אברהם – שהוא גם ראש ישיבה – שאומר לך שאחרי החתונה היית שנה-שנתיים בכולל וכעת מספיק, צא, לך לעבוד. בשביל החטא הזה מגיעה גרות.

אחר כך יש את החטא הבא, שאדם מהרהר אחר מדותיו של הקב"ה, יותר מדי חוקר מה יהיה –

היה אברהם ביורדי מצרים מטעם זה כדי שלא יהיה נתינת הארץ רק אל זרע יעקב.

וסובר ר' אבהו שאברהם היה ראוי לעונש בשביל שאז לא היה בוסח עוד בה' לנמרי שהרי עשה אנגריא בת"ח. ולקחם למלחמה מיראתו. ואלו לקח הראוי למלחמה אין זה חטא שאין סומכין על הנס. אבל לקח ת"ח מורה שהיה ירא והיה לו לבטוח בו יתברך ולא ליקח למלחמה אשר אין ראוי ליקח. ולפיכך נשתעבדו בניו ד' מאות שנה שיראו גבורותיו אשר עשה ובזה יקנו אמונה שלימה.

ושמואל סובר דאין לומר שאז היה אברהם ח"ו אינו בוסח בו יתברך שהוא מציל את אוהביו שזה רחוק לומר ואין ספק שהיה בוסח. אבל החטא שאמר במה אדע. ואין זה מעוט בטחון כל כך כי דבר זה לתת לו הארץ שהיא מתנה. שמא לא יזכה מצד מדת הדין. ולפיכך שאל אות ואמר במה אדע. ולכך היה זרעו בגלות ד' מאות שנה וקנו האמונה שלמה כדכתיב ויאמינו בה' וגו'.

ור' יוחנן סובר דגם זה בראש המאמינים שהוא אברהם ששאל אות לא יתכן לומר. רק שלא הכניס גרים תחת כנפי שכינה וזה היה כבוד להשי"י שגרים באים להתגייר ולהאמין בו יתברך והוא התעצל שיקנו הבריות אמונה בו יתברך ולא הקפיד על האמונה. והשי"י רוצה שיהיה שמו נודע בכל העולם ויאמינו בו. ולפיכך נשתעבדו בניו ד' מאות שנה ואח"כ יצאו בנסים ונפלאות עד שגרים הרבה באים להתגייר ולהאמין בו כדכתיב וישמע יתרו וגו'. וכן ברחב הזונה ועל זה נאמר שמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך.

הרי שלשה דברים אלו כלם מגיעים אל האמונה. ועתה לא יקשה לך וכי כיב שקול החטא זה של אברהם להביא עונש גדול על זרע אברהם. כי בודאי מצד עצמו ראוי שיהיה מתפרסם מציאות השי"י בעולם. כי מה היה נחשב העולם אם לא נודע ונתפרסם מציאותו ית' בעולם. רק שצריך חטא מה להוציא הדבר אל הפעל. דאין שעבוד וצרה בלא

חטא. ודבר כזה אין צריך רק חטא מעט וקטן להכריע. ודבר זה מבואר מאד למבין. וכאשר תבין דברי חז"ל תמצא שכנגד אלו ג' דברים בא העונש שנאמר כי גר יהיה זרעך ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה. הזכיר ג' דברים גירות עבודה וענוי. כי הגירות הוא מפני שפגם בת"ח. ומדת ת"ח ומדת הגרים אחת היא שנאמר מפני שיבה תקום והדרת פני זקן וכי יגור אתך גר. וכן כללו רז"ל בברכה ביחד ועל זקני עמך בית ישראל ועל פליטת סופריהם ועל גרי הצדק. ומפני שחטא בכבוד חכמים נגזר על זרעו גירות. וכן ועבדום נגד שהפריז על מדותיו של הקב"ה וחטא במדת הדין. לכך בא הדין של עבודה על זרעו ממדת הדין. וכן מה שחטא שלא הכניס גרים תחת כנפי השכינה ובשביל זה היה הענוי. כי עיקר הענוי מה שהיו צוררים את ישראל בשביל שהיו ישראל בהבדל האמונה. וזה בא בשביל שלא הכניסם תחת כנפי השכינה ולכך היו נשארים בכחות מתנגדים לישראל.

ה. תיקון הצד האפל בחדש שבט ובפרשת בא

צדיק – צד ימין וכל הצדדים

עוד משהו: כשהחסידים אמרו שבכל דור צריך לתת שם חדש, הווארט היה שאחרי נפש הבהמית צריך לקרוא לו 'ישות' (ויש גם עוד שלב – "הרגש עצמו"). אם כן, בעצם הלכנו מיצר הרע, לנפש הבהמית, לישות לצד אפל. למה רצינו כל כך את ה'צד'? את ה'סטרא', ה"סטרו ויצא"? כי צדיק גם מתחיל **צד** – **צד-יק**, **צד-ימין**, שהוא הצד המואר. אבל יש עוד פירוש לצדיק, שהוא כל ארבעת הצדדים – ר"ת **צפון-דרום-ים-קדם** (שייך למכת ארבה, שהתחילה מרוח קדים ונגמר ברוח ים).

לפי הפירוש השני, **צד** ר"ת **צפון-דרום**, שמאי-הלל – קודם שמאי, בכח, ואחר כך הלל, בפועל, "עורי צפון ובואי תימן" (ר"ת **עצות** – "עצות מרחוק אמונה אמן", הכל נוגע לאמונה, וכמו שעוד יתבאר אי"ה), "ברישא חשוכא והדר נהורא". גם אצל ה**צדיק**, ה-**צד** מתחיל קודם כל **מצפון**. צפון הוא גם ממלכת הצפון. "כי מצפון תפתח הרעה" – כל הצד מתחיל מצפון.

ירושת יעקב את הצד האפל

שוב, הכל מתחיל מצפון, אבל בסוף יעקב יורש את הכל. איך אני יודע שהוא יורש את הכל, גם את עשו? כי אחרי שיצחק ברך בטעות את יעקב במקום את עשו, מה הוא אומר כשעשו נכנס? "מי איפא הוא הצד ציד... ואוכל מכל... גם ברוך יהיה". מהו "הצד ציד"? הסברנו לא מזמן – הוא לקח לעצמו את שני הצדדים. יש לו צד מואר, אבל במעשה הזה – שהוא רמה אותי, כך אומר יצחק – הוא לקח לא רק מעשו אלא גם ממני את הצד האפל. גם ליצחק יש צד אפל. בעיקר הוא לקח את הצד האפל של עשו, אז הוא "הצד ציד". עשינו גימטריא לא מזמן על "מי איפא הוא הצד ציד", שוה שמחה, "סוד הוי"

לא רגוע, לא שקט, לא סומך על ה' בכלל – ושואל "במה אדע". ה' הבטיח, ודאי גם יקיים, אבל הוא יותר מדי חוקר. בשביל זה מגיע שעבוד.

אבל הכי גרועה דעתו האחרונה של רבי יוחנן, שמי שלא מספיק מתמסר למהפכה הרביעית – יודע שיש הזדמנות פז, דווקא בדור שלנו, לגייר את כל הגוים כולם, את כל העולם כולו, ואם הוא יושב על שמריו, שוקט על שמריו, לא קם לאתגר – מגיע לו עינוי. מי בסוף יענה אותו? אותם גוים שהוא היה צריך לגייר, ר"ל.

חסיד כמו אברהם אבינו

שוב, יש פה שלשה שלבים, שכנגד שלש הדעות כאן לפי הסדר – הכל כי גם אצל אברהם אבינו, שהוא אור ("אברהם התחיל להאיר", "יהי אור" היינו אברהם אבינו), יש צד אפל. כתוב שעם התניא אפשר להיות חסיד כמו אברהם אבינו – חסיד שעיקר הניתוח של האישיות אצלו הוא רק שני הצדדים האלה של האישיות, שני פרופילים, פרופיל כזה ופרופיל כזה של אותו אדם. ממילא, בסוף יוצא שהעימות הוא בין מודעות לחוסר מודעות.

הווארט הכי חשוב בענין הוא הווארט של הבעל שם טוב על "אשרי אדם לא יחשוב הוי' לו עון" – ברגע של "לא יחשוב הוי'" הוא עבר מהצד המואר שלו לצד האפל שלו. זו כל התורה על רגל אחת, מה שהגר בקש קודם משמאי ואחר כך מהלל.

לחיים לחיים. הכל לכבוד שניאור, שני-אור, ששניהם אור. נגנו "תתעורר".

החדשים של השנה הם כנגד השבטים, אבל חדש אחד נקרא שבט – אפשר לחשוב שהוא רק שבט אחד, אבל לא, הוא כולם, והדבר מתגלה דווקא בראש חדש. איך יודעים? מהפסוק בתהלים עד "גאלת שבט נחלתך". איך מתחיל? "זכור עדתך קנית קדם".

תשמע, כעת נסביר מהו הצד האפל: כתוב "זכור עדתך קנית קדם גאלת שבט נחלתך". מה המשך הפסוק? "הר ציון זה שכנת בו". יש הרבה רמזים יפים בפסוק. חב"דניק הכי אוהב את "שכנת" – עולה 770, אבל "שכנת בו" עולה **תשע"ת**, השנה הזו. קודם כתוב "זכור" – כמו "זכור ימות עולם", מוחין דאבא, שדווקא בהם יש את התפיסה של הנפש כצד מואר וצד אפל. תפיסה כזו של האדם היא מוחין דאבא, וממילא מה הסגולה לכך? תפילין של ר"ת. כשאתה מניח תפילין דר"ת מתגלה שיש לך צד אפל וצד מואר, שהכל שחור-לבן, כנראה עם הרבה אפורים בנפש – בכל אופן, הם מגלים את הדואליות בנפש בין הצד האפל והצד המאור, המודעות לאלקות ואי-מודעות לאלקות.

שוב, הפסוק אומר "זכור עדתך קנית קדם" – עומק ראשית. "עדתך" היינו אותיות **דעת**, אבל בעיקר עטרא דחסדים שבדעת. "זכור עדתך קנית קדם" היינו עבר, אבל לכן – כמו "כל קדמון נצחיי" – "גאלת", אתה עתיד לגאול אותם, ואיך קוראים להם בדור הגאולה, כעת, איך קוראים לנו? כבר לא עדה, על שם המקור שלנו, אלא לכולנו קוראים שבט, ולא סתם אלא "שבט נחלתך". המפרשים מסבירים כאן שהפשט הוא ש"שבט" קאי על כל עם ישראל, כולנו שבט אחד – אותה צפרדע שנעשית הרבה צפרדעים, אותו אילן שנעשה הרבה אילנות.

"שבט נחלתך" עולה 819 – **אחדות פשוטה, דוד מלך ישראל חי וקים (ישראל אור הגנוז), ימות המשיח, דעת המכריע (דעת משה) וכו'.** יש עדה, לשון דעה, דעת, ויש מה שכל עם ישראל הוא שבט. מה אומר לי? משהו יחודי, אין עוד פסוק שכל עם ישראל הוא שבט. מה אומר

ליראיו", "אור עולם" (הפיכת העולם, ההעלם, הצד האפל, לאור גדול).

אמרנו לעשות גימטריא – כמה שוה **צד מואר** ועוד **צד אפל**? רק **מואר-אפל** עולה **משיח** – המשיח הוא מואר-אפל, יש לו "ידע **תדע**" (בגימטריא **משיח קדמון, משיח** עצמו עולה **קדמון נצחי** כנודע), הוא מתקן את תרין העטרין של הדעת. אבל **צד מואר צד אפל** כבר עולה ג"פ **יעקב**, חזקה של **יעקב**, שהוא "הצד ציד..." ואוכל מכל". כעת צריך לאכול מכל, החוש של חדש שבט הוא חוש האכילה.

אם כן, היום, ר"ח שבט, הוא גם "ואוכל מכל" וגם "הצד ציד". עשו הוא "איש ידע ציד", אבל בסוף יעקב נכנס לשדה של עשו – כמו שאחד יכנס לשדה הפוליטיקה – ושם הוא צד את הציד שלו, עד שלוקח הכל לעצמו. בעל עולם התיקון יורש את האורות המרובים של עולם התהו, של עשו – יורש את הצד האפל של עשו, את הפלאי-פלאות, חטה וכוסמת. יש פה חטה, השאלה אם יש פה גם כוסמת. כוסמת אינה מה שקוראים היום כוסמת, אלא כוסמין. לחיים. [הביאו לחם כוסמין, מקמח של עקיבא]. יפי. כל אחד יכול לקיים עכשיו "ואוכל מכל". נגנו "צדיק כתמר יפרח".

"גאלת שבט נחלתך" – שבט הכולל כל

השבטים

נוהגים לומר "ראש השנה לאילנות", אבל כתוב "ראש השנה לאילן". כנראה שר"ח שבט, בית שמאי, הוא עדיין "לאילן", אחד, אבל בית הלל כבר הרבה אילנות – מהכח אל הפועל. למה דומה במכות מצרים? סוד מכת צפרדע – מתחילה בצפרדע אחת, אבל היא כוללת את כולן. היום סוד האילן, ובט"ו בשבט כבר אילנות.

חדש שבט הוא חדש כללי. חושבים ששבט הוא פרט – יש **יב** שבטים – אבל שבט, גם לשון יחיד, כולל את כל השבטים. איך יודעים? כל **יב**

אם כן, כל שלש המכות האחרונות הן סימן של חשך, "ולכל בני ישראל היה אור במושבותם". הכל בא להדגיש שפרעה במצרים הוא הצד האפל, ובני ישראל שיוצאים ממצרים הם האור. צריך "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" – צריך לקחת את כל הניצוצות מהחשך, כל פלאי הפלאות שיש בצד האפל, הכל להוציא ממצרים. לכן משה רבינו לוקח את הערב-רב, לוקח איתו הרבה חשך, והוא אחראי על החשך הזה עד סוף כל הדורות – לגייר את החשך ולהפוך אותו לאור אחד גדול, "כיתרון האור מן החשך", החשך של הערב-רב.

החשך במצוה הראשונה

במצוה הראשונה, "החדש הזה לכם", יש גם רמז של חשך: מתי ה' הראה למשה רבינו את "החדש הזה לכם"? רש"י מביא, שה' אמר לו "החדש הזה לכם" סמוך לשקיעה והראה לו – "כזה ראה וקדש" – "עם חשכה". המצוה הראשונה של עם ישראל היא "עם חשכה", שברגע הראשון של החשכה רואים את חידוש הלבנה – רואים את האור שבכח ברגע הראשון של החשך, ממש "כיתרון האור מן החשך". אחר כך צריך לעשות מצוה שהיא בלילה – אכילת הפסח על מצות ומרורים. אבל גם השחיטה היא "בין הערבים", שרש"י כותב ש"לשון חשך". בין הערב הראשון, שהשמש נוטה, הצללים נוטים, לערב השני, בין השמשות. ביטוי מיוחד שלא מופיע קודם ורש"י צריך לפרש.

בתוך הפסוק "החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם" יש חשך בדילוג של 7-7 אותיות, "עם חשכה". כל גלות מצרים היא חשך וכל יציאת מצרים היא להוציא את הרכוש הגדול מהחשך, את הפלא מהצד האפל, מפרעה.

שבט: שמע-ברוך-טטפת

עוד סימן שחדש שבט הוא כללי: בתפלת מוסף דר"ח אומרים "אלהינו ואלהי אבותינו, חדש

לגבי עם ישראל שאנחנו שבט? גם נותן לנו הרגשה שבטית – גם משפחה, אבל לא סתם משפחה, ומה עוד? [גזענות]. ודאי נשמע גזעני, אבל למה? למה אנשים מפחדים מגזענות? שבט הוא תוקף. שבט שדואג לעצמו, מגן על עצמו, וגם יודע לתת מכות – עשר מכות מצרים – מתי שצריך. אנחנו שבט. שבט הוא גם לשון שרכיט (ה-ר נוספת לתפארת הלשון), כח המלכות.

זהו רמז אחד לכלליות של החדש הזה, חדש שבט, שהוא על שם כל עם ישראל. מתי תבוא הגאולה בכלל? [ניסן]. ניסן, אבל היות שכל שבעים ושתים שנה הגלגל זו כמעלה אחת – דבר שגם אצלנו כתוב, גם האבן עזרא מביא, וגם בספרי החול מביאים, איזו נקודת השקה בין התרבויות – שכאשר דלי יגיע לטלה זהו סימן הגאולה. כעת התחלנו מזל דלי, וכאשר דלי יגיע לטלה – דלי בניגמטריא טלה – זהו סימן הגאולה. אנחנו לומדים זאת כל שנה, כאשר קוראים על יציאת מצרים בתחלת שבט. יש מצוה "לחיות עם הזמן", והיום קוראים על יציאת מצרים. מתי שבאמת הדלי הזה יתחבר לטלה – בשמים כבר הגיע, כי גלגל המזלות זו כל שבעים ושתים שנה מעלה אחת – תבוא הגאולה.

מכות בא בסימן חשך

עוד דבר, שאולי הוא הדבר הכי פנימי: כל המכות של פרשת בא – שלש המכות האחרונות – הן בסימן של חשך, לא רק מכת חשך. גם במכת ארבה כתוב "ותחשך הארץ" – החשך למצרים התחיל ממכת ארבה. אחר כך יש מכת חשך, שבה כתוב ג'פ חשך, ואחר כך יש מכת בכורות – גם התחלת הקריאה של היום בחת"ת, שהמשכה "החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה", המצוה הראשונה של עם ישראל – הכל מתחיל מ"כחצות הלילה". לא כתובה המלה חשך, אבל יש מכה שהיא שייכת בעצם לחצות לילה – עצם נקודת החשך. המכה הזאת, מכת בכורות, יוצאת מעצם החשך.

השביעי, אבל כתוב הפוך – שאברהם אבינו מוריד את השכינה מערבות לרקיע שתחתיו, ועד שמגיעים למשה רבינו השכינה נמצאת ברקיע הראשון, הסמוך לארץ – משה מוריד את השכינה עד למטה-מטה בארץ. צריך ליישב את הסתירה-לכאורה הזו.

דבר ראשון, רואים שבאמת משה רבינו גומר את המצוה שהתחיל בה אברהם אבינו, כמו שהרבי כותב במאמר "באתי לגני" הראשון שלו – שכל חביבות השביעי היא מכח הראשון, כח שהוא מקבל ממנו ומשלים אותו (מעין יחוד של שמאי והלל, כח ופועל). מי שנוגע לערבות הוא אברהם אבינו, משם הוא מתחיל להמשיך את השכינה למטה, אבל מי שגומר את ההמשכה – מהרקיע הראשון לארץ – הוא משה רבינו. יש לו זיקה לערבות, שהיא הזיקה שלו לראשון, אברהם אבינו. אבל אפשר להבין גם בצורה אחרת, וגם יאיר לנו בענין הצד המואר והצד האפל של האישיות.

המשכה מרקיע וילון לארץ – מהתבוננות

בהתהוות לקיום מצוות

קודם כל, יש הבדל בין הגמרא למדרש בשמות שבעת הרקיעים. בגמרא חגיגה שבעת הרקיעים מלמטה למעלה הם – וילון, רקיע, שחקים, זבול, מעון, מכון, ערבות. הרקיע העליון הוא ערבות והתחתון הוא וילון, ושם הגמרא אומרת מה ענינו של כל אחד מהרקיעים – מה הוא עושה, מה נמצא בו – ולגבי וילון אומרת שהוא פועל את התופעה של "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית". כלומר, הוא המוציא מהכח אל הפועל. הוא פשוט נפתח ונסגר, כמו וילון, שחרית וערבית – כך הוא פועל את חידוש מעשה בראשית.

כלומר, בהתבוננות האלקית – יש לנו התבוננות לפי הרקיעים, מי שמכיר – התבוננות וילון, הרקיע הראשון, היא פשוט ההתבוננות הפשוטה הזו, שאדם מנסה לצייר לעצמו איך העולם

עלינו את החדש הזה לטובה ולברכה, לששון ולשמחה... – פותחים בטובה-ברכה-ששון – ר"ת שבט הפוך. לחיים לחיים, שיהיה חדש שמח, לטובה ולברכה, לששון ולשמחה".

עוד רמז: "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" עוד מעט בתפלת ערבית. אנחנו כבר אצל רבי זושא, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן. מתחילים "שמע" ואנחנו מחפשים את שבט. "שמע" מתחיל ש. איפה ה-ב הראשונה? "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". איפה ה-ט הראשונה? צריך ללכת עד "טטפת". כלומר, שבט היינו שמע-ברוך-טטפת. הטוטפות כאן הם מוחין דאבא – ט-ט הם גם שני הצדדים של האישיות, הצד המואר והצד האפל (הצד הטהור והצד הטמא). שמע היינו מצות יחוד ה', אחדות הוי'. ברוך היינו ברכה, אפשר לומר שרומז לסוד מאה ברכות בכל יום – צריך לייחד את ה', לברך את ה' ואז להניח תפילין. זה חדש שבט. לחיים לחיים.

נגנו ל"יהודים היתה אורה".

ו. בין הערבים: המשכת רקיע ערבות בארץ ערבה

משה השביעי – סיום המשכת הרקיע השביעי

המאמר "באתי לגני" מתחיל משבעת הדורות שסלקו את השכינה בחטאייהם עד לרקיע השביעי, ואחר כך באו שבעה צדיקים שהמשיכו את השכינה למטה, עד למשה, דור השביעי, שהמשיך את השכינה מהרקיע התחתון למטה בארץ – במתן תורה ועוד יותר בבניית המשכן.

המדרש המפורסם של "כל השביעין חביבין" מונה עשר תופעות, עשר מערכות, שבכל אחת יש שביעי שהוא החביב. בין הרקיעים הרקיע החביב הוא ערבות, "רכב בערבות", "ביה שמו", "סלו לרוכב בערבות" – הוא השביעי החביב. בצדיקים השביעי החביב הוא משה רבינו, אז הייתי חושב שהוא צריך להמשיך את הרקיע

מופיעים בגמרא. יש בגמרא דעה שיש רק שני רקיעים, שתי דרגות, "השמים ושמי השמים". יש מי שאומר שיש שני רקיעים ויש מי שאומר שיש שבעה רקיעים – וילון וכו', שאמרנו קודם. במדרש מחברים את שתי השמועות האלה ואומרים שאכן יש שבעה רקיעים – לראשון מלמטה קוראים שמים (לא וילון), מעליו שמי השמים. המדרש מוציא את המכון. יש בו – שמים, שמי השמים, רקיע, שחקים, זבול, מעון, ערבות.

לפי זה, מה משה רבינו עושה? גם משהו מאד יפה – מחבר פשוט שמים וארץ, "כימי השמים על הארץ". לפי זה משה רבינו הוא הצדיק, "כי כל בשמים ובארץ" – מחבר את הרוחניות והגשמיות.

"בין הערבים" – המשכת רקיע ערבות באפלת

הערבה

בכל אופן, עדיין נשארת השאלה מה עם ערבות – למה הוא לא שייך לבחינה שלכאורה שלו, השביעי? יש רמז לדבר כאשר מסתכלים בפירושי הפשטנים – שהרבה מהם אומרים שערבות הוא כלל לא רקיע. מה הפירוש של "סולו לרוכב בערבות"? לעשות מסילה במדבר. לא כולם אומרים שערבות הוא בכלל שמים, למעלה – יש הרבה פירושים שאומרים על פי פשט שערבות היינו הערבה, כמו הערבה בארץ. לחבר בפנימיות, צריך לומר שבאמת ערבות הוא הרקיע השביעי, אבל הוא משתקף – "נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן" – בתוך הערבה. סימן שיש כאן איזו תופעה של "בין הערבים", בין הערבות – קרבן פסח הוא "בין הערבים" – בין הערבות למעלה בשמים, הרקיע השביעי, לערבות-מדבר.

אלה ממש שני הצדדים של האישיות: הערבות למעלה הם הצד המאור, מעשה מרכבה, מה שבטל לאלקות, שכל המודעות שלו מאלף עד תיו היא רק ה', כמו "האבות נהחל מאברהם

מתהווה מחדש בכל עת. על זה כתוב בספר התניא – של שניאור, הרך הנימול – ש"אל יוציא האדם את עצמו מהכלל", גם אני מתחדש בכל רגע, בפעולת סוד הוילון.

בהתבוננות הארץ, למטה משבעה רקיעים – בכוננת "הוי" אחד" מכוונים ש-א היא ה' אחד, אלופו של עולם, ו-ח היינו שבעה רקיעים וארץ. כמו שיש ירידת השכינה, יש גם ירידת הנשמה – דרך שבעה רקיעים, עד להתלבשותה בגוף, שהוא הארץ. לפי זה, משה רבינו לוקח את הנשמה מהרקיע התחתון ומכניס אותה לתוך הגוף.

מי שמתחיל את התהליך הוא אברהם אבינו – לוקח את הנשמה מאחיזתה באור אין סוף, באחד, "אחד היה אברהם", ומתחיל להוריד אותה מהרקיע העליון. לפי כל זה, פעולת משה רבינו כאן, במאמר "באתי לגני" – שגומר את הורדת השכינה למטה, "באתי לגני", לגנוני, למקום שהיה עיקרי בתחלה, שעיקר שכינה בתחתונים היתה" – הוא להוריד את השכינה ולחבר לתחתונים, לארץ.

מהי ארץ? מצד אחד, "אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי", בראתי עולה תריג – ארץ היא מקום בו מקיימים תריג מצוות. בהתבוננות אנחנו מסבירים שארץ היינו סוג של מצוות, שש המצוות התמידיות – לחיות במרחב האלקי. זו הורדת השכינה לארץ, בונה משכן – כמו שכתוב כאן במאמר, שמשא מוריד שכינה לארץ במעשה המשכן, ובעבודה שלנו בהתבוננות היינו שש המצוות התמידיות. לפי זה, כפי המבואר במדרש במאמר, עבודת משה מתחילה מהתבוננות בחידוש הבריאה בכל רגע והמשכתה במרחב האלקי עלי ארץ – המשכן-המקדש של שש המצוות התמידיות. כל זה לפי גרסת הגמרא.

בסדר המדרש: משה ממשיך משמים לארץ

אבל במדרש שבעה רקיעים הסדר קצת אחר. אין שם וילון בכלל. שני הראשונים מלמטה לא

היא מאד מודעות עצמית, אבל בסוף הוא הופך להיות מודעות טבעית. לכן אמרנו הצד המואר – נפעל, לא פועל יוצא, כמו "גלוי וידוע לפניו". מדייקים שלא אומרים שה' יודע, אלא ש"גלוי וידוע לפניו". לחיים לחיים.

חדש שבט הוא כבר הסימנים הראשונים של האביב (יש כאן אביב, רק שהאביב "נכור", הפשטה והשערה נכור, נעבעך נעבעך). מתחילים להרגיש את האביב שיהיה. דווקא בחדש שבט, אמצע החורף, האביב בדרך. [מה המעלה של הצד האפל?] שאתה יכול להרויח כסף כפסיכולוג...

"בכל לבבך" – בשני יצריך" – "אפילו לדבר

עברה"

נרחיב את הווארט הזה: אמרנו קודם שכאשר אני אומר מואר-אפל, לא אמרתי דווקא עושה מצוה או עושה עבירה, כי אפשר להיות מואר גם כשאתה עובר עבירה. איפה כתוב? נשמע משהו חדשני, אבל לא חדשני בכלל – רמב"ם וחז"ל, חז"ל לפי פירוש הרמב"ם, "בכל דרכך דעהו" אפילו לדבר עברה".

הרמב"ם כותב בפירוש המשניות בברכות פ"ט על "בכל לבבך"... בשני יצריך, ביצר טוב וביצר הרע" – בשעת יצר הרע תאהב אותו, תוך כדי עברה, שאתה נמצא ביצר הרע שלך, תאהב אותו (יזמה שאמר 'ביצר טוב וביצר רע', רוצה לומר להשיב אל לבו אהבת האל ולהאמין בו, ואפילו בשעת העברה והכעס והאף שכל זה הוא יצר רע, כמו שאמר 'בכל דרכך דעהו' אפילו בדבר עברה"). פירוש הכי חסידי שיש בכל הרמב"ם, זכותו יגן עלינו.

"אתהלך לפני הוי" בהתקרבות ובהתרחקות

[בתניא כתוב שאם אדם מודע לכך שה' נוכח בכל מקום הוא לא יכול לחטוא. איך מסתדר?] יש שיודעים את רבונם ומכוונים למרוד בו – לא סותר. ח"ו, שלא נהיה ככה.

אבינו] הן הן המרכבה". אברהם הוא המרכבה המקורית, לכן קשור לערבות, רק ה'. אבל יש אחד שהוא בערבה, במדבר שממה. מי שמחבר אותם יחד – מוריד את השמים לארץ, עם הערבה של הארץ, כמו הביטוי בתניא קדישא שהיש הנברא למטה הוא-הוא משקף את היש האמתי. רקיע ערבות, משום מה, משתקף בתוך הערבה שבארץ – שם הוא מגלה את הפלא של הצד האפל, שהוא הערבה.

משה רבינו, השביעי החביב, הוא שעושה זאת – ועדיין הוא זקוק לאברהם אבינו, המקור של המרכבה, של ה"רכב בערבות". לחיים לחיים. [לא יוסף הצדיק הוא ה"כי כל בשמים ובארץ"?] משה לוקח את עצמות יוסף עמו. יוסף התעסק בארץ, לא רואים שהיו לו עסקים בשמים – בסוף היה שקוע לגמרי בארץ, בערות הארץ. [הארץ היא לא אפלה.] היא כן, הערבה של הארץ היא הצד האפל. [ערבות נקראות על שם אפלה.] החשך התחתון בא מהחשך העליון, "ישת חשך סתרו". זה הסוד של "כי אפילת הנה", אפל בלשון רבים – חשך עליון וחשך תחתון.

התדמות הצד האפל לה'

נאמר מאד עמוק: כתוב שהסימן שאתה בריא הוא שאינך מרגיש את עצמך. אם אתה מרגיש את עצמך סימן שאתה כבר חולה. אפשר לומר אותו דבר לגבי מואר ואפל – מי שמודע לה', סימן שהוא לא ה'. ה' לא מודע לעצמו, לכאורה, הגם ש"בידיעת עצמו יודע את כל הנמצאים" (כלל של הרמב"ם, שנראה שאדה"א לא מסכים אתו, כמבואר במ"א בענין הידיעה והבחירה) – אבל אם ה' היה חושב על עצמו סימן שהוא לא בריא.

אם כן, ה' לא חושב על עצמו – כאשר אתה לא חושב על ה', אתה כמו עצמות ה', גם אתה לא חושב עליו. [צריך להיות במודעות טבעית.] כן, זה ההבדל בין המודעות האלקית למודעות הטבעית. [כל השיחה כעת, על הצד האפל, וכו']

ז. ערבות חיובית: "ימלט אי נקי"

אליפז הבינוני

נסיים עם עוד משהו: יש פסוק מופלא בספר איוב שאליפז התימני אומר לאיוב. יש לאיוב שלשה חברים, רעים, ומשמע שהחבר הכי טוב שלו הוא אליפז. אליפז הוא הבן של עשו, האבא של עמלק, אבל כמה שוה אליפז? בינוני, הוא רומז לבינוני של התניא. הוא גם הבינוני בין עשו לבין עמלק.

למה הוא שייך לספר איוב דווקא? משה רבינו כתב שלשה ספרים – ספרו, פרשת בלעם וספר איוב. מהם שלשת הספרים? שלשת הספרים שנפתחים בראש השנה: ספר של צדיקים – התורה, ספרו, משה הוא צדיק; ספר של רשעים – פרשת בלעם; ספר של בינונים – איוב. גם איוב הוא הבינוני של התניא, וגם אליפז חברו הטוב, שגם עולה בגימטריא בינוני.

"ימלט אי נקי" – הצלת הנקי את דורו

הפסוק שהוא אומר שייך לשיעור שדברנו ברחלים לפני כמה ימים²⁷: "כל ישראל ערבים זה בזה", לכן יש חובת מחאה. אבל המפרשים מסבירים שאם "ערבים" עושה שאחד נתפס על העבירות של השני – אם הוא לא מוחה כדבעי – המשמעות שגם המעשים הטובים משפיעים אחד על השני (שהרי "מרובה מדה טובה ממדת פורענות"). זהו הפירוש הפנימי בכך שעושים כל מצוה "בשם כל ישראל". גם בגלל הערבות – כל שכן וקל וחומר של הערבות.

על כך מביאים את הפסוק שאומר אליפז לאיוב – "ימלט אי נקי ונמלט בבר כפיך"²⁸. מה הפסוק הזה אומר? שאחד שהוא נקי – הצדיק הוא נקי,

בכך עוסק המאמר הראשון ב"אתהלך לאזניא" – "אתהלך לפני הוי' בארצות החיים", שגם כאשר אדם מתרחק מה' הוא פונה לה'. "אתהלך" ב"רצוא ושוב" – יש אחד שמתקרב לה' עם הפנים אליו ומתרחק עם הגב אליו, אבל דוד אומר גם כשאתה מתקרב וגם כשאני מתרחק אני "לפני הוי'", גם כשהוא נסוג אחר, בנפילה רוחנית, הוא כולו מואר, כולו לפני ה'.

[המודעות, אבל לא להגיע למצבים כאלה.] לא שאני ממליץ, אני אומר שככה אני. כמו שלכל אחד יש שתי נפשות, שני יצרים, אני אומר שיש לי שני צדדים – כדאי שאדע זאת.

לכבוש את הצד האפל

הצד האפל הוא כמו תהום, מי התהום, אין סוף – כל הזמן לכבוש עוד, ישוב ארץ ישראל. מה המדיניות של הממשלה, של כל הממשלות האחרונות – בשבעים השנה האחרונות? לתת לצד האפל מקום, פתרון שתי המדינות. אנחנו אומרים סיפוח שטחים – כל אחד לקחת את הצד האפל, שיהיה ברשות ושלטון הצד המואר. מה נעשה עם מליון ערבים שם (לשון ערבית)? זה הווארט של רבי יוחנן – אנחנו נהיה אחראים. נהיה עם הרבה נקודות אופל, מליון נקודות אופל – קודם נספח ואז נדאג לטפל בהם אחד-אחד.

[כשולומדים תניא אפשר לומר שנפש אלקית היא צד מואר ונפש בהמית היא צד אפל, או שאלה מונחים אחרים?] זה מינוח חדש. [אבל ככה להסביר בתניא?] כן, ככה צריך להסביר- לתרגם את התניא (כמו שאמרנו קודם).

הווארט היה שסדר חדש – צריך להגיע לסדר חדש – כמו שהסדר של הבעש"ט-המגיד-אדה"ז הגיע לספר התניא, שהוא ודאי ספר נצחי, כך סדר חדש צריך להגיע לספר חדש. [יש הרבה ספרים.] הכל אותו דבר... דברנו על הקשר בין המלים סדר-ספר, דף באמצע ("פן תאמרו מצאנו חכמה אל ידפנו לא איש").

²⁷ התוועדות כ"ד טבת.

²⁸ איוב כב, ל (וראה תענית כג, א בדרשת רצף פסוקי איוב שם על חוני המעגל: "דור שהיה אפל הארת בתפלתך... דור שלא היה נקי מלטתו בתפלתך").

הולכים יחד. **יא** הוא **אי** – **א** מעל **י**, "חד ולא בחושבן".

כמה שוה "ימלט **אי**"? בדיוק 100, 10 ברבוע. יחד עם "נקי" כבר עולה י"פ הוי". החלק השני של הפסוק, "ונמלט **בבר כפיך**", שוה 469, מספר המלים בשבעת ימי בראשית, ז"פ 67, ז פעמים זין. הכל יחד – פסוק יחודי מאד לגבי המספר – שוה 729, זך ברבוע (כמו שיש נקי יש זך). זך ברבוע שייך לפרשה של היום בחת"ת – פסח מצה **מרור**, שגם עולה קר"ע שט"ן וכו'.

בפרשת היום, "החדש הזה לכם", "רביעי" של פרשת בא – שבכולה יש 105 פסוקים, אבל החלק הכי גדול שלה הוא רביעי, עם כל הלכות פסח של "החדש הזה לכם" והלאה. לפני כן יש שבעה פסוקים של מכת בכורות, "כחצות הלילה וגו'... לא יחרץ כלב... רבות מפתי בארץ מצרים". אחר כך הפרשיה של "החדש הזה לכם" והלכות פסח היא בדיוק 20 פסוקים. משהו מאד יפה, שהסימן של "רביעי" – צריך לראות אם כתוב ב"עמודיה שבעה" – הוא ז פסוקים ו-כ פסוקים, סה"כ זך פסוקים בחלוקה מדויקת ל-ז ו-כ. שם, בפסח, יש פסח-מצה-מרור, זך ברבוע. הכל קשור לפסוק שאמרנו, שגם שוה בדיוק זך ברבוע – פסוק עם נקי ובר, "ימלט **אי נקי ונמלט בבר כפיך**". זהו תיקון של ברית מילה, של ברית.

נקי במעשיו – ממלט **אי שלם**¹⁷. אם יש **אי של** אנשים – גרים על **אי בתוך הים**, וכולם חייבים – וביניהם יש נקי אחד הוא ממלט את כל האי. אומרים שזהו הפסוק העיקרי בכל התנ"ך על הצד החיובי של הערכות. **אי שלם של יהודים שאינם בסדר**, אבל נקי אחד מציל את כולם בזכויות שלו. איך היום משתמשים במלה **אי**? ר"ת ארץ ישראל. כל ארץ ישראל היא **אי** – אי אחד בתוך הים. כמו שאנחנו כבשה אחת בין שבעים זאבים כך אנחנו אי אחד בתוך ים של מים זידונים שרוצים לבלוע אותנו ולהטביע אותנו. האי הזה לא כל כך בסדר, וצריך לבוא אחד נקי שימלט את כל האי מכח הערכות.

עד כאן הפסוק היה תיאורטי, בגוף שלישי, וכעת פונה בתוכחה לאיוב – אם היית נקי וצדיק, כפי שאתה אומר, לא רק שהיית מציל את עצמך מיסורים אלא מציל את כולם. לכן "ונמלט" – הכל היה נמלט – "בבר כפיך", בנקיון כפיך. למה בר הולך יחד עם נקי? לשון ברית (סבון) – אותיות ברית, לכן רצינו להזכיר בברית מילה. תיקון הברית נקרא נקי, כמו שדורשים בחסידות "בכל עת [עתים חלים עתים שוטה] יהיו בגדיך לבנים" – להדגיש את הצד המואר שלך. אם אתה כל הזמן מואר, מרגיש את ה', גם בנפילות שלך – אתה נקי, אתה בורית, ול"בר כפיך" יש כח למלט ולהציל את כל העולם כולו.

רמזי קשר הפסוק לחדש שבט ולפרשת בא

קודם כל, למה הפסוק הזה שייך לחדש שבט? הרבי אמר ששבט הוא החדש האחד עשר, ה"חד ולא בחושבן", לכן היום החשוב בו הוא **יא**, קבלת הנשיאות של הרבי. גם יום הולדת של הרבי הוא **יא** – **יא** ניסן, ואמרנו ששבט וניסן

האמת בתוכחת אליפז

שוב, הווארט ש"כל ישראל ערביין" כל כך עד שאחד נקי ממלט את כל האי, וכל האי כאן הוא ארץ ישראל שעתידיה להתפשט בכל הארצות. [איוב קבל את הפסוק הזה?] אליפז אמר כתוכחה, שהוא לא קבל אותה, אבל התוכן ודאי אמת. בסוף אליהוא מבטל את כל הבקורת של כולם, וגם את דברי איוב – מבטל את הכל – אבל כל פסוק שם הוא קדש קדשים, הוא סודי סודות, עומד בפני עצמו.

¹⁷ ראה רלב"ג עה"פ (ובת"י עה"פ ובמצודות שם מפרש על כח הערכות, שאדם שאינו נקי – אי-נקי – נצל בזכות הצדיק הנקי ובר הכפים).

חלקיק אנטי, פוזיטרון, וכך לכל חלקיק. כעת נפרש משהו הרבה יותר כללי, שלכל המושג חומר יש משהו הפוך – חומר חשוך, אנטי-חומר לגמרי – ולא רק חלקיק הפוך. אותו דבר לגבי אנרגיה, כמו שאינשטיין הוכיח שאנרגיה וחומר הן היינו הך, וחבר זמן ומקום, וחבר הכל יחד בתיאורית היחסיות הכללית – הכל "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד".

יוצא שהספר החדש, של הסדר החדש, שמנתח בצורה חדשה את אישיות האדם, אישיות היהודי, זורם עם המדע החדש, עם המנטליות של הדור. היום המנטליות עומדת בדיוק במקום הזה – שיש מואר לעומת אפל, גם בתוך היקום הגדול. מחזק מאד את האמרה שהאדם הוא עולם קטן והעולם הוא אדם גדול. גם האדם הוא צד מואר וצד אפל וגם היקום צריך להיות ככה, ולכן ה' ברא את העולם עם ב' – הדואליות של הבריאה. ה' הוא אחד, אין בו דואליות. הצד האפל הוא באמת פלאי פלאות, ועליו נאמר "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" – הנפלאות של האופל. אחת הסבות שאנחנו אוהבים את המלה אפל – חוץ מאותיות **אלף-פלא** – הוא הלשון "אורות מאפל אמר ויהי", לשון הפיוט שאומרים בימים נוראים. אם רוצים לתת כותרת לשיעור, זו יכולה להיות כותרת טובה – "אורות מאפל אמר ויהי". זו תורת האבולוציה החדשה. "שיר המעלות".

[אז באמת נקי אחד ממלט אי שלם?] כן, כך המפרשים מביאים בסוגית הערבות והמחאה – הפסוק ב-ה הידיעה של ערבות למעליותא. [וזה שרואים שלא ככה תמיד?] עוד פעם, זו בדיוק הטענה של איוב – שהוא טוען על הקב"ה שאני בסדר ואף על פי כן אתה עושה לי לא בסדר. הדברים האלה נכונים, והנה יש פה יוצא מהכלל. נשים לב שהצד השווה של **איוב-אליפז-אליהוא** (שביחד עולים ר, ב"פ "מלט אי") הוא אותיות **אי** – "מלט אי נקי". נגנו רבי-אלימלך-טאנץ.

אפל-מואר – מנטליות הדור גם במדע

במדע היום מדברים על חומר חשוך וגם על אנרגיה חשוכה. כלומר, כל היקום מתחלק לחלק מואר וחלק אפל. החלק האפל כל כך אפל עד שלא זיהו אותו עדיין – רק בתיאוריה מדברים עליו. זה אפל באמת, אפל גם לשון מאוחר – עוד לא נתגלה, אבל כאילו 'מתחבא' לפי התאוריה. ידוע שאותיות י-ה-ו-ה אצלנו במדע הן זמן-מקום-אנרגיה-חומר. לכל אחד יש את האנטי שלו, לכן פעמיים **זמן-מקום-כח-חמר** (אנרגיה היא כח) שוה "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד".

עד עכשיו פרשנו שהאנטי-אנרגיה ואנטי-חומר אינן האנרגיה החשוכה והחומר החשוך – ענין חדש – אלא חלקיק-אנטי, כמו שלאקטרון יש

אור לט"ז כסלו ע"ח - נצח ישראל, ירושלים סדרים בדורות ישראל (אנגלית)

שיעור חדש כסלו

המלה 'סדר' היא מלה מאד חשובה בתורה. ה'משכיל' הכי גדול בחסידות חב"ד, רבי אייזיק מהומיל – שהיה חסיד של אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי וגם של אדמו"ר הצמח-צדק – אמר ששלשת הדורות הראשונים של החסידות הם דוגמה קלאסית של 'סדר': קודם כל צריך את הבעל שם טוב, אחר כך צריך את המגיד ממעזריטש, ולסיום – אחרי שני השלבים האלה – יכול להופיע בהיסטוריה הדור השלישי, אדמו"ר הזקן בעל התניא.

הוא אמר משהו יותר מדהים: שלפני שמשיח יבוא יצטרכו 'סדר חדש'.¹ באנגלית, כשאומרים

א. סדר של התגלות – התחלה-אמצע-סוף

סדר התגלות החסידות ו'סדר חדש'

ברוכים² הבאים לכולם כאן וסביב העולם. אנחנו מתכוונים ל"ט כסלו, חג הגאולה של אדמו"ר הזקן, הרבי הראשון של חב"ד, יום שחרור הנשמה האלקית של כל יהודי ללמוד ולהפנים חסידות, תורת הבעל שם טוב, שהיא המפתח של הגאולה של עם ישראל ושל כל העולם. זמן מאד מיוחד השבוע הזה, של י"ט כסלו, ובשבוע הבא חנוכה.

הערב נקדיש את הדבור להתבונן בענין היסטורי עמוק – הסדר של הצדיקים.³ מייסד תנועת החסידות הוא מורנו הבעל שם טוב. ממלא ממקומו הוא המגיד ממעזריטש, ואחריו בא הרבי הראשון של חב"ד. הסדר ממשיך עד לדור שלנו. כדי להבין את הסדר הזה צריך, לפי פנימיות התורה, להתחיל להתבונן מבריאת העולם. קבלתי מתנה יפה – תמונה של "בראשית", הכל מתחיל מבראשית. צריך לחזור לראשית כדי להבין את סדר הגילוי של פנימיות החסידות.

¹ **סדר חדש** = 576 = 24 (4!) ברבוע (ממוצע כל תבה = 288, סוד **רפח**; ממוצע כל אות = 96, "**סוד הוי"**) – **סדר** = 11 פעמים 24, **חדש** = 13 פעמים 24.

נחשב כל תבה בהכאת אותיות: **ס** פעמים **ד** פעמים **ר** = 48000, **ח** פעמים **ד** פעמים **ש** = 9600, כך **סדר חדש** = 57600, 100 פעמים **סדר חדש** בחשבון הפשוט = 240 (ס פעמים ד, שתי האותיות הראשונות) ברבוע!

ועוד, **סדר חדש** ובמילוי (**סמך דלת ריש חית דלת שיץ**) ובמילוי המילוי (**סמך מס כף דלת למד תו ריש יוד שיץ חית יוד תו דלת למד תו שיץ יוד נון**) = 7200, הרבוע הכפול של **ס** (האות הראשונה) = 25 פעמים 288 = 24 פעמים 300, 24 במשולש!

נמצא שהכל חוזר למספר 24, 4! – "שיר פשוט, שיר כפול, שיר משולש, שיר מרובע", סוד הארבע, ולא השלש. אלא הדבר בא ללמדנו שכל סדר של שלש הוא באמת בסוד "שלשה המה נפלאו ממני וארבעה לא ידעתים" – בכל סדר של שלשה יש רביעי המשלים. כליל ה"סדר" לוקחים שלש מצות (אכילת מצה היא מצות

² נרשם על ידי איתאל גלעד. לא מוגה.

³ נושא הסדר – בריבוי דוגמאות ל'סדרים' במהלך דורות ישראל – התבאר גם בהתוועדות "יסוד שביסוד" נ"ח (שחלקים ממנו נדפסו בספר "וכמטמונים תחפשנה" ח"ב, ראה שם בפרט מעמ' מ ואילך ומעמ' סז ואילך) והמשכה בשיעור ט"ו סיון נ"ח.

הראשונים של החסידות הם 'אבות החסידות' והם מקבילים לשלשת האבות. ושוב, רבי אייזיק אמר שכדי להביא משיח זקוקים ל'סדר חדש'.

הסוד הפנימי של הסדר

השאלה שאנחנו הולכים לדבר עליה ולהתבונן בה כמה סוגי 'סדרים' שונים אנחנו מוצאים בתורה. הכי חשוב הוא ה'סדר' של שלשת האבות. האם יש עוד סדרים? ככל שנתבונן ביותר סדרים נוכל להכנס פנימה להבנת הסוד הפנימי של ה'סדר'.

כשמדברים על 'סדר' כתוב בחסידות, אצל הרבי הקודם – הרבי הריי"צ – ש'פנימי', בלקסיקון החסידי, מי שעובד את ה' ממקום פנימי אמתי, מתאפיין בסדר. הוא יודע מה סדר ואומר ועובד את ה' בסדר הראוי. בתוך עשר הספירות, הכחות בהם ה' ברא את העולם, הסדר שייך בפרט לספירת היסוד – המדה של הצדיק, "וצדיק יסוד עולם". כדי להיות צדיק – ולכל יהודי יש פוטנציאל להיות צדיק, "ועמך כלם צדיקים", ומימוש הפוטנציאל הזה יביא את הגאולה – צריך לדעת את הסוד של הסדר.

בסדר יש משהו סודי, סוד עמוק של סדר. כל הקבלה בנויה על סדר של הספירות עצמן, סדר שהוא כנגד האבות – חסד-גבורה-תפארת, אהבה-יראה-רחמים. צריך לדעת את הסדר הנכון – צריך את כל המדרגות, אי אפשר לדלג על מדרגה בסדר.

סדר של תהליך – התחלה-אמצע-סוף

אנחנו רואים, קודם כל, ש'סדר' קשור תמיד למספר שלש. דפוס החשיבה של 'סדר' שנדבר עליו הוא סדר של תהליך. כל תהליך – תהליך רוחני, או כל דבר שרוצים לעשות בעולם – מבוסס על שלשה שלבים ראשיים. אפשר לפרט יותר, אבל קודם כל צריך לזהות שלשה שלבים ראשיים – התחלה, אמצע, סוף. מאד פשוט.

'סדר חדש' (a new order) חושבים על 'סדר' עולמי חדש, ואילו הוא התכוון שבשביל להביא משיח צריך 'סדר חדש' – שוב הופעה של הבעל שם טוב, המגיד ממעזריטש ואדמו"ר הזקן (דבר שבאמת יביא לסדר עולמי חדש לגמרי, ימות המשיח).

יסוד הסדר: אברהם-יצחק-יעקב

התפיסה של 'סדר' – דור ראשון, שני ושלישי – יכולה להיות סדר מאבא לבן, אבא-בן-נכד ("עד כאן רחמי האב על הבן"), ויש גם קשר רוחני, לפעמים יותר חזק מהקשר הביולוגי, בין דורות של רבי ותלמיד. אנחנו יודעים שיש 'סדר' ראשון של שלשת האבות – יש צדיקים גדולים בדורות הבאים, החל מיוסף הצדיק, אבל "אין קורין אבות אלא לשלשה, אברהם יצחק ויעקב". זו הדוגמה הראשונה של 'סדר' – לא יכול להיות יעקב בלי יצחק ולא יכול להיות יצחק בלי אברהם.

הכל צריך להתחיל מאברהם. אפילו בבראשית, בבריאת העולם, ההתחלה של משהו חדש צריכה את כח נשמת אברהם. כך דרשו חז"ל את הפסוק "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" – "באברהם". הבריאה תלויה בכח הנשמה של אברהם אבינו, במדה המיוחדת שלו – חסד ("חסד לאברהם"), אהבה ("אברהם אהבי"). בחסד, כח נשמת אברהם, ה' ברא את העולם, כמו שנאמר "עולם חסד יבנה". זהו הכח הרוחני-האלקי הראשון שמופיע בעולם, ואחר כך מופיע הכח הרוחני-האלקי השני – הכח של יצחק – מדת הגבורה והיראה, יראת ה', ובסוף מדת התפארת והרחמים של יעקב.

אם כן, הסדר הקלאסי הראשון בתורה הוא של האבות. לכן מוסבר בחסידות שלשת הדורות

עשה דאורייתא) אך שותים ארבע כוסות (מצוה דרבנן). במקביל לסדר של שלשה אבות יש סדר של ארבע אמהות, וד"ל.

האישיות שלי, מה שבדרך כלל איני מודע אליו, ויש את המציאות הגלויה, המציאות הפיזית. רואים שיש יחס בלשון הקדש, לא רק במשמעות אלא גם באופן מילולי, בין סדר ל-סתר¹. אלה מלים מאד קרובות – האות הראשונה והאחרונה זהות וההבדל היחיד הוא באות האמצעית, ת-ד. האם יש יחס בין שתי האותיות האלה, האם הן מתחלפות זו בזו? כן, יש שני קשרים מאד ברורים שמסבירים מדוע שתי האותיות האלה יכולות להתחלף:

הסבה הראשונה לחילוף שלהן, בפשט, היא ששתיהן באות מאותו מוצא של הפה, באותיות **דטלנת** (מוצא הלשון, המוצא האמצעי מבין חמשת מוצאי הפה, מתאים ל"תוך"), ולכן הן מאד קרובות פונטית ויכולות להתחלף זו בזו (דוגמה חשובה: אחד-אחת, והוא סוד "דת האמת", "מימינו אש דת למר").

יותר מזה, אם רק חושבים על הערך הגימטרי של האותיות האלה, ד היא 4 ו-ת היא 400 – כלומר, ת במספר קטן שוה ד (באלף-בית אי"ק בכ"ר גל"ש דמ"ת...), שכנגד פרצוף אריך אנפין, חיצוניות הכתר, כמבואר במ"א, אותיות ד ו-ת הן הכלי הפנימי והכלי החיצוני של הפרצוף).

אם כן, בשתי הדרכים האלה אנחנו רואים שהאותיות האמצעיות של סדר וסתר מתחלפות. כך מתגלה קשר מובהק ועמוק בין סדר לסתר. סתר הוא הממד העמוק והנסתר של המציאות, ואומרים לה' "אתה סתר לי" – אתה, ה', הממד הנסתר של קיומי. לכל יהודי יש חלק אלוה בתוכו, אף שבדרך כלל הוא אינו מודע לחלק זה – "אתה סתר לי".

נשמע מאד פשוט, אבל לא כל כך פשוט. אני צריך לדעת איפה אני, אני צריך להגדיר את התכלית של התהליך ואת השלבים בדרך לשם. כל שלב מתמזג לתוך השלב הבא, אבל צריך לדעת איפה אני – אני בהתחלה, באמצע או בסוף? הסוד העמוק של הענין הוא האמצע, כי התחלה וסוף אני מבין, אני מתחיל ומסיים, אבל צריך להבין יותר טוב את האמצע – אני אחרי ההתחלה ולפני הסוף.

האמצעי באבות הוא יצחק, וכתוב שלעתיד לבוא, כשמישיח יבוא, יפנו במיוחד ליצחק, מבין האבות ויאמרו לו "כי אתה אבינו", יותר מלאברהם וליעקב. יצחק הוא האמצע, לא ההתחלה ולא הסוף. אני יכול לחשוב שהסוף הוא הכי חשוב, הוא המטרה והתכלית.

אם מדובר בתהליך, אי אפשר לומר שההתחלה היא רגע ההתחלה והסיום הוא רגע הסיום – כל אחד מהם הוא שלב. ההתחלה צריכה להיות שלב עם דפוס-חשיבה, שכעת אני נמצא בהתחלת הדרך, והסיום צריך להיות שלב עם דפוס-חשיבה, שכעת אני עומד לסיים, נמצא בסוף הדרך. ההתחלה דורשת אנרגיה מסוימת לשלב הראשון והסיום דורש אנרגיה מסוימת כדי לסיים וביניהם יש את האמצע – אני לא בהתחלה ולא בסוף, אני באמצע.

סדר-סתר

בקבלה יש רמז מיוחד לסדר למפרע, מפתיע שהולכים מהסוף להתחלה – סוף-תוך-ראש – ר"ת סתר. בעברית התחלה היא 'ראש', כמו תחלת השנה – "ראש השנה". אומרים לה' בפסוק "אתה סתר לי". מה המלה "סתר" אומרת? היא ר"ת כאן, אבל יש לה מובן – מדברת על מציאות נסתרת. יש שני ממדים עיקריים של המציאות, הממד הנסתר של המציאות והממד הגלוי של המציאות. יש את הסתר של הנשמה שלי, מה שקורה בעומק

¹ סדר עולה 264, פעמיים 132, ו-סתר עולה 660, ה"פ 132, כך שיש יחס פשוט בין שתי המלים של 2:5 שהוא גם היחס של 4:10. כלומר, סדר עולה ד"פ 66 ו-סתר י"פ 66. מהו 66? היה-הוה-יהיה, בגימטריא גלגל – הגלגל של הזמן, שהוא בעצם ראש-תוך-סוף.

לכאורה, אתה 'מנגד' למה שהתחלת – אתה עושה משהו אחר. להרבה אנשים זה יכול להיות מאד מבלבל, אתה מתחיל עם הצהרה על יעד מסוים ואז אתה מתחיל משהו שנראה כמו רוח אחרת. רק בסיום שני אלה מגיעה הסינתזה. הרוח האחרת חיונית בשביל ההשלמה של הענין. ממש כמו אברהם ויצחק, שהם מנוגדים – עד לעקדה, שהם נכללים יחד – ואז נעשה יצחק ראוי להתחתן ולהוליד את יעקב.

יש עוד דרכים עמוקות להסביר, אבל הדרך הכי פשוטה להבין את השוני של האמצע מההתחלה וגם מהסוף היא התבוננות בתהליך של תזה-אנטי-תזה-סינתזה, שהם ימין-שמאל-אמצע, וכל תהליך צריך את שלשת השלבים האלה.

שו"ת: הכנעה-הבדלה-המתקה בסדר

שאלה: בכל זאת, האם אפשר להסביר זאת בסדר של הכנעה-הבדלה-המתקה, הסדר שהבעש"ט נתן לכל תהליך בעבודת ה'?

תשובה: הכנעה היא הרגשה שאני נמוך ותחתון – יש מישהו מעלי ועלי להכנע בפניו. מי מעלי? ה'. עלי להכנע בפני ה'. אי אפשר להתחיל להתפלל לה' בלי הכנעה – "איך עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש". אם אינך נכנע אתה לא יכול לפנות אל ה' בתפלה.

הבדלה אומרת שאחרי שכל כחות הנפש נכנעים – כל הלא-כל-כך-טוב שלי נופל – ואז מתחיל להופיע הטוב שלי, הממד הנסתר שלי, הנקודה האלקית האמתית שלי, וזו הבדלה. הכנעה והבדלה הם מנוגדים אחד לשני. במלים פשוטות, הכנעה היא 'כמה אני לא טוב' והבדלה 'כמה אני טוב' – זו התגלות הטוב הפנימי שלי.

ההמתקה היא כאשר אני מחדיר את הטוב במציאות, כולל בחלק הפחות-טוב שלי, בנפש הבהמית.

אם כן, הכנעה היא הכנעת החלק הבהמי שלי, הבדלה היא גילוי הנפש האלקית שלי, והמתקה היא יחוד הנפש האלקית עם הנפש הבהמית

מאיפה בא הסדר? כדי לעשות סדר בחיים שלנו ולהבין את ענין הסדר – ובפרט אם רוצים לחולל תהליך, להביא משהו חדש לעולם, כמו להביא את החסידות לעולם, או להביא את נשמות ישראל עצמן לעולם, צריך סדר. האבות הם סדר של הבאת עם ישראל לעולם, והחסידות מתחילה מסדר, וכעת כשרוצים להביא את המשיח וצריך 'סדר חדש' – צריך להביא אותו מהמקום הנסתר, שהוא אתה ה', "אתה סתר לי". זהו המקור שמתגלה ב'סדר'. זו הסבה שבחסידות, כמו שאמרנו, כדי להיות 'פנימי' – עובד ה' אמת – אתה זקוק לסדר.

שו"ת: סדר – תזה, אנטי-תזה וסינתזה

שאלה: האם תוכל להסביר איך מתרגמים את הרעיון של התחלה-אמצע-סוף להכנעה-הבדלה-המתקה, או כל מבנה אחר, להוריד את הסוד של הסדר באופן פרקטי למציאות?

תשובה: סוד גם שייך, כמו שאמרנו על סדר, לספירת היסוד (שמקבלת את כל החסדים מהספירות שמעליה ומסדרת אותם, על מנת למסורם, אחד לאחד, לפי סדר מחושב, למקבל). זו עוד סבה שסדר הוא משהו מסתורי. הסדר הפשוט הוא כמו של האבות, חסד-גבורה-תפארת, אהבה-יראה-רחמים, והוא נקרא בפילוסופיה המודרנית תזה, אנטי-תזה וסינתזה – סדר של ימין-שמאל-אמצע.

ההתחלה היא התזה. אם יש לי רעיון חדש, משהו להגיד, ואני עושה מצגת (תוכנית עסקית), כמו בעסקים, הדבר הראשון שעושים היום הוא פרזנטציה. אם אתה עובד על הפרזנטציה – אתה בשלב ההתחלה. ברוחניות, המצגת הזו היא ביטוי של אהבה. כך יוצא מההקבלה הזו. ההמשך הוא אנטי-תזה, יש משהו במעבר מהתחלה לאמצע שהוא מתנגד להתחלה, מטיל עליה צל. כפי שיצחק הוא לכאורה במדה ההפוכה ממדתו של אברהם אביו. יש משהו במעבר מההתחלה לאמצע שבחיצוניות,

שלישיה מאונכת ושלישיה מאוזנת

מה ראינו? שספר דברי הימים מתחיל עם ארבעה פסוקים שמספרים את 11 הדורות הראשונים – 3-3-3, כל אחד משלשת הפסוקים הראשונים הוא סדר, סדר 1, סדר 2 ו-סדר 3, ואז בא פסוק עם הדור העשירי שעומד לבדו, ואחריו עוד שלישיה, שכולה של הדור ה-11, לאב נח יש שלשה בנים. השלישיה האחרונה היא כבר לא שלשה דורות, אלא שלשה אחים שהם שלשה 'כיוונים' שונים.

אם כן, רואים כאן, בפשטות, שיש שני סוגים של סדר, שני סוגי תהליך עם התחלה-אמצע-סוף – שלישיה אנכית, שלשה דורות, ושלישיה מאוזנת, שלשה אחים. זה יוצא מ-13 המלים הראשונות של דברי הימים, שמחולקות 3-3-3-3. שלש שלישיות דורות, נח העשירי לבד, ואז שלשת בניו מהם יוצאת כל האנושות אחרי המבול. שלשת הפסוקים הראשונים הם שלשה סדרים מאונכים, אחר כך נח, ואז סדר מאוזן. הסדר המאוזן פחות מוגבל כתהליך בזמן – אפילו ששלשת האחים נולדו זה אחר זה, בסדר כרונולוגי, שלשתם חיים ביחד באותו דור ופועלים בו זמנית. זו נקודה מאד חשובה להתבוננות שלנו בסדר הנחוץ לגאולה.

סדר מאוזן: משה-אהרן-מרים

מישהו יכול לחשוב על עוד סדר מאוזן בתורה? מיד עולה למחשבה, שאחרי שלשת האבות – סדר מאונך – באה עוד שלישיה, עוד 'סדר', לוי-קהת-עמרם, ומעמדם יוצאת (לא אחרי עוד דור אחד ואחריו שלשה אחים, כמו נח ובניו, אלא מיד) שלישיה מאוזנת, משה, אהרן ומרים. זהו סדר עם שני בנים ובת, שהבת בו היא המבוגרת

במציאות החיצונית. זו דוגמה קלאסית לסדר של תזה-אנטייתזה-וסינתזה – התזה היא 'כמה אני לא טוב', האנטייתזה היא 'כמה אני טוב', ואז הסינתזה היא 'אם אתה כזה טוב, בא נראה מה אתה עושה עם הצד הלא-טוב שלך, איך אתה מתקן אותו'.

ב. סדר מאוזן וסדר מאונך

סדרים בפתיחת דברי הימים

נפתח בספר האחרון של התנ"ך, דברי הימים. הוא פותח בפסוק פשוט של שלש מלים, שלשה שמות של שלשת הדורות הראשונים של האנושות – "אדם שת אנוש". הפסוק הבא הוא שלשת הדורות הבאים – "קנין מהללאל ירד". הפסוק הבא הוא שלשת הדורות הבאים – "חנוך מתושלח למך".

הפסוק הבא של דברי הימים הוא כבר עם ארבע מלים – הוא כבר לא שלשת הדורות הבאים אלא הדור העשירי, שבא אחרי שלשה-שלשה-שלשה שלפניו, תשעה דורות. הוא פותח בדור הבא, נח, ולא ממשיך במנין הדורות שאחריו, אלא מיד לאחר שמזכיר אותו הוא מציין את שלשת בניו (כמו בפרשת נח). אלה ארבע המלים בפסוק הרביעי של דה"י – "נח, שם חם ויפת" (עד כאן יא דורות מ"אדם" עד "ויפת". "אדם" = 45 = 9 במשולש, "ויפת" = 496 = מלכות = 31 במשולש. יחד, "אדם... ויפת" = 541 = ישראל. על ישראל נאמר "אתם קרוים 'אדם'"¹).

¹ חלק המילוי של "אדם... ויפת" (= ישראל) = בני ישראל. ישראל בני ישראל ("אדם... ויפת" במילוי) = 1144 = 26 (שם הוי') פעמים 44 (מילוי שם הוי')! "אדם... ויפת" במספר קדמי = 2132 = 82 פעמים הוי' ("אדם" במספר קדמי = 6 פעמים הוי', יוסף, "ויפת" במספר קדמי = 76, עבד, פעמים הוי' – ביחד, עובד פעמים הוי'), וביחד עם 1144 ("אדם... ויפת" במילוי) = 3276 = יעקב ("שופריה דיעקב מעין

שופריה דאדם הראשון", "שופריה" בחינת תפארת, בחינת יפת, כמו שנאמר ברחל, אשת יעקב, "יפת תאר ויפת מראה". יעקב = 7 פעמים הוי') פעמים חי ("ויחי יעקב" – "יעקב לא מת")!

התחלה-אמצע-סוף של ההיסטוריה, וגם משה הוא שלש אותיות. את השם **משה** האריז"ל דורש גם כשלשה דורות, למפרע – **משה-שת-הבל**. כאשר קין הורג את הבל התורה מספרת שנשמתו חוזרת בכך הבא של אדם, שנולד 130 שנה מאוחר יותר, שת. שת הוא המלה השניה של דברי הימים, בנו של אדם הראשון, הוא שרש הנשמה של משה רבינו, והוא עצמו גלגול נשמת הבל אחיו שנרצח קודם לכן. גם זו דוגמה של **סתר**, סדר של סוף-תוך-ראש. כמו שראינו בסדר של משה, אהרן ומרים (שבאותו דור), שהם סדר של **סתר**, גם משה לבדו הוא סדר חוזר, **סתר**, של שלשה גלגולים.

סדר שמימי (משה) וסדר ארצי (אדם)

נראה גימטריא מאד יפה של שני אבי-טיפוס אלה לסדרי גלגולים היסטוריים כוללים שהאריז"ל מלמד אותנו: **אדם-דוד-משיח** ועוד **משה-שת-הבל** שוים 1499, ערך החלק השני של הפסוק הראשון בתורה, "[בראשית ברא אלהים] **את השמים ואת הארץ**". מה לומדים מהרמז? סדר הגלגולים **משה-שת-הבל** הוא "את השמים", הוא שמימי, הוא **סתר**, אבל הסדר הישר של ההיסטוריה, **אדם-דוד-משיח**, הוא "ואת הארץ". ארץ היא הפרספקטיבה שלנו על המציאות. אמרנו בסדר בא מהממד הפנימי של המציאות, שהוא ה', "אתה סתר לי". הרבה פעמים ה', או התורה עצמה, נקראים שמים. הקב"ה נקרא **השם** היפוך אותיות **משה** (השם הוא ר"ת **הבל שת משה** בסדר ישר) – שם הוא לשון שמים, קשר פשוט בין משה לשמים, והוא קבל "תורה מן השמים".

בחסידות מוסבר שיש נשמות שהיה להן 'חוש' בעולם הזה. 'חוש' הוא כח וזיקה רוחנית לדבר מה. 'חוש' בעולם הזה היינו זיקה לחומר. מדובר בנשמות גדולות, הכי גדולות, ולחלק מהנשמות הגדולות יש 'חוש' בעולם הזה, לא בעולם הבא, ויש נשמות גדולות שאין להן 'חוש' בעולם הזה,

ביותר. יש כאן התחלה-אמצע-סוף באופן מאוזן, כאשר ההתחלה היא מרים, האמצע הוא אהרן והסוף משה – כסדר הלידה שלהם.

חז"ל מלמדים אותנו שיציאת מצרים ומתן תורה היו על ידי שלשתם יחד. התורה נקראת "תורה משולשת" – יש בה תורה-נביאים-כתובים, ויש עוד הרבה שלישיות במבנה של התורה – והיא נתנה לנו על ידי ערוץ עם שלשה חלקים, משה-אהרן-מרים. כשאומרים משה, אהרן ומרים אומרים אותם בסדר הפוך כרונולוגית – בסדר של **סתר**, סוף-תוך-ראש. זהו סדר, אבל בממד הפנימי שלו הוא סדר שחוזר אחורה.

סדרי גלגולים – אדם-דוד-משיח ומשה-שת-

הבל

האריז"ל, גדול המקובלים, מלמד אותנו שיש עוד סוג של סדר מאונך – לא של שלשה דורות זה אחר זה, אלה סדר של שלשה גלגולים, בו יכולים לעבור דורות רבים בין שלב לשלב. הסדר הכי חשוב שהאר"י מדבר עליו כולל את כל נשמות האנושות, הסדר של **אדם** – **אדם-דוד-משיח**, התחלה-אמצע-סוף של ההיסטוריה כולה. דברי הימים מתחיל "אדם שת אנוש", שלשה דורות רצופים, אבא-בן-נכד, אבל **אדם** לבד הוא ר"ת של תחלת כל ההיסטוריה, **אדם**, אמצע כל ההיסטוריה, דוד, וסיום כל ההיסטוריה **משיח**. כל אלה גילויים בשלבים של אותה נשמה.

זהו 'סדר' שהולך לפי 'חץ הזמן'. אחד הדברים העמוקים שמנסים היום להבין במדע – עוד לא הבינו – למה חץ הזמן מתקדם מהעבר אל העתיד, הסדר הרגיל, מה שאנחנו קוראים עבר ומה שאנחנו קוראים עתיד. זהו הסדר של **אדם**.

הנשמות הכי חשובים בתורה בני שלש אותיות הם אדם ומשה, שניהם ר"ת של שלשה דורות. אברהם הוא חמש אותיות, יצחק ויעקב ארבע-ארבע אותיות, אבל אדם הוא שלש אותיות,

נשמת אדם (בו רמוז סדר גלגולים כסדר). זו הסבה ששני ה'סדרים' האלה – **משה-שת-הבל**, **אדם-דוד-משיח** – עולים יחד בדיוק "אבראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ", כללות בריאת העולם.

שו"ת: נשמות גבריות ונשמות נשיות

שאלה: הרב דבר על נשמות 'שמימיות', עם חוש ברוחניות, ונשמות 'ארציות', עם חוש בגשמיות. האם יש קשר להבדל בין גברים לנשים?

תשובה: שאלה פשוטה והתשובה גם פשוטה – גברים הם יחסית נשמות שמימיות ונשים הם יחסית נשמות ארציות. בזהר משוים את אברהם ושרה לנשמה וגוף שמסלימים זה את זה. כשעושים מצוות פעולת הגוף חשובה יותר מהנשמה, כי עושים את המצוה במציאות הגשמית – אם עשית את המצוה בלי לכוון, קיימת מצוה; אם חשבת על הממד הרוחני בלי לקיים בפועל לא עשית שום דבר. ה' רוצה שנכוון רוחנית, אבל בסופו של דבר התכלית היא לעשות בפועל. בתורה השורה התחתונה היא "המעשה הוא העיקר", מעשה במציאות הפיזית – זהו כח נשי. שלש הנשמות עם חוש בארציות הן אדם-דוד-משיח – אדם, שנברא מהארץ; דוד, שהוא נשמה נשית, הוא מחליף את רחל במרכבה; והמשיח – יש משהו מאד נשי במשיח

הן חיות כאן בארץ אבל הן חיות בשמים, ה'חוש' שלהן הוא רוחני, לא חומרי, הוא 'חוש' בעולם הבא.

אותו פתגם חסידי מלמד איזו נשמות שייכות לכל סוג. שלש הנשמות שכלולות ב-**אדם**, **אדם-דוד-משיח**, הן כולן נשמות עם 'חוש' בארציות. אדם נברא מהארץ ושמו אדם נגזר מארץ-אדמה; דוד הוא מלכות, שהיא גם ארץ; וכך גם משיח בן דוד.

אבל משה, וכל מי שמשתייך אליו, הוא 'נשמת שמים'. לפני שקיין הרג את הבל הם חלקו ביניהם את העולם – להבל ניתנה הרוחניות וקין לקח לעצמו את הגשמיות. זהו גם ההסכם שהיה ברחם בין יעקב לעשו, מי יקבל את העולם הזה ומי את העולם הבא. קין והבל לא אמרו עולם רוחני ועולם גשמי אלא שמים וארץ. המשמעות של הבל היא אויר, רוח. המדרש אומר שלפני שקיין הרג את הבל הוא אמר לו 'אתה הולך על הטריטוריה שלי, על האדמה, משיג את הגבול שלי כי הארץ שייכת לי, אם אתה רוצה להמשיך לחיות', אמר קין להבל, 'עוף באויר. אם תעוף לא אהרוג אותך, אבל אם אינך עף אתה פולש לשטח שלי'. זו המחשה פשוטה שהבל שייך לשמים, הוא באויר – הוא לא מקורקע.

יש נשמות, של צדיקים גדולים, שיורדים למטה לארץ, ויש נשמות של צדיקים גדולים שאינם יורדים למטה – אלה שני סוגי נשמות צדיקים, שרמוזות בתחלת התורה, "את השמים ואת הארץ", נשמות-שמים ונשמות-ארץ – נשמות שמים מגיעות משרש נשמת משה (בו רמוז סדר גלגולים למפרע¹) ונשמות ארץ מגיעות משרש

בקושי התיירו לדבר אפילו בדברי תורה, וכ"ש לעשות – הכל בחינת שמים, זמן למפרע (בשבת בראשית יש בעצם גילוי של השבת שקדמה למעשה בראשית). משה התפלל **תקטו** תפלות כדי להכנס לארץ ולקיים מצוות מעשיות. כעת אפשר להבין הרבה יותר טוב – הוא רצה להכנס לארץ ולעבור שינוי מהותי, מטמורפוזה, להפוך מנשמה של שמים לנשמה של ארץ, אבל הוא לא שייך לעולם הזה ולכן ה' לא קבל את תפלתו, את כל 515 (= **דרך** ארץ) התפלות שלו.

¹ הסדר ההפוך הוא על דרך "סוף מעשה במחשבה תחלה" – סדר של שמים, מי שקשור לשמים הוא נשמה חושבת. יש מי שאצלו המחשבה היא העיקר ויש מי שאצלו המעשה הוא העיקר. למשה קשה אפילו לדבר, וכל שכן לעשות – מצד שרשו הוא **מחשבה**, רת"ס **משה** בו משולבות חכמה-בינה. הוא בחינת שבת, שבה

ארבע שלישיות שחונות סביב ופועלות יחד – חלוקת השבטים, בני אותו דור, לשלישיות. ארבעת הדגלים, שבכל אחד שלשה שבטים, מקבילים גם לארבע העונות, שבכל אחת שלשה חדשים.

זו דוגמה שלוקחים סדר אנכי – סדר הלידה, בו אף לא מדובר בדורות שונים, אבל יחסית הסדר הוא מאונך – ומסדרים אותו מחדש במאוזן. התהליך של הפיכת הסדר המאונך לסדר מאוזן קשור לאלכסון. זהו אולי הסדר המאוזן הכי חשוב בתורה של בריאת נשמות – ארבעה מחנות של שלשה-שלשה שבטים.

פסוקי הסדר המאונך והסדר המאוזן (השלמה)

הפסוק של הסדר האנכי הוא פסוק מפורש עם מאמר חז"ל מפורש – "ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב נאם הוי' וגו' לא ימוש מפיו ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר הוי' מעתה ועד עולם", שמכאן חז"ל לומדים שאם יש שלשה דורות של בני תורה "תורה מחזרת על אכסניה שלה", ואז התורה עצמה מביאה דוגמאות לכך. הדגשתי את הפסוק הקודם, "ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב", כדי להראות שזהו דבר משיחי – בזכות סדרי סבא-אבא-בן יתקיים "ובא לציון גואל" (פעם דרשנו זאת על "ומביא גואל לבני בניהם", כוונה של שמו"ע). זהו פסוק של שלשה דורות בסדר מאונך.

הפסוק של הסדר המאוזן הוא "טובים השנים מן האחד... והחוט המשולש לא במהרה ינתק". צריך להתבונן שסדר הדורות כאן קשור דווקא לפה – "ודברי אשר שמתו בפיו לא ימוש מפיו ומפי זרעך ומפי זרע זרעך" – ארבע פעמים פה בפסוק. בקבלה, סוד הפה רומז, קודם כל, לפה דא"ק, מקור עולם העקודים, בו "דעת גניז בפומא". "החוט המשולש" רומז עוד יותר גבוה, לקו וחוט. אפשר לומר ש"פיו" הוא אחד מפירושי סוד הצמצום בכלל – שהחלל שנוצר על ידי הצמצום הוא בחינת חלל הפה (כמבואר

– משיח בגימטריא בן אשה (בן שהוא אשה) כנודע.

שו"ת: סדר אלכסוני – מעבר השבטים מסדר

מאונך לסדר מאוזן

שאלה: הרב דבר על סדר מאונך וסדר מאוזן, אבל אם יש כאן שלישייה – מה עם הסדר האלכסוני?

תשובה: יש דבר שאנחנו מביאים לעתים קרובות בשם הקדושת לוי, הוא מסביר ש- **אלכסון** הוא נוטריקון של שתי מלים – **הסתכלות באין**. בדרך כלל אנחנו מסתכלים על דברים במבט ישיר, אבל יש משהו במבט אלכסוני שאתה רואה את האין של מה שאתה מסתכל עליו – את האין האלקי שמהווה אותו, כך אפשר לראות את הבריאה-מחדש בכל רגע. זהו משהו מאד חשוב לגבי סוד האלכסון, הקשר לאין – הסתכלות באין.

נאמר דבר נוסף: לצד הסדר המאוזן של בני נח, ואחריו הסדר המאוזן של שלשת אחי אברהם והסדר של משה, אהרן ומרים. האם יש עוד דוגמה בתנ"ך של סדר מאוזן? בתחלת במדבר מתוארת חניית עם ישראל במדבר סביב המשכן. זו אולי הדוגמה הכי חשובה בתורה.

כל השבטים נולדו בזוגות – ראובן-שמעון, לוי-יהודה, ביחד ארבעה בניו של לאה, אחר כך שני בני בלהה, שני בני זלפה, שני בני לאה, שני בני רחל. המודל של לידת השבטים הוא זוגות. אבל אחר כך מגיעים למבנה מחנה ישראל, שלפי האריז"ל הוא סדר יותר בוגר – האריז"ל אומר שהסדר של הלידה הוא סדר לא-בוגר של השבטים (מוחין דקטנות, סדר של לידת ילדים), אבל כאשר מתבגרים מגיעים לסדר החניה במדבר – סדר הדגלים, שהוא סדר בוגר (מתאים לשליחות האדם לתקן עולם כו'). זהו סדר-חדש, והסדר החדש הוא של ארבע שלישיות. כל הרעיון של המחנה הוא שכולם יחד, צבא אחד בו כולם פועלים יחד. הסדר הצבאי הוא של

ומגיעים לסדר המאוזן אחרי שלשה סדרים מאונכים.

במ"א) – ו"ודברי אשר שמתי בפוך" היינו סוד הקו שנכנס לתוך החלל.

חלוקת השלישיות בסדר הספירות (והשוני בין

שתי העשיריות הראשונות בדה"י)

נחזור למודל הכי בסיסי ויסודי של הקבלה – עשר הספירות. איך הן מסודרות? 1-3-3-3-3-1-1-1-1-1, אבל הסדר הכי פשוט של הספירות הוא 1-3-3-3-3-1-1-1-1-1. היא המושכל – ראשית המודע – חכמה-בינה-דעת. השלישייה הבאה היא המורגש – חסד-גבורה-תפארת, כנגד אהבה-יראה-רחמים (במקביל לאבות, כנ"ל). השלישייה הבאה היא כחות המוטבע, נצה-הוד-יסוד – הכח לפעול באמצעותו במציאות. הכח האחרון הוא המלכות, הרושם הסופי שכחות הנשמה שלי פועלים במציאות.

זהו מודל הכי בסיסי בקבלה, ורואים שהוא מופיע גם בסדרי הדורות בדברי הימים מבריאת העולם. דברי הימים מתחיל ממבנה הקבלה הזה – עשרה דורות, שמורכבים משלש-שלש-שלש ספירות ואז 1. אחרי נח יש שוב שלשה-שלשה-שלשה דורות. שם בן נח שייך גם לשלישייה המאוזנת הראשונה, אחרי עשרה דורות אנכיים, וגם לשלישייה המאונכת שפותחת עוד עשרה דורות. לפי קבלת האריז"ל, אחרי עשר הספירות מתחיל עולם חדש – עוד סדר של 1-3-3-3-3-1 דורות עד אברהם.

בכלל, הסדר של "עשרה דורות מאדם עד נח... עשרה דורות מנח עד אברהם" יוצר גם הוא סדר – אדם-נח-אברהם – הרמוז בפסוק: "ויקרא שם **אדם** ביום הבראם" – **אדם** הוא **אדם**, ביום שוה נח ו-הבראם אותיות אברהם. בכל אופן, אם נתבונן יותר לעומק, יש הבדל בין הסדר הראשון לסדר השני – אברהם אבינו, העשירי, הוא גם חלק משלישייה מאוזנת, בעוד נח עומד לבדו. ההבדל העמוק הוא שהעולם הראשון, העשיריה הראשונה, מתחילה מהכתר,

ג. הסדרים בפתיחת דברי הימים

המשך הסדרים בדברי הימים

נתבונן בעוד סדרים ראשיים בתורה: אחרי שלשת הסדרים הראשונים בדברי הימים יש את נח ואחריו סדר מאוזן של שלשת בניו. אחר כך ממשיכים באותו סגנון. פסוק כד הוא "שם ארפכשד שלח". סדר הדורות ממשיך, בין שלשת הבנים, דווקא משם, כי חותר להגיע לאברהם, תחלת דברי הימים של עם ישראל.

הפסוק הבא הוא "עבר פלג רעו", שלשת הדורות הבאים. הסדר המשולש מאד משמעותי ובוטל כאן, בתחלת ספר דברי הימים. הפסוק הבא הוא "שרוג נחור תרח", שלשת הדורות הבאים.

אז מגיעים לאברהם אבינו – ולא כתובים מיד אברהם-יצחק-יעקב, רק אברהם. הפסוק הבא הוא גם שלש מלים – "אברם הוא אברהם", אברם, ללא ה, הוא אברהם, עם ה-ה שה' הוסיף לו. אבל, כאשר מגיעים לאברהם שוב מוצאים סדר מאוזן, שלישייה מאוזנת, כי גם לו יש שני אחים. אביו הוא תרח, התשיעי בעשיריה השניה, ויש לו שלשה בנים – אברהם, נחור (שקריו כשם סבו, אביו של תרח) והרן.

למה הסדר הזה חשוב? אברהם, אנחנו יודעים, הוא היהודי הראשון, אבל למה שני האחים מאד משמעותיים, והם הסדר המאוזן הבא, כמו שם, חם ויפת? משלשת בני נח לא כולנו באים, אבל משלשת בני תרח כולנו באים, הם הכרחיים לעם ישראל. למה? אברהם נשוי לשרה, בת הרן, ושאר האמהות באות מנחור. שני האחים של אברהם הם הורי האמהות. לא יכול להיות עם ישראל בלי אבות ואמהות. כל האבות באים מאברהם וכל האמהות משני האחים שלו. אם כן, גם השלישייה הזו היא סדר מאד משמעותי,

בפסוק הבא הסדר מתחיל מקינן, השם שלו הוא לשון קנין. בקבלה קנין הוא תכונה של דעת – "דעה קנית". בדרך כלל לא מונים גם את הכתר וגם את הדעת, אבל בסדר הדורות הראשון של האנושות, אחרי אדם-שת-אנוש, שהם כתר-חכמה-בינה, יש דעת-חסד-גבורה. מהללאל הוא כמו הלל, מדת החסד, ואחריו בא ירד בגבורה, ירד הוא לשון שלטון בכח, הכרח, או לשון נפילה. אחר כך בא חנוך, צדיק מיוחד, שהוא בתפארת.

יש כאן סדר של אמצע-ימין-שמאל, בדרך כלל שלישיה היא ימין-שמאל-אמצע, אבל לעתים שלישיה היא אמצע-ימין-שמאל. אמצע-ימין-שמאל מופיע בטעם הסגולתא – נקודה למעלה, ותחתיה שתי נקודות מימין ומשמאל. אדם-שת-אנוש הם אמצע עליון, ימין ושמאל תחתיו – כתר-חכמה-בינה. אחר כך באים קינן-מהללאל-ירד, באותו סדר – אמצע-ימין-שמאל, דעת-חסד-גבורה.

אחר כך בא חנוך, נשמה מאד מיוחדת בתפארת, ברחמים, ואחריו מתושלח. מתושלח חי את משך החיים הכי ארוך הכתוב בתורה – 969 שנה – אז הוא שייך לנצח, לשון נצחיות. הדור הבא הוא למך – כינוי לתם-פשוט, שמתאים לספירת ההוד, כמו התם של סדר פסח. אז מגיע נח. הייתי חושב שאולי הוא המלכות, העשירי, הספירה האחרונה, אבל האריז"ל והזהר מלמדים אותנו שנח הוא יסוד, "נח איש צדיק", צדיק הוא יסוד ולא מלכות. שלשת הילדים שלו, הדור הבא, הם המלכות:

ואילו העשיריה השניה מתחילה מהחכמה, כמו שנסביר.

עשרת הדורות הראשונים כנגד עשר הספירות

בעשיריה הראשונה, בה פותח הספר דה"י, אדם הראשון הוא הכתר, בנו שת הוא החכמה והדור השלישי הוא אנוש.

משהו מאד חשוב קרה בדור השלישי, על זמן אנוש כתוב "אז הוחל לקרוא בשם הוי'". הרמב"ם מסביר באופן שלילי, כחילול, שאז התחילה עבודה זרה, בדורו של אנוש. אחרים אומרים באופן חיובי, שאנוש הוא הראשון שהחל להתפלל לה' באופן קבוע. אבל איך שלא קוראים זאת, אנוש הוא סוף חשוב של הסדר הראשון של האנושות, אדם-שת-אנוש. לפי סדר הספירות הם כתר-חכמה-בינה. את אנוש אפשר לקרוא בשני אופנים, כ'בחור טוב' או 'בחור רע' – שת הוא צדיק, 'בחור טוב'; אדם חטא אבל עשה תשובה, אז הוא גם 'בחור טוב', אבל אנוש לא ברור – הוא שייך לבינה, עליה כתוב "מינה דינין מתערין". עוד דבר חשוב: אדם הוא שם כללי של כל בני האדם, אך עוד יותר ממנו אנוש, שעל שמו נקראת כללות האנושות. אנוש, בניקוד אחר, הוא אנוש, חולה מאד – יש משהו חולה באנוש. בכל אופן, אנוש הוא הגדרה של האנושות, והוא בינה¹.

¹ אנוש ע"ה = משיח. בינה = בן דוד ע"ה. נמצא שאנוש-בינה = משיח בן דוד. נמצא רמזו שהכח הפנימי של אנוש הוא הכח להוציא מן הכח אל הפועל, מאדם את דוד-משיח הכלולים בו (ומכך מובן למה אנוש-אנושות מקיף את כל ימות עולם).

והנה, אדם-כתר אנוש-בינה (סוד "אהיה אשר אהיה", ה"אהיה" הראשון בכתר והשני בבינה כנודע) = 1089

'גני אברהם' שנתגלו אצל האמהות) הם המלכות של העולם השני:

כתר אדם	כחמה שת	בינה אנוש	חכמה שם	בינה ארפכשד
דעת קינן	חסד מהללאל	גבורה ירד	חסד עבר	גבורה פלג
תפארת חנוך	נצח מתושלח	הוד למך	נצח שרוג	הוד נחור
יסוד נח	מלכות שם חם ויפת	יסוד נח	יסוד תרח	מלכות "אברם הוא אברהם", נחור והרן

ד. סדרים נוספים בדורות ישראל – מהנביאים עד משיח

עד כאן היתה הקדמה להבין את ה'סדרים' של התורה. הרעיון העמוק הוא סדר של תהליך הוא ראש-תוך-סוף, בסדר של אמצע-ימין-שמאל או ימין-שמאל-אמצע. צריך לפתח עוד הרבה את הרעיון, אבל אנחנו נעבור כעת להסביר עוד כמה סדרים יסודיים בתורה, ואז נגיע לסדר של החסידות, שהוא המטרה שלנו:

עשרת הדורות הבאים כנגד הספירות

אבל כשעוברים לעולם הבא, העשיריה הבאה (שמופיעה בצורה מסודרת החל מפסוק כד בפרק הראשון בדה"י), שם הוא ראשון, אחריו ארפכשד וכו' – זו כבר שלישיה בסדר הרגיל של ימין-שמאל-אמצע, אמצע מתחת לימין ושמאל. שם הוא חכמה, ארפכשד בינה ושלח הוא דעת, אז יש עוד שלישיה ועוד שלישיה. ביחס אליהם אברהם (ועמו שני אחיו¹¹), נושאי הגנים של תרח,

¹¹ בשלישיה הראשונה (שיחסית לשלישיה השניה היא בגדר תהו שקדם לתיקון) שלשת האחים כאחד הם המלכות – כולם נחוצים להמשך והתפתחות העולם – שעל כן הם נזכרים כולם יחד בפסוק בדה"י. בשלישיה השניה (בה יש מעבר מהתהו אל התיקון, אל אברהם אבינו) המלכות היא בעיקר אברהם אבינו, ושני אחיו הם רק נספחים, שעל כן הפסוק בדה"י הוא רק "אברם הוא אברהם". אכן, בסוף פרשת נח נזכרים שלשת האחים בשורה בשני פסוקים סמוכים: "ויחי תרח שבעים שנה

ויולד את אברם את נחור ואת הרן... תרח הוליד את אברם את נחור ואת הרן". והנה, הכל עולה 6080, י"פ תרח – הכל שייך לדמותו של תרח, מדת היסוד במבנה כאן (במ"א נתבאר כי ב-מב המסעות נמצא תרח בין תחת למתקה – הוא סוד ההבדלה שבין ההכנעה להמתקה, וד"ל).

כך, אצל יעקב נאמר "כאשר ראם", רפאל-אוריאל-מיכאל.

גם בשבט המלוכה יש סדר – יהודה-פרץ-חצרון. עד כאן בחומש בראשית, בשבעים נפש. אחר כך, אם ממשיכים את הסדר כמו שכתוב בסוף מגלת רות, "ואלה תולדות פרץ", אחרי יהודה-פרץ-חצרון הסדר הבא הוא רם-עמינדב-נחשון, אז שלמה-בעז-עובד, ובסוף הכי חשוב ישי-דוד-שלמה. כלומר, הדברים כאן מגיעים עד שלמה, שהוא שלמות. אחר כך יש כבר פילוג הממלכות. עד שלמה יש שלמות של כל עם ישראל תחת מלך אחד.

סדר הנביאים: אחיהו, אליהו ואלישע

בנביאים הסדר הכי חשוב – שאינו סדר של אב-בן אלא של רב-תלמיד – הוא אחיהו השילוני, אליהו הנביא ואלישע הנביא. אלה שלשת הנביאים הכי מפורסמים וחשובים בתנ"ך, שאין מהם נבואות כתובות כי הם לפני הנבואות שנכתבו בתנ"ך. הראשון הוא אחיהו השילוני, שנבא את חלוקת הממלכה, תלמידו הוא אליהו הנביא, הכי מוכר, ותלמידו הוא אלישע. אליהו כאן הוא כמו יצחק אבינו. אלישע זכה לפי שנים נסים מרבו אליהו.

הכל מתחיל מאחיה, שהוא המורה של רשב"י, בעל הזהר, וגם המורה הרוחני של הבעל שם טוב עצמו. שלשת הנביאים הללו מבשרים את הגאולה, מקדימים את המשיח. אליהו מבשר את הגאולה אבל לכולם יש זיקה למשיח. בשביל להביא את המשיח צריכים את אחיה, אחריי את אליהו ואחריי את אלישע – השלישיה זו, שהיא סדר מאד חיוני.

עוד סדרים בנ"ך (השלמה)

עוד שלישיה חשובה בסוף התנ"ך: חנניה מישאל ועזריה, שחז"ל אומרים בפירוש שהם כמו אברהם-יצחק-יעקב – דוגמה יפהפיה של סדר אנכי שהפך להיות סדר מאוזן (בחז"ל יש

סדרי כהונה, לוי ומלכות (השלמה)

נזכיר עוד כמה דוגמאות חשובות של סדר שלא אמרנו: בתורה יש סדר של כהונה – אהרן-אלעזר-פינחס, שלשת הכהנים הגדולים הראשונים, שכתובים בתורה. יש גם סדר מאוזן של משפחות הלוייה – גרשון-קהת-מררי.

בכלל, עם ישראל הוא כהן-לוי-ישראל, גם סדר של אברהם-יצחק-יעקב (מהסדר המקורי המאונך נעשה סדר מאוזן בכל דור ודור; כהן-לוי-ישראל משלים את אברהם-יצחק-יעקב ל: $1300 = 50$ פעמים הוי" ב"ה). אפשר היה לחשוב שהכל מתחיל מישראל ואחר כך עולים ללוי ולכהן, אבל הסדר הוא הפוך – "אתה כהן לעולם", אברהם כהן; יצחק הוא לוי; ויעקב הוא ישראל. היסוד של כל יהודי הוא כהן, "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", רק שה' רוצה לפרט – שחלק גדול מהעם יהפכו ללויים והחלק הכי גדול יהפוך לישראל. זו דוגמה לסדר שאפשר לפרש בשני הכיוונים, כי אפשר עדיין לומר שהמכנה המשותף הוא ישראל ומתוכו יש חלק לוי וחלק כהן. אפשר לומר שישראל-לוי-כהן הוא סדר מאוזן וכהן-לוי-ישראל הוא סדר אנכי [בדורות הפוך]. בתחלה הבכורות היו כהנים. שוב, אברהם היה כהן, אז הסדר הוא כהן-לוי-ישראל.

לא רק הנשמות הן שלישיות, אלא עוד הרבה דברים, כמו ברכת כהנים, "הברכה המשולשת בתורה", שכתוב שגם היא כנגד האבות. האבות כלולים באברהם, בו כתוב "והיה ברכה" – כל הברכות הן אברהם.

אצל יצחק יש משהו אחר של שלש – הבארות שלו, עשק-שטנה-רחובות. יש בארות ויש ברכות. היות שהוא גבורה, אצלו באמת שני הראשונים הם דינים, אך בזכות זה "צחק עשה לי אלהים" – הרחובות שלו טוב מכל הברכות, סוד עתיקא, "ויעתק משם".

עוד סדר מאוזן יש בשלשת המלאכים שבאים יחד לאברהם אבינו, מיכאל-גבריאל-רפאל, ואחר

בניו לחמו ביוונים, אבל הכי חשוב הוא יהודה, לכן הסדר של חנוכה הוא יוחנן כהן גדול, מתתיהו כהן גדול – שני כהנים גדולים – ואז יהודה המכבי.

בש"ס, אצל התנאים והאמוראים, יש הרבה סדרים מאד חשובים (כגון הלל ובניו, החל מהסדר: הלל, שמעון, רבן גמליאל הזקן).

אצל הראשונים נאמר בקיצור: הרמב"ם ראה את עצמו כסיום של תהליך בן שלשה דורות. הוא אמר שיש לו שני רבנים – רבי יוסף אבן מיגאש והרבי של הרבי, הרי"ף. הוא לא זכה ממש ללמוד אצל ר"י אבן מגאש, הוא הסתלק כשהרמב"ם היה צעיר, אבל הוא ברך את הרמב"ם כשהיה בן שבע והוא ראה בו רבו. פסיקת ההלכה, ברוב המקרים, היא לפי השלישיה הזו. אז יש סדר חשוב – הרי"ף, אבן מיגאש והרמב"ם. יש גם את סדר בדילוג של דורות, עליו בנה הבית יוסף את השו"ע, פסק הלכה לכל ישראל. הוא סומך על שלשה יסודות, עוד 'סדר', שכולל שנים מהסדר הקודם – הרי"ף, הרמב"ם והרא"ש. גם זהו סדר, ועל פי רוב הוא סומך על שנים מתוך שלשה.

סדרי החסידות

כעת נגיע לתכלית שלנו, הסדר של החסידות: בחסידות יש משהו מדהים, שיש סדר של שלשה בעלי שם לפני הופעת רבי ישראל בעל שם טוב, הידוע כמחולל תורת ותנועת החסידות. החסידות מתחילה עם סדר נסתר, שמתחיל בצדיק נסתר – הוא נסתר, אבל אנחנו יודעים על קיומו. הצדיק הראשון הוא רבי אליהו בעל שם – בעל שם הוא מרפא-קבלי – והוא ראשון לשלשה בעלי שם. סדר שמכין את העולם למשיח על ידי גילוי הסתר, הסתר של התורה, הסתר של הנשמות היהודיות. אחרי רבי אליהו בעל שם יש את רבי יואל בעל שם ורבי אדם בעל שם. אלה שלשה אבות נסתרים של תנועת החסידות.

רבי חייא ושני בניו שחשובים כמו האבות – כאן דוגמה של 'סדר אלכסוני' – שלשה יחד של שני דורות).

גם בספר יחזקאל יש סדר מאד מענין שהמפרשים מעמיקים בו הרבה: נח, דניאל ואיוב – שלשה צדיקים שלא יכולים להציל את העיר של הרשעים. אפילו אם יהיו בעיר – יצילו את נפשם ולא את העיר. מסבירים מהי השלישיה הזו – רש"י ועוד – שלשה צדיקים שכל אחד משולש בפני עצמו, ראה שלשה עולמות. נח ראה עולם בניו, עולם חרב ועולם בנוי. דניאל היה שר על כל בכל ומשנה למלך, ואחר כך השליכו אותו לגוב האריות – שכל העולם שלו נהרס – ואחר כך הוא 'קם לתחייה' וחזר להיות שר. אצל איוב זה כל ספר איוב, שהיה לו טוב-רע-טוב – בנוי-חרב-בנוי. סימן שיש גם את שלישיה אלה שחוו זאת, ומצטיינים כשלשת הצדיקים ב-ה הידיעה אצל יחזקאל הנביא, ויש כאן רמז שבתוך סדר יש בנוי-חרב-בנוי. קצת מציל אותנו, נשמות של תהו, כי לכאורה איך נשמה של תהו יכולה להיות מסודרת? אבל אם יש סדר בנוי-חרב-בנוי אז הוא באמצע הסדר – הכל בסדר...

סדרי רשעים (השלמה)

יש גם רשעים שיש להם סדר, שהעיקרי בתורה הוא **עשו-אליפז-עמלק**. הפלא, כמו שמצוין אצלנו בהרבה מקומות, שהם שוים **אברהם-אברהם-אברהם**.

אם הזכרנו את חנניה מישאל ועזריה יש גם סדר של מלכי בבל – נבוכדנצר אויל-מרודך ובלטשאצר. כל מלכות בבל התקיימה שלשה דורות (בזכות שלש פסיעות שפסע נבוכדנצר הרשע לכבוד ה').

סדרים אחרי התנ"ך

נדבר על הסדר של חנוכה: ב"על הנסים" שאומרים כשעומדים בתפלה בחנוכה מתחילים ממתתיהו בן יוחנן כהן גדול. מתתיהו עם חמשת

ה. שו"ת: סדרי משיח

דור ה-13 – מעבר מיושר (סדר מאונך)

לעיגולים (סדר מאוזן)

שאלה: איפה העולם עומד בסדר הדורות כעת בהיסטוריה?

תשובה: אנחנו מאמינים שמה שקורה במציאות היהודית הוא הלב של כל ההיסטוריה האנושית. אנחנו מאמינים שתנועת החסידות היא חוט השדרה, הלב, של תהליך הגאולה של כל האנושות. בתנועת החסידות עצמה יש שלשה ראשים נסתרים לגמרי – הסדר הראשון, של שלשת בעלי השם, שאינם כל כך ידועים – ואז יש לנו את הבעש"ט-המגיד-אדה"ז, ואז יש עוד שלישיה ועוד שלישיה, ארבע שלישיות. אם מתחילים מרבי אליהו בעל שם יש 12 דורות עד הרבי האחרון, וכעת אנחנו בדור ה-13 (כנגד תיקון "ונקה" ב"ג מדות הרחמים", בחינת "ובעל השור נקי". לפי האריז"ל, בתיקון ה-יג מכוונים את כל יב התיקונים הקודמים יחד). כעת אמרנו שבדור ה-13 צריך את כל הסדר בדור אחד, סדר מאוזן.

נאמר משהו נוסף על ההבדל בין סדר מאונך לסדר מאוזן: הסברנו איך שסדר מאונך, אחד אחרי השני, הוא בזמנים משתנים, וסדר מאוזן הוא בו-זמני – כל השלשה ביחד. אך יש גם משהו בסדר מאוזן שהוא גם מעגל, מקיף. סדר מאונך הוא קו, יושר. העיגול הגדול הוא מעל הקו, מעל היושר – אור מקיף. יש משהו בסדר מאוזן שהוא אור מקיף ואילו סדר מאונך הוא אור פנימי. כדי להביא משיח צריך להמשיך אור מקיף. הנשמה של המשיח היא מאור מקיף (מבחינת "שמונה נסיכי אדם"), אבל הוא מחבר את המקיף עם הפנימי (מחבר את שרש ה"שמונה נסיכי אדם" עם ה"שבעה רועים").

אחריהם באים שלשה אבות גלויים – הבעל שם טוב, הרב המגיד ואדמו"ר הזקן. י"ט כסלו הוא היארצייט של הרב המגיד, האב השני, יצחק אבינו, וחג הגאולה של תלמידו, אדמו"ר הזקן. אחר כך אפשר לראות סדר בשלשת הדורות הראשונים של חב"ד עצמה – אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי (שנקרא בפירוש האמצעי) והצמח צדק. יש הרבה-הרבה סדרים. את הסדר הבא אחרי אדמו"ר הזקן אפשר להתחיל ממנו עצמו, או שהסדר אחרי הבעש"ט-המגיד-אדה"ז מתחיל ממנו, אדמו"ר האמצעי, ואחרי הצמח צדק ואחרי אדמו"ר המהר"ש. למה הסדר הזה טוב? כי הרבי אמר ששלשת הדורות האחרונים של חב"ד הם סדר משיחי – הרבי הרש"ב, הרבי הרי"צ והרבי. הרבי בעצמו אמר הרבה רמזים בשלישית הדורות הזו, ואולי הכי מפורסם הוא הרמז של המלה **מיד** שהרבי אהב – משיח יבוא תיכף ומיד ממש – ר"ת **מנחם-מענדל**, יוסף-יצחק דוב-בער. גם סדר למפרע, **סתר** (כמו הסדר של **משה**, כנ"ל).

הסדר המאוזן של משיח

בכל אופן, כעת אנחנו בסדר האחרון. מה אנחנו צריכים כעת? סדר מאוזן. אחרי כל הסדרים המאונכים הללו, אנחנו צריכים סדר מאוזן – שני אחים ואחות, או שתי אחיות ואח, איך שאתם רוצים. לא חייבים שיהיו אחים ביולוגיים. אנחנו צריכים שלש נשמות גדולות שיפעלו יחד להביא גאולה, בתהליך מאד מסודר של התחלה-אמצע-סוף. שלש נשמות שצריכות לעבוד יחד להביא משיח.

י"ט כסלו שמח וחנוכה שמח, משיח נאו!

^ט ראה באורך התוועדות י"ב תמוז ע"ג (ובשיעורים שאחריה).

שיתממש בדור שלנו. כדי להכתיר את המשיח צריך לזהות אותו, אז אם אנחנו יכולים לזהות את המשיח זה טוב מאד...

שאלה: אם רוצים לזהות את המשיח, מהם שלש התכונות הכי חשובות שאנחנו מחפשים?

תשובה: הדבר הראשון והכי חשוב הוא אהבה מוחלטת לכולם. כשהתייחסנו לסדר אמרנו שסדר האבות מתחיל מאברהם, שמדתו אהבה וחסד – אהבה לכל באי עולם, עד כדי מסירות נפש. זהו הדבר הראשון.

הדבר השני הוא שמשיח הוא "פלא יועץ" – יש לו עצות פלאיות לתת. כמו יוסף הצדיק הוא יודע לפתור חלומות. כל הגלות היא חלום גדול, והוא יודע לפתור את החלום ליחיד ולכלל – לתת פשר לכל מה שקורה לנו, לתת עצה ולעזור לנו להתעורר מהחלום. זו התכונה השנייה, "פלא יועץ". התכונה השנייה הזו באה מיצחק, האב השני.

התכונה השלישית, התכונה של יעקב – מלבד הרחמים – היא תפארת, פשוט יפי. אצל מנהיג היפי מתבטא בכריזמה. יש משהו באישיות שלו שהוא כמו מגנט, שהוא מושך את כולם. משיכה בטבע היא כח שנועד לפריה ורבייה. זהו משהו מאד עמוק: היפי של משיח מוליד באנשים 'משיחים קטנים', הוא מוליד את עצמו – זו הכריזמה שלו. למה מיועד היפי בטבע? כי יפי רוצים להעתיק, הוא המוטיבציה לפריה ורבייה. משיח הוא כמו יעקב אבינו, הכי יפה, גם בגוף ועוד יותר בנשמה, והכריזמה שלו יוצרת אחדות בין אנשים, בינו לבין כל אחד אחר, ומולידה תולדות. על מי נאמר ש"מטתו שלמה"? יעקב, שמוליד יותר מהדורות הקודמים, תריסר בנים ובת. גם זו תכונה משיחית.

בקיצור: הוא אוהב כל אחד, יכול לתת פתרון לבעיות של כל אחד ומעורר הופעה של עוד משיחים.

[זהו הדור ה-13, אנחנו צריכים הרבה אהבה כדי לגלות את אחדות ה' ולהביא משיח.] כי 13 בגימטריא הוא גם אהבה וגם אחד.

עבודת הגיור של האבות

שאלה: האם הסדר החדש שהרב מדבר על ביאת משיח קשור לבני נח ולעוד יהודים יותר נסתרים שרק מתחילים ללמוד על המסורת היהודית שלהם אחרי דורות של ניתוק?

תשובה: כתוב שלפני ביאת משיח צריך להיות הרבה גרי צדק. לכל אחד מהאבות יש בן נבחר, עם תכונה מיוחדת שלו, אבל הזו"ל אומרים שהמשותף לאבות הוא שכולם עסקו בגיור גרים. על אברהם ויעקב כתוב בפירוש שעסקו בגיור, ולגבי יצחק הדבר רמוז בפסוק הראשון של פרשת השבוע – בהשגחה פרטית, מה שקראנו היום – "וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען". מהמלה "מגורי", לשון גיור, לומדים שיעקב המשיך בעבודת יצחק אביו לגייר גרים, "מגורי אביו". רבי עקיבא בא מהם, רבי מאיר בא מהם, לכן הייתי חושב שאחד מהשלשה (בסדר המאוזן) ראוי להיות גר (או בן גרים)...

הסדר המאוזן: שלש תכונות המשיח – אוהב

ישראל, פלא יועץ, כריזמה (מעודדת פו"ר)

שאלה: האם עלינו לעסוק בזהות משיח או רק להתכונן לביאת המשיח?

תשובה: הרבי אמר שעכשיו הזמן לעסוק בזהות משיח. הרבי סימן מעגל סביב עצמו, שהיה נראה שהוא מתכוון שהוא המשיח. הרבי קוה שהקב"ה יעשה אותו משיח ושגם העם היהודי יכתיר ויקבל אותו למשיח. הרבי אמר הרבה פעמים שמשיח צריך הכתרה כפולה – מלמטה ולמעלה, צריך הכתרה מהשמים וצריך הכתרה מהעם. די ברור שלרבי היו רצון ונכונות לקבל את שתי ההכתרות האלה. בכל דור יש משיח, והרבי קווה

המשכת האמונה מאפלה לאורה

קבלת פנים יוסף-חיים ומנוחה-רחל שי' שפירא

אדמו"ר הזקן קרא לנכדתו, שנולדה בעיצומו של י"ט כסלו בו השתחרר מהכלא, מנוחה-רחל – מנוחה על שם הגאולה (והיא רומזת ממש אליו – הערך הממוצע של שני שמות אדמו"ר הזקן, שניאור זלמן = מנוחה רחל!²). אותה מנוחה-רחל נמשכה לארץ ישראל – היה לה משהו מיוחד, זיקה עצמית, לארץ. לכן היא זכתה להגיע לכאן – מי ששייך למשהו באמת מצד השרש שלו, ה' יעזור שהוא יגיע אליו, יממש את הזיקה. מנוחה-רחל, על שמה נקראת הכלה, היא אחת שנולדה ב"ט כסלו המקורי, הראשון, וכנראה הדבר קשור לזיקה שלה לארצנו הקדושה, ארץ ישראל. ידוע שהשם רחל רומז לארץ ישראל – **רחל** = 238, **ארץ ישראל** = 832, היפוך ספרות (המצביע על השתקפות והשלמה, כמו באותיות "ונח מצא חן בעיני הוי"'). והוא על דרך **אור** = 207 **ושבת** = 702, "שבת מנוחה", שבת היא הפנימיות של ארץ ישראל!³). מנוחה היינו "אל

נגנו"⁴ "קול דודי", "שיר השירים", ניגון רוסטוב, הרב הקריא ותרגם את ההקדמה של הרבי הרי"צ למאמר, על הזמנת הנשמות, החתן חזר מאמר "לכה דודי" תשי"ד, ניגון שאחרי מאמר.

מנוחה-רחל – "פני שבת נקבלה" – ממשיכה

תוספת חיים (יוסף-חיים)

בסוף המאמר כתוב ש"פני שבת" היינו פנימיות המלכות – שרש המלכות ברדל"א, אמונה פשוטה – ואז "נקבלה", גם הז"א מקבל מהשרש של האשה, שהיא "אשת חיל עטרת בעלה". אפשר לקשר זאת קודם כל עם שמות החתן והכלה:

רחל היא הנקודה השרשית של המלכות, כמו שלמדנו אתמול בלילה – עצם נקודת המלכות, הנקודה החמישית מבין חמש נקודות האצילות הכללית. מנוחה היינו "שבת מנוחה" (שרנו בשבת כשהיית כאן). אם כן, מנוחה-רחל היינו להמשיך את פנימיות השבת לעלמא דאתגליא, לתוך רחל. מה שהסברנו אתמול בלילה בשם אדמו"ר האמצעי שהבחירה שייכת לפרצוף רחל, כח הדבור, ואילו הידיעה שייכת לפרצוף לאה, המחשבה, עלמא דאתכסיא. הבחירה החפשית שלנו היא מרחל, אז יש הרבה כח ועצמה ברחל, אבל היא צריכה לגלות בה את פנימיות השבת שבה, שהיא המנוחה.

² ה"כנף" = "אהבה רבה" (זלמן ועוד **אהבה רבה** = **מנוחה רחל**, **מנוחה רחל** ועוד **אהבה רבה** = **שניאור**), ראה לקמן בענין "אהבה בתענוגים".

³ **ברחל וארץ ישראל** יש עוד תופעה חשבונית חשובה: **רחל** היא כפולת 7 (238 = 7 פעמים 34) ו**ארץ ישראל** היא כפולת 13 (832 = 13 פעמים 64), כאשר חיבור שני המכפילים (34 64) = 98, הרבוע הכפול של 7, ודוק. והנה, ההפרש בין **רחל לארץ ישראל** הוא 594 = "אהבה בתענוגים" (שהוא גם עולה "בית יעקב" ועוד), כלומר **שרחל** ועוד "אהבה בתענוגים" ("מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים") עולה **ארץ ישראל**.

⁴ נרשם על ידי איתיאל גלעד. לא מוגה.

אשה ואיש – "אחור וקדם"

נקשר את כל זה עם האפל והמואר עליהם אנחנו מדברים בשבוע האחרון: אדם וחיה נבראו דו-פרצופין – היא צד האחור שלו. דברנו שלכאורה פנים ואחור עוד יותר מואר ואפל משני צדי הפנים, שני פרופילים. הגם ששרש שני פרופילים מאד חשוב – צריך להשאיר אותו – כי מדגיש שיש כאן שתי בחינות של אותו אחד, לא רק שאחד הוא פנים עם הרבה תוי פנים מוכרים ואחור בלי שום דבר מוכר. פנים ואחור הם כמו ישוב ושממה, ישוב ומדבר, ואילו שני פרופילים הם לא ישוב ומדבר – מואר ואפל במובן של לא מיושב בכלל – אלא שני צדדים של אותו אחד. לכל אחד יש תוי פנים, לכן יש מעלה דווקא במשל של שני הפרופילים (שעל כן ממנו התחלנו, הוא הבסיס להבנת הנושא). צריך את שני המשלים.

בכל אופן, הפשט שהאשה קודם היתה צד האחור. כלומר, היא יוצאת מהצד האפל שלו, וכאשר ה' מנסר אותה ומחזיר אותה פנים בפנים – "ויבן הוי' אלהים את הצלע" – היא חוזרת להיות מואר, ולא סתם מואר אלא שממשיכה מתוך האפל שהיתה קודם, מצד האחור, אור מאד גדול, אור של רדל"א, אור של אמונה. היא אמונה יותר ממנו (כמבואר ב"שכינה ביניהם" שהאש של אשה היא אמונה שלמה). בכלל, זו עוד דרך מאד פשוטה להבין מהם אפל ומואר.

המשכת המקיף בפנימי

גם כתוב כאן במאמר, שמדגיש שאף שהתכלית היא להגיע לפנימיות, להמשיך את העצמות, יש מעלה מאד גדולה בחיצוניות, במקיפים, במילתא דבדיחותא, בהרמת הילד על הזרועות להשתעשע עם הזקן. הוא אומר שבכל הדברים החיצוניים יש מעלה אדירה – זהו אולי החידוש העיקרי כאן

המנוחה ואל הנחלה", מנוחת עולמים בארצנו הקדושה, בחינת רחל.

למדנו ברמ"ח אותיות לפני כמה שבתות שהרבי רש"ב אמר שאינו רואה כאן חסידים בארץ ישראל. דברנו באריכות שלקראת משיח כן צריך שיהיו חסידים בארץ ישראל – היום יש חסידים בארץ ישראל, חידוש לגבי הדור של הרבי רש"ב. מהכח של מנוחה-רחל יהיו גם חסידים בארץ – חסידים אמתיים.

מהו יוסף-חיים? גם קשור, כי חיים היינו "ראה חיים עם אשה אשר אהבת". צריך להוסיף בחיים. "ראה חיים" היינו "פני שבת נקבלה" – מה שהכלה משפיעה לחתן מהשרש שלה ברדל"א. בזכות השפעה זו מוסיפים בחיים כל הזמן – "ראה חיים עם אשה אשר אהבת".¹

מנוחה, 109, בהיפוך ספרות, 901 = "יפוצו מעינתין חוצה" ("חוצה" = 109 = מנוחה!) – דווקא מתוך מנוחת השבת, גילוי פנימיות שרש השבת ברדל"א, וזכים לריבוי צאצאים (בנים ובנות ותלמידים כו'), "יפוצו מעינתין חוצה" (סוד השם הקדוש **אלד**, היפוך **דלא**, רישא **דלא** אתידע, שרש הדעת, כח המוליד, ברדל"א, כמבואר במ"א).

נמצא שבחשבון זה – כל שם עם ההשלמה שלו בהיפוך ספרות – **מנוחה רחל** = 109-238-832 = 2080 = 80 (**יסוד**, **כלל** כו') פעמים **הוי'** = 10 פעמים **יצחק** (רק 832, **ארץ ישראל** = 4 פעמים **יצחק**, כאשר השאר = 6 פעמים **יצחק**) = 64 (**אדם-חווה**) במשולש. על דרך זה, **יוסף חיים** = 156-651-68-86 = 961 = **א-ל** ברבוע, **אברהם-שרה-יצחק** (תיקון **אדם-חווה-קין-הבל-שת**) וכו'. הנקודה האמצעית של שני המספרים יחד (2080 ו-961) = 1521 = 39 (**טל**), **"הוי' אחד"**, ברבוע (שעולה שלמות **זך** המילויים של שם **הוי'** ב"ה כנודע).

¹ "ראה חיים עם אשה אשר אהבת" = 1599 = **אהבה** פעמים **ענג**, סוד "אהבה בתענוגים" כנ"ל. והנה, ההפרש בין **יוסף חיים למנוחה רחל** = **ענג** (כלומר

שעל **יוסף חיים** להוסיף **ענג** בעבודת השי"ת כדי להגיע ולהתייחד עם **מנוחה רחל**).

למדנו מאמר על חשך מה"דברי נחמיה" – מאמר מאד חשוב של פורים, על אחשוורוש.

כל זה נוגע להבנת האפל – יש אפל למטה ויש אפל למעלה. ושוב, באפל שלמעלה יש בכללות שתי מדרגות – שני מקיפים – מקיף דחיה ומקיף דיחידה. בפרטיות יש אין סוף מקיפים. לגבי שרש מה שאמרנו, שמואר הוא אמונה – דווקא על רדל"א כתוב ש"כתר עליון אף על גב דאיהו אור צח אור מצוחצח אוכם איהו קדם עלת העלות". זהו מאמר שמיניה וביה בתוכו יש את שניהם, המואר והאפל ביחד ממש. אף על פי שהוא "אור צח אור מצוחצח" – הוא שחור. אז מה הוא, אפל או מואר? מצד שהוא "אור צח אור מצוחצח" הוא מואר, אבל מצד היותו "אוכם איהו קדם עלת העלות" הוא אפל, אבל יש גם את עלת העלות שהיא ודאי מוארת, ודאי אור.

"שמים חשך לאור ואור לחשך"

יש עוד משהו, שאולי היה מובן בשיעור הראשון, שכאשר מתחילים להשתמש במושגים אור וחשך – ולא אמת-שקר או טוב-רע – מיד רומז לפסוק בנביא שיש אנשים ה"שמים חשך לאור ואור לחשך", מחליפים⁷. לכן יש קצת בלבול מה מואר ומה אפל – החולי של הדור הוא שמחליפים, שעל האפל אומרים שהוא

במאמר, מעלת החיצוניות שבאה מהמקיף. בסוף צריך שיומשך גם בפנימיות.

הדרך הפשוטה בחסידות להסביר אפל ומואר היא שכל מקיף בנפש הוא אפל. מהו מקיף? צל. גם אמונה. אנחנו כאילו אומרים דבר והיפוכו: מצד אחד, אומרים שהמואר האמתי של יהודי שהוא מאמין (היינו מה שה' נצב תמיד מולו בתודעתו). אבל האמונה של היהודי, "צלא דמהינותא" – זהו צל. האמונה היא אור או צל? בהיותה מקיף היא צל. יש שני מקיפים – לם של הצלם. צל הוא מקיף קרוב, ויש גם ם סתומה, "לסרבה המשרה ולשלום אין קץ" של משיח, שהיא מקיף רחוק, מקיף דיחידה. עבודת האדם בעולם הזה היא להמשיך את המקיף בפנימי, וכשאתה מצליח להמשיך איזה מקיף בפנימי נמשך מקיף יותר גבוה – תמיד יש מקיף. כשאתה הופך את הצל של המקיף להיות מואר בעולם הפנימי נמשך עוד אפל עליון, ברוך ה', לא נגמר האפל כי יש אין סוף מקיפים.

יתכן שלעתיד לבוא, כאשר יבוא משיח ויהיה "עד ועד בכלל" (כפי שמסביר רבי אייזיק), באמת נזכה שכל האפל ישאר אפל וגם יאיר (היינו מה שהצמצום עצמו יאיר, הדבר היחיד שהרבי אמר שאינו מבין...). צריך לחבר את צל האמונה יחד עם אור האמונה, ואז מקבלים ישראל (והיה אור ישראל לאש", אמונה שלמה המאירה משרש החשך העליון, כמבואר ברמב"ן בתחלת התורה)!

החשך העליון והחשך התחתון

כשהתחלנו לדבר על האפל והמואר הם היו תחליף ליצר טוב ויצר רע, מהדורה חדשה. זהו חשך תחתון. הבעיה כאן, שגם הרבה אנשים לא תפסו לגמרי עדיין, כי במושג חשך – "ברישא חשוכא" – יש שני פירושי חשך. יש חשך תחתון, שהוא הקליפות, ויש חשך עליון, "ישת חשך סתרו", מקיפים שבהיותם עדיין במקיף הם צל ולא אור. לפני שלש שנים, בפורים תשע"ה,

⁷ אותו פסוק מתחיל מהחלפת טוב ורע – "הוי האמרים לרע טוב ולטוב רע שמים חשך לאור ואור לחשך שמים מר למתוק ומתוק למר". אך יש הבדל ביניהם – ביחס לטוב ורע נאמר "האמרים" ואילו ביחס לאור וחשך (וכך ביחס למתוק ומר) נאמר "שמים". וזה פירוש רש"י: "האומרים לרע טוב". מקלסין לעכו"ם ורע בעיניהם לעבוד הקב"ה שהוא טוב. 'שמים חשך לאור'. דבר שהוא עתיד להביא עליהם חשך אומרים שיאיר להם. 'שמים מר למתוק'. עון שהוא עתיד להביא עליהם פורענות מר אומרים שימתיק להם. 'ומתוק למר'. עבודת הקב"ה המתוקה אומרים מרה היא. "מכאן רואים שעיקר הבלבול הפנימי הוא בין אור לחשך (ומתוק ומר), ודוק.

הוא **עגל רבוע**, כמה שהיא מסתובבת היא מעגלת אותו, שגם הוא יהיה עגול.

הסדר החדש מתחיל אחרי מיתת הבינוני

האחרון

היתה עוד נקודה, שאמרנו גם בשיעור הראשון אבל כדאי להדגיש יותר: כל השינוי – אם יש איזה שינוי או חידוש – הוא איך להגדיר דברים, איך להגדיר את האישיות. כתוב "וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא" ואז "ויקם מלך חדש".

זהו הווארט שאמרנו, שכל זמן שיש עדיין בינוני אחד בעולם – אי אפשר לחדש משהו כמו מואר-אפל. אם מגיעים לדור כזה של "וימת יוסף וכל אחיו" – האחרון היה לוי – "וכל הדור ההוא", ואין יותר כאלה, אז יש חידוש.

במצרים אז מתחיל השעבוד, אבל "מרוכה מדה טובה" – כשמסתיים פרק אחד, שאין יותר אנשים כאלה, כולם מתו, צריך להקים איזה מלך חדש. "אשר לא ידע את יוסף" – לא יודע מהעבודה של יוסף, יש עבודה חדשה. יוסף כבר איננו – אין יותר יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא – אז חייב לקום משהו חדש. האחרון שהחזיק מעמד הוא לוי, 137 שנים, כמו שכתוב בתורה (ככה רש"י מביא). אחרי שגם לוי הולך צריך להתחיל סדר חדש, א נייעם סדר, עם הסבר חדש, עם ספר חדש – יש סדר חדש וספר חדש וסתר חדש. לחיים לחיים. שאתה והכלה וכל הדורות יסכימו שכעת הגיע הזמן לחדש, לחדש את האור, "האור כי טוב", "אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו במהרה לאורו".

האמונה – חביון עז העצמות שברדל"א

[מה שהיא עולה לשרש שלה ונותנת לו אמונה נקרא מקיף? בהתחלה הוא קורא לזה עצם]. פנימיות רדל"א, עליה הוא כותב כאן, היא עצם – והעצם נמשך בפנימיות. בכל אופן, "כתר עליון אף על גב דאיהו אור צח אור מצוחצח

מואר. הם דבר והיפוכו לגמרי, או שאתה בחשך או שאתה באור, אבל אצל מי שחולה בנפש הפוך – נמצא בחשך וחושב שמואר, נמצא באור וחושב שהוא חשך.

החשך שחושב שהוא אור היינו המשכילים של האקדמיה – חושבים שאנחנו הנאורים ומי שמאמין בה' ועושה מצוות שייך לחשוכים, ימי הבינים, ימי החשך. בכל אופן, צריך לקחת בחשבון שהמושגים אור וחשך מתקבלים הפוך אצל אנשים שונים – מה המואר ומה האפל.

סיבובי הכלה – מעבר מאחור לפני

נחזור לענין החתונה: עד הנסירה והחזרת הפנים בפנים – שקורית היום, ביום החופה – נפגשת עם הכלה, כאילו קצת מכיר אותה, אבל עדיין מקיף. כמו שאתה צריך להמשיך לה מקיפים – קירוב בדרך מקיף – גם כל המציאות שלה ביחס אליך, מי הכלה הזאת? עדיין בתהליך של מעבר מצד האחור, הצד האפל (שלך), לצד המואר.

אפשר לחבר גם עם המנהג שהכלה מקיפה את החתן שבע פעמים. איני זוכר אם מישהו אומר, אבל לכאורה הסיבובים שלה כל כך הרבה הם לעשות חזקה שהיא תסתובב – שסוף כל סוף היא תסתובב ותגיע מצד האחור לצד הפנים. לשם כך צריך לעשות תרגול שלם של שבעה נסיונות. כמו כל דבר, "מצא" או "מוצא", תלוי בכוונה של החתן – לרצות שעם כל העצמה שלה היא תסתובב, שכל המקיף שלה יהפוך להיות פנימי ומואר, כלומר שאת המקיף שלך תמשיך בפנימיות. זו קצת תוספת לגבי מואר ואפל.

[לא האיש צריך להחזיר פנים?] היא מסתובבת שבע פעמים, ויתכן שהוא עומד בעצימת עינים ובכלל לא שם לב – לא שם לב שהיא מחפשת אותו. כדאי שהוא יבין שהיא מחפשת אותו, את הפנים שלו. [אולי היא מסובבת אותו בכל הסיבובים]. בכלל היא מעגלת אותו – **בעל רגוע**

ביום החתונה נעשים שייכים לעולם חדש

כדי שיהיה כח להגיע לחופה בעזרת השי"ת צריכים לקצר. מי שנטל ידים יברך ברכת המזון ונתפלל מנחה.

מהמאמר של הרבי הקודם עשינו ארבע נקודות עיקריות לפני כמה שבועות. כעת החתן חזר את המאמר של הרבי – צריך לדבר גם על הנקודות שלו.

עוד משהו לגבי החתונה של הרבי: הרבי אמר שביום הזה נעשיתי שייך לחסידים. מדובר ברבי, אבל אצל כל אחד – חתונה היא בין משפחות – בזכות הכלה, כל המשפחה וכל המסביב, החתן נעשה שייך לעולם חדש (וכך גם אצל הכלה, אבל כעת מדברים לכבוד החתן). החתן נעשה שייך לכלה, ובזכותה נעשה שייך בכלל לזירה חדשה של פעילות בעולם. **אשריכם!** זו הגימטריא העיקרית שלכם...

רצינו לתת שיעור שלם על הפסוק "אשריכם זרעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור", פסוק על משיח בן יוסף (השור) ומשיח בן דוד (והחמור). יש רק פעם אחת בתנ"ך "אשריכם", בפסוק הנ"ל. אתם צריכים להיות "זרעי על כל מים" – על כל החסידות, על כל החסידויות.

אזכר איהו קדם עלת העלות" – גם ברדל"א יש חלק **מה** וחלק **בן**, ובכך יש חמשה ספקות.

יש את הרדל"א בכללותו ויש את חביון עז העצמות שמתלבש בו ומאיר בו. האמונה שמלבישה את חביון עז העצמות היא מקיף ועצם חביון עז העצמות שבתוך רדל"א הוא עצם. בהחלט יש מקיף, לכן אמרנו שלאמונה קוראים צל, צל אלא דמהימנותא, כמו בסוכות – יש בחינה של צל. מה שמואר, שבעצם הוא האור האמתי, אור עצמי לגמרי, הוא על שם העצמות.

בכל השיעורים שלנו על יג הכחות הפנימיים מסבירים כך. חידוש שלנו שכותבים אמונה-תענוג-רצון – יש לנו הרבה אסמכתאות בחסידות, מלקו"ת והלאה, ובכל אופן חידוש, אף אחד לא כותב בפשטות אמונה-תענוג-רצון – כי אמונה היא משהו אחר, סוג אחר של כת. מצד אחד היא עצם ומצד שני מקיף, שייך לכת. אצלו במאמר סתם מקיפים הם כמו המשכת תענוג, חיצוני, ואמונה כאן היא כבר עצם, השרש של הכלה. כמו המילתא דבדיחותא ולהשתעשע עם התינוק – הכל בחינות של כ"ף, של תענוג. זהו המקיף.

שבת קדש פרשת שפטים, ד' אלול ע"ז - כפר חב"ד רמ"ח אותיות וספר אור האמת

ההלכה הוא היה פטור מלקיים את הבטחתו. אבל מצד מדת חסידות הוא עשה מסירות נפש לקיים את דבריו. [לכאורה מחוייב מצד "לא יחל דברו"?] הלאו "לא יחל דברו" נאמר על קיום נדר, אבל כאן לא היה ממש נדר אלא אסמכתא ולכן על פי דין הוא היה פטור. אם הסיפור היה על קיום דין שמפורש בשולחן ערוך, הוא לא היה מופיע כאן. הנקודה היא שנהג על פי מדת חסידות לפני משורת הדין.

הבטחה – נצח והוד, קיום – יסוד

איפה נמצא הענין של הבטחה וקיום בספירות? [ביסוד]. ההבטחה נמצאת בנצח והוד, כמו בפסוק "בטחות חכמה"³, הן המבטיחות, והיסוד הוא המקיים את הדברים. בדור האחרון חסידים אומרים "הרבי הבטיח הרבי יקיים", ההבטחה מגיעה מהנצח וההוד – הן הכליות המבטחות את הזרע – והקיום הוא ביסוד. [כלומר, אי קיום ההבטחה הוא פגם הברית]. נכון. כאן ר' זלמן ראה שאין לו את היכולת לקיים את דבריו ביסוד בלי הסיוע מה"אשת חיל עטרת בעלה" שלו, מהכתר, כדי לקיים את הבטחת הנצח וההוד.

"זהיר טפי" בעמידה במלה

שמעתי לפני כמה ימים מאיש עסקים אחד שהוא הכי לא אוהב לעשות עסקים עם חרדים, כי אין אצלם מלה, תמיד יעשו כל מיני פלפולים כדי לא לקיים את מה שהם אומרים, המזרחניקים יותר אמינים והכי אמינים הם

[אחרי^א הדלקת נרות.]

נגנו ידיד נפש, מנוחה ושמחה (קרלין), מעין עולם הבא-מה ידידות ("ט כסלו ע"ז), יבנה המקדש.

א. קיום ההבטחה

קיום הבטחה לפני משורת הדין

קיה. ר"ז [ר' זלמן] מקורנין הי' אוהב נאמן לר"ב [ר' בנימין] מקלעצק [היו חברים בלב ובנפש]. פ"א הבטיחו ר"ז [שהיה עשיר]. שאחר חזרתו מנסיעתו לפריסען [עיר המסחר]. ילוח לו מעות [כנראה ר' בנימין היה צריך כסף]. ובשובו מפריסען שנאבדו לו כל מעותיו בעסקו [לא הצליח בעסקים שם והפסיד את כל כספו]. – אך הוא הבטיחו [וצריך לקיים את ההבטחה.], והלך ומכר מרגליות (פעריל) של אשתו בד' מאות רוב"ב וילוח לו.

קודם כל, לומדים מהסיפור על אהבה ודבוק חברים בין חסידים. דבר נוסף, על דרך "ועלהו לא יבול", "אפילו שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד", לומדים מהסיפור ש'מלה זו מלה', וצריך לקיים הבטחות. יש מושג בחז"ל 'אסמכתא', וכאן האסמכתא היא שר' זלמן הבטיח לר' בנימין שילוח לו, כיון שהיה בטוח שירוויח במסחר כסף – ההבטחה היתה על סמך ההנחה שירוויח. בסוף, היות והמעות אבדו, לא סמכה דעתו שבמצב כזה ילוח לו, לכן על פי

^א נרשם (מהזכרון) על ידי אליעזר שלמה מזרחי. לא

מוגה.

³ איוב לח, לו.

מאמר חסידות במשך הרבה שעות, והוא נרדם באמצע המאמר⁷.

קב. אצל הח"ס [החתם סופר, בבית המדרש שלו]. ה' כמו במקדש שהבית קטן, והכיל הרבה תלמידים.

מה ההבדל בין הסיפור של רבי עקיבא איגר לסיפור של (חתנו בזיוו"ש) החתם סופר? אצל רבי עקיבא איגר הנס היה בקשר ללימוד התורה שלו ואצל החתם סופר הנס היה בקשר ללימוד תלמידי. הרבי אומר שה' עושה לאדם נסים על מה שהוא מוסר עליו את נפשו, ה"זהיר טפ"י" שלו. לכן, לרבי עקיבא איגר, שמסר את נפשו על לימוד תורה (לעצמו), נעשה נס בכך שהנר המשיך לדלוק במשך שעות, ואילו לחתם סופר, שמסר את נפשו ללמד אחרים, נעשה נס שהבית הכיל הרבה תלמידים.

איך יודעים שה"זהיר טפ"י" של החתם סופר היה על לימוד לאחרים? החתם סופר היה מפרנפורט, מקום מאד מתקדם, ומשם נסע להונגריה, מקום מיושן, רק כשליחות לחזק שם את הקהילה – ואכן הוא החזיק את כל יהדות הונגריה. החתם סופר היה קצת אחרי אדמו"ר הזקן. אומרים שהוא הפוסק האחרון שכל עם ישראל קיבל. [אפשר לומר שאצל רבי עקיבא איגר הנס היה בממד הזמן ואצל החת"ס בממד המקום?]. כן. זמן ומקום הם משפיע ומקבל, חכמה ובינה, חכם ותלמיד חכם, מאד מתאים. [יש לו המשך היום?]. יש את ערלוי, את ישיבת פרשבורג ואת חוג חתם סופר.

ג. ראייה מרחוק – בראיה גשמית

את אותיות קכא ו-קכב כבר למדנו, לכן נמשיך ל-קכג:

קכג. פ"א בהיות הבעש"ט בבראד אצל ר"מ [צריך להיות "ר"ח" – ר' חיים צאנור, כפי שמוכן גם מהמשך הסיפור. אין הכוונה כמוכן

החילונים. כנראה ככל שיש יותר מצות יש יותר סברות וענינים והידורים ופחות יש תשומת לב למלה של האדם. אצל חילוני טוב כבר מה יש לו? אין לו תורה ומצות, אז ה"זהיר טפ"י³ שלו, הדבר שמאיר לו ובו הוא משקיע ומדקדק⁴, הוא הטוב הטבעי שלו – לקיים את מה שהוא אומר. יש אחד שה"זהיר טפ"י" שלו הוא מצות ציצית (כמו שכותב הנועם אלימלך על דורו, ואנחנו מסבירים שהדברים נכונים עד לדורנו ועד לביאת המשיח), אצל אחר זו מצות תפילין, ויש מישהו שה"זהיר טפ"י" שלו הוא לשמור על המלה שלו, זה הדבר הכי חשוב אצלו. [כנראה מפני שהמצוה היחידה שקיים היתה ברית מילה, לכן שומר על המלה שלו...] אכן בספר יצירה כתוב שמלת הלשון ומילת המעור מכוונות יחד זו כנגד זו. אדמו"ר הזקן מביא בתניא את מאמר חז"ל ש"בא חבקוק והעמידן על אחת – צדיק באמונתו יחיה", שכל המצות הן אמונה, לשאת ולתת באמונה (ואכן ברית עולה ו פעמים אמונה דהיינו אמונה "פנים ואחור").

ב. נס בלימוד לעצמו ונס בלימוד לזולתו

קיט. אצל ר"ע איגר [מה שיפה ברמ"ח אותיות, שהוא מביא סיפורים מכל גדולי ישראל, לאו דוקא מהרביים שלנו]. ה' נר דולק תמיד [כי היה לומד כל הזמן], פ"א שלח משרתו לקנות נר טרם כיבוי ושהה בהילוכו איזה שעות והנר דולק כל הזמן.

פה רואים שכאשר משהו מוסר את הנפש על דבר מסוים – ה' עוזר לו לקיים אותו גם מעל הטבע. שוב, יש כאן דוגמא של מסירות נפש של גדול בישראל שלא היה חסיד. יש סיפור שאדמו"ר האמצעי היה בעיר פוזנא אצל רבי עקיבא איגר, גדול הדור בנגלה, ואמר לפניו

³ שבת קיח, ב.

⁴ ראה תניא אגה"ק ז.

⁷ ראה בית רבי חלק שני פ"ג.

לראות ברוח הקדש). למרות שגם לבעש"ט היו עליות נשמה, כמו שמספר באגרת הידועה לגיסו על עליית הנשמה בה פגש את המשיח, והסיפור של "אימתי קאתי מר" וכו', אבל בהיותו פה למטה הוא היה במקום אחר לגמרי.

ראית הבעש"ט – באופן של "השראה"

נסביר באופן אחר: רבי אייזיק מהומיל מסביר שיש שלש בחינות בקבלה¹ – קבלת הרמ"ק (כלומר, כל המקובלים עד הרמ"ק ועד בכלל), קבלת האריז"ל וקבלת הבעש"ט (מונח שהוא מחדש, להגדיר את תורת הבעש"ט כשיטה בקבלה). הוא מסביר שקבלת הרמ"ק היא "השתלשלות", קבלת האריז"ל "התלבשות" וקבלת הבעש"ט "השראה". רוח הקדש היא התלבשות – כמו "ותלבש אסתר מלכות", "ורוח לבשה את עמשי". בשביל לקבל רוח הקודש צריך לעבור מצב, ולשם כך צריך נטילת ידים. אך קבלת הבעש"ט היא "השראה" – גילוי של הקב"ה במקום האדם. לכן הוא יכול היה לראות כל מקום בלי לעבור מצב.

פעם ישבו רבי אייזיק ורבי הלל. רבי אייזיק אמר שלאדמו"ר הזקן היתה רוח הקדש כל הזמן, לאדמו"ר האמצעי היתה מתי שרצה ולצמח צדק יש כמה פעמים ביום. רבי הלל הקפיד עליו, שהוא 'מורד' את רוח הקדש של הרביים, וסנט בו: ולך, אייזיק, יש גם רוח הקדש?! רבי אייזיק ענה לו, תשובה ידועה – 'רוח הקדש אין לי, אבל מבינות ברוח הקדש יש לי'.

[לכאורה ר' חיים שאל כיצד כאשר שורה עליו רוח טומאה, לפני נטילת ידים, הוא יכול לומר רוח הקדש, ההפוכה ממנה]. כן, הוא שאל על פי נגלה. אם כבר הזכרת רוח טומאה, ידוע מה שאמר הגאון, הגר"א, שאחרי מסירות הנפש של אברהם בן אברהם הגר בטלה הרבה רוח טומאה מהעולם. רבי הלל אמר על הסיפור שלו שאם

לבעל ה"דברי חיים", מגדולי החסידות, שחי הרבה שנים אחר כך, אלא לרב גדול בזמן הבעל שם טוב שהתנגד לחסידות. [ראש הכמי בראד [בראד היתה עיר של גאונים. מספרים שבבית כנסת היו יושבים ברציפות 300 גאונים ומתפללים ביניהם, ולמי שלא ידע ללמוד כמו שצריך לא היה כרטיס כניסה לשם – היה ממש סכנת נפשות...]. ויצא לביהכ"ם [לשירותים]. לשעה, ובשובו טרם נמל ידיו, השיב לעגונה שאמרה לו איני מניחכם להכנס [כנראה שנטילת הידים היתה בתוך בית מדרש]. עד שתאמרו לי היכן בעלי, [הבעש"ט ענה לה: בעלך הוא בק"ק לאוויסגראד, ועל שאלת ר"ח איך א' רוח"ק בלי נמ"י השיב הבעש"ט כמו שהנני רואה הצלוחית הזאת (שם עמד צלוחית) רא' גשמית כך אני רואה שם ברא' גשמית ממש.

"גברא" ו"חפצא"

הבעל שם טוב ראה מסוף העולם ועד סופו, והצמח צדק כותב במאמר שראיתו היתה מכת האור הגנוז עליו נאמר "ירא אלהים את האור כי טוב" – "כי טוב" לגנוזו לצדיקים לע"ל". משאלת ר' חיים צאנזר מובן שבשביל רוח הקדש צריך להתעלות מעל הדרגה שאתה נמצא בה, ואי אפשר לעשות זאת ללא נטילת ידים, נטילה גם מלשון העלאה, כמו בפסוק "וינטלם וינשאם כל ימי עולם"¹. אבל הבעש"ט היה במדרגה כזאת שהוא לא צריך להתעלות – ממקומו הוא רואה איפה בעלה נמצא. במושגים של נגלה קוראים לשני המצבים "גברא" ו"חפצא". ר' חיים שאל אותו מצד ה"גברא" של הבעש"ט – ומצד ה"גברא" צריך להתעלות לפני שאומרים רוח הקדש. אבל הבעש"ט היה ב"חפצא" של המקום, במקום אחר לגמרי, ולכן יכול היה לראות שם גם בלי נטילת ידים (בלי עליה מיוחדת ברוחניות כדי

¹ ראה באריכות בספר בעתה אחישנה פ"א.

¹ ישעיה סג, ט.

יוצא שלעריבים ולמלאכים מספיק "מעט מים", קצת תורה, אבל יהודים צריכים הרבה תורה. מענין שרבי מרדכי מטשרנוביל לא ציטט את כל הפסוק "יקח נא מעט מים ורחצו וגליכם והשענו תחת העץ" – הוא דילג על הביטוי "ורחצו וגליכם" כי הוא קשור למחשבת אברהם שאלה ערבים המשתחווים לאבק רגליהם, כמו שכותב רש"י. [יש מחלוקת בין רש"י לרמב"ן אם אברהם חשב שהם ערבים או שידע שהם מלאכים]. כנראה רבי אייזיק אומר כדעה שחשב שהם ערבים והצמח צדק כדעה שידע שהם מלאכים.

קנאות החסיד יותר מהרבי

הסיפור כאן – שהחסיד יותר קנאי מהרבי – מזכיר קצת סיפור שהיה עם רבי שמחה בונם מפרשיסחא והרבי מקוצק:
בזמנו היתה מחלוקת על חסידות פרשיסחא. בפרשיסחא נקטו בדרך של לימוד חזק, גמרא בעיון, וכל צדיקי החסידות – צדיקי פולין, לא חב"ד – חלקו ואמרו שזו לא דרך הבעש"ט, שעיקרה קירוב היהודים הפשוטים, ולא הדגשת הלימוד שמתאימה למתנגדים. המחלוקת היתה כל כך חזקה שרצו לעשות על פרשיסחא חרם. ראש החולקים היה האפטער רב, ה"אוהב ישראל" מאפטא.

[הוא קבור ליד הבעל שם טוב?] כן, הוא היה רב באפטא ואחרי פטירת רבי ברוך ממעזיבוב, נכד הבעש"ט, נסע למעזיבוב להיות שם הרב. כשהיינו שם לפני כמה שנים ראינו את בית המדרש שהוא הקים. את פרשיסחא התחיל היהודי הקדוש, אחריו היה ר' שמחה בונם ואחריו הרבי מקוצק. [ההמשך שלהם היום הוא גור?] כן.

בכל אופן, המחלוקת הזאת היתה בימי רבי שמחה בונם, והוא רצה לנסוע לחולקים כדי לדבר אתם וליישב את ההדורים. החסיד שלו, הרבי מקוצק, שכנע אותו שאין זה לכבוד הרבי

הוא היה חסיד הוא היה מתחמק ולא מוסר נפשו על קידוש ה'. בסיפור שם אברהם בן אברהם יכול היה איכשהו להתחמק מלמות מבלי לכפור ביהדותו, ולמרות זאת הוא בחר למות על קידוש ה', כמו רבי עקיבא. אבל רבי הלל שמצד החסד, כמו אברהם אבינו, אמר שעדיף היה להמשיך לחיות, למען הפצת אור אלוקי בעולם.

ד. "מעט מים" – לערבים, למלאכים או ליהודים?

קבד. פ"א ה' הצ"צ ור"מ מטשרנאביל [מהמשך הסיפור אפשר להבין שאולי מדובר לפני נשיאתו של הצ"צ, כאן הוא עונה יחד עם ר' אייזיק כו'. אבל לפי שנות רבנותו של ר"מ משרערנאביל יתכן שמדובר בראשית שנות נשיאתו של הצ"צ.], ור"א מהאמליע על התונה. ואמר הר"מ [ווארט, בקורת נגד שיטת חב"ד לומר הרבה דא"ח.]. יוקח נא מעט מים והשענו תחת העץ [מה שאמר אברהם אבינו לאורחים שהגיעו אליו.], כשהאדם נוסע להצדיק או המעט מים בחי' תורה כידוע [הוא דורש את הפסוק "יקח נא מעט מים... והשענו תחת העץ"⁷], שיש לומר לחסידים מעט תורה, והם צריכים להשען תחת העץ, הצדיק⁸.] א' ר"א הלא אמר זה לערביים, ואמר הצ"צ לא – זה אמר למלאכים.

רואים מכאן שהחסיד – רבי אייזיק – ירד (בתגובה לעקיצה) על חסידי פולין ואמר שלפי דברי רבי מרדכי יוצא שאתה מסתכל על החסידים שלך כמו על ערבים, ואילו הרבי – הצמח צדק – המתיק ואמר שאתה מסתכל על החסידים כמו על מלאכים. בכל אופן, שניהם לא לענין – החסידים הם לא ערבים ולא מלאכים.

⁷ בראשית יח, ד.

⁸ ראה רש"י במדבר יג, כ: "היש בה עץ". אם יש בהם אדם כשר, שיגין עליהם בזכותו".

את דלתו ואמר אין ערוך לך ואין זולתיך א ביסל געגאנגען און א ביסל געפארן גוט שבת גוט שבת [ממש רוח הקדש, אמר מה שעבר עליו, "אין ערוך לך ואין זולתיך, קצת הולך קצת נוסע, גוט שבת גוט שבת". אפשר לחזור על המשפט...]. ומתחיל מהתעסקותו לא שמע אך כשהאווילדניקער כפל ושלש הנ"ל, נבהל במאוד בשמעו שיודע מחשבות.

ב'טיש' – הרבי הוא "רבו המובהק"

להוואילעדניקער הי' תנועות שלרואה בפעם הראשונה נראים לתמי' גדולה [כך מסופר גם על רבי לוי יצחק מברדיטשוב, שהיו לו תנועות של התלהבות עד שמי שראה אותו פעם ראשונה היה חושב שהוא לא בסדר.], והנ"ל ישב לסעודה ומתמה על תנועותיו [חשב לעצמו: 'מה הן התנועות האלה?!']. [מאמר חז"ל^א]. אסור להרהר אחר רבו מיטאר ניט טראכטען בעת מעויצט מיט א רבי'ן בא איין טיש [אסור לחשוב כך כשיושבים עם הרבי על אותו שולחן. כלומר, בפשטות האיסור להרהר אחר רבו הוא על רבו המובהק, אבל כשיושבים עם רבי על אותו שולחן, אף שאינו הרבי שלו, באותה שעה הוא נקרא "רבו" ואסור להרהר אחריו. אם כן הוא שוב קרא את המחשבות שלו.] ושוב נבהל. אח"כ בהיותו בליובאוויטש סיפר להצ"צ [לא כותבים את שם החסיד – כנראה כדי לא לבייש אותו שנסע לרבי אחר... (ואולי בגלל ההתכוננות במאמר של סטרשעלע...)] אולי... – אבל מן הסתם מדובר במישהו מספיק חשוב כדי שיוכל להכנס אל הרבי ולספר לו דבר כזה. לא כל אחד נכנס לרבי כך, ועוד יותר – לא כל אחד שהיה מספר סיפור היה זוכה למענה כזה.]. וא' הצ"צ דער ווילעדניקער איז אקליינער אינגל וואס ער

שיסע אליהם ולכן עדיף שישלח אותו לנסוע. הרבי הסכים אך שאר החסידים חששו שאם ילך הקוצקער הוא רק ילבה את אש המחלוקת ויגרום לפיצוץ ולכן הרכיבו משלחת שלא כללה את הקוצקער (ואכן הצליחו בסוף לרכך את המחלוקת, בעיקר בעזרת רבי ירחמיאל בנו של היהודי הקדוש שהעיד בשם אביו על צדקת הרבי ר' בונם). הסיפור מזכיר קצת למה שמתואר כאן, שהחסיד (החריף, הקוצקער בדומה לר' אייזיק) יותר קנאי מהרבי.

ה. אומר כל מה שרואה

קבה. אחד [חסיד חב"ד]. בנסעו בשכונת הווילעדניקער [נסע באזור ווילעדניק. למדנו לפני כמה שבתות על הווילעדניקער, הוא היה צדיק בלי 'ייחוס', אביו היה חייט, יהודי פשוט, והוא נהיה צדיק. יש לו ספר וכותב שם מאמרים בסגנון קרוב לחב"ד. הוא מכונה 'בעל הידית', כיון שהבטיח שיושיע את כל מי שרק יחזיק בידית הדלת של בית העלמין בו הוא קבור. עד היום אנשים נוסעים לשם כדי להחזיק בידית הזאת.]. החליט להיות גם שם [גם בוילעדניק וגם אצל הרבי.]. ובדרך הי' שלג גדול ורוב בו' ומעט נסע [עם העגלה.]. ומעט הלך רגלי [בגלל קשיי הדרך.]. והגיע לשם עש"ק אחר הצות ח"ש [חצי שעה.]. קודם הדלקת הנרות, והלך למקוה ואח"כ למנחה בביהכנ"ס, ושאל שם איך נותנים שלום להוילעדניקער [רצה להגיד לו שלום עליכם.]. והשיבו שבעת צאתו [היו אדמו"רים שלא היו מתפללים עם החסידים אלא היה להם חדר שני בו היו מתפללים.]. לאמר שבתא טבא אז נותנים לו שלום. והלך וישב בפרוודור והעמיק מחשבתו במא' אין ערוך של שטראשעלע [מאמר עמוק של ר' אהרן מסטרשעלע, בעל עבודת הלוי ושאר ספרים, חסיד של אדמו"ר הזקן.]. אח"כ פתח אדמו"ר

^א סנהדרין קי, א: "אמר רבי אבהו, כל המהרהר אחר רבו

כאלו מהרהר אחר שכניה".

^ב פרשת בלק פ"ד.

הרי לוויילעדיניקער היתה רוח הקדש, כלומר שהוא צדיק גדול, ואיך אפשר לומר עליו שהוא ילד קטן?! לילד קטן יש רוח הקדש?! צריך לומר, על פי תורת האריז"ל, שהכל שייך לסוד הפרצופים. יש שלשה שלבים של גדילה בקבלה – עיבור, יניקה, מוחין כנגד נה"י חג"ת-חב"ד. כנראה הוויילעדיניקער היה במדרגה מאד גבוהה, רק שבה הוא היה בבחינת יניקה. עיבור ויניקה הם שלבי קטנות, ומוחין הוא שלב של גדלות. היכולת לראות מחשבות היא בחינת אבא (בחינת ראייה ומחשבה, סוד "מחשבה ויובלא תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין") – כנראה היה שייך לפרצוף יניקה דאבא. [יסוד אבא מתגלה בתחלת שני שלישי התפארת התחתונים דז"א ונמשך לנצח והוד, לכן הכל אצלו בבחינת גילוי. כן, מתאים שרוח הקדש היא בבחינת נצח והוד, ויסוד מגלה את רוח הקדש. [מתאים שחסידות הכללית ביסוד. כן, הם כנגד התאו², אותיות **אות** ברית קדש.

הרביים של חב"ד הם בבחינת מוחין דגדלות, שלא מגלים כל מה שיודעים (כמבואר בדא"ח על הפסוק הנאמר במשה רבינו, "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא"). קשור גם עם "הצנע לכת עם אלהיך" של עבודת התשובה של חדש אלול, שה-ה של המלה "תשובה" היא "הצנע לכת עם [הוי"] אלהיך"².

ו. "אין מי רגלים כלים אלא בישיבה"

קבו. א' שאל מאדמו"ר דקוידענויב [שוב וראים כאן שהוא מביא כאן מאדמו"רים אחרים

זעהט דערציילט ער [הוויילעדיניקער הוא ילד קטן, מה שהוא רואה הוא מספר.].

הצמח צדק והוויילעדיניקער

הצמח צדק הוא זה שפרסם את הוויילעדיניקער בתור בעל מופת. פעם באה אל הצמח צדק אשה עגונה ובקשה שימצא את בעלה, והצמח צדק שלח אותה לוויילעדיניקער שתגיד לו בשמו שהוא שלח אותה אליו שיגלה לה איפה בעלה. היא נסעה לוויילעדיניקער ואמרה לו כך, כששמע זאת הלך לחלון, התבונן בו, קרא לה ואמר: 'הנה הוא, את רואה?'. כשהיא אמרה שלא ראתה כלום מהחלון הוא אמר 'אני רואה את בעלך בעיירה הזאת והזאת ברחוב זה', והיא נסעה לאותה עיירה ומצאה אותו שם. כך הוא התפרסם בתור בעל מופת.

קודם ראינו שהבעש"ט התיר עגונה כשראה את בעלה במקום אחר. מסתמא הוויילעדיניקער לא היה במדרגת רוח הקדש של הבעש"ט. העובדה שהלך לחלון מלמדת שהיה צריך קצת להתעלות. [כנראה הצמח צדק שלח אותה אליו כי הוא מספר כל מה שהוא רואה. כן, הצמח צדק גם היה יכול לעזור לה, גם לו היה רוח הקדש, רק שהוא נמצא במוחין דגדלות שלא מספרים כל מה שרואים, חוץ מזה שבודאי היתה לו כוונה פנימית שהמופת הזה יעבור דווקא דרך הוויילעדיניקער ושכך יתפרסם שמו בישראל. התפללו קבלת שבת וערבית.

[אחרי מוסף:]

נגנו ניגון ר"ח אלול ע"ז.

הוויילעדיניקער – מוחין דיניקה דאבא

אתמול קראנו את הסיפור על החב"דיניק שנסע לוויילעדיניקער והוא קרא את כל המחשבות שלו, וכשהחסיד סיפר לצמח צדק הוא התבטא עליו שהוא ילד קטן שמספר כל מה שרואה. כעת נסביר קצת את הסיפור יותר בעומק:

² מוסבר בכמה מקומות ששבע חיות הטהורות בפרשת ראה (דברים יד, ה) מקבילות לשבע דרכים בעבודת ה', כנגד מדות הלב: "איל [מקובלים, לובשי לבן, חסד] וצבי [בעלי נגלה, גבורה] ויחמור [חב"ד, תפארת] ואקו [הרב קוק, נצח] ורישן [מוסר, הוד] ותאו [חסידות כללית, יסוד] וזמר [ברסלב, מלכות]".

³ היום יום ג' תשרי.

(הרבנית היתה ספרנית והיתה מביאה לו ספרים עדכניים). אבל כאן הקוידנובער כמענה לתמיהה החסיד הלביש את דבריו בווארט של הגמרא, כשאמר לו שזו גמרא מפורשת. אפשר לרמוז זאת ב"אין מי רגליים פֿליים אלא בישיבה", מלשון פֿליים – שזה הכלי לעצה הזאת.

ח. גלות על גילוי צדיק נסתר

קבו. הש"ך [חי כמאה שנה לפני הבעש"ט, היה גאון עצום וכתב פירוש על השלחן ערוך. כמו שכבר הערנו כמה פעמים, הרש"ג מביא ברמ"ח אותיות סיפורים ממגוון של צדיקים, גם כאלה שלא היו חסידים – גם מצדיקים שחיו אחרי הבעש"ט, כמו רבי עקיבא איגר והחתם סופר, וגם מצדיקים מדורות יותר עתיקים.] ה' הפרנס הודש בוויילנע [עיר של גאונים. אף שהוא היה רב המקום, הוא גם היה אחראי על הצרכים הגשמיים של הקהילה.] ובאר הגולה [גם לו יש פירוש סביב השלחן ערוך] השמש. ו[שניהם] ראו שרב א' שם [וילנא היא עיר גדולה, היו בה כמה שכונות כשלכל אחת היה הרב שלה, כמו היום.] אין נר דלוק אצלו אחר הצות. שמלפנים [פעם] ה' צריך הרב ללמוד בלילה. ושלה הש"ך את הבאר גולה להגיד לו שבאם לא ילמוד בלילה יגורש מהעיר. ובן הרב בשמעו הדברים האלה אמר, על אביו שאלי' לומד עמו יאמר כזה? ואמר הרב עכשיו בא עתי ונסתלק לב"ע – שהי' נסתר וכשנתגלה טבעו אינו יכול להשמר בעוה"ז [כך היה לפני הבעש"ט – שהיו צדיקים נסתרים שלא היו יכולים להתגלות, והבעש"ט בקושי הצליח לפעול שצדיק נסתר יוכל להתגלות. כאן ההסתר שלו היה בכך שהיה רב בלי שהנר דלוק אצלו אחרי הצות. היו צדיקים נסתרים שבכלל חיו חיים אלמוניים בקצה העיירה שאף אחד לא שמע עליהם.] ויקבל באר הגולה ב' שנים גלות (באר הגולה קבל גלות?) כן, יכול להיות שהוא קרא לספרו

שלא מחסידות חב"ד, ובהערכה. הרבי מקוידענוב היה הנכד של הרבי מלכוביץ. בשונה מהווילעלדניקער, שאביו היה יהודי פשוט, הרבי מקוידענוב הגיע ממשפחות של אדמו"רים. הוא גם נכד של רבי נחום מטשרנוביל, שהיה מחותן עם אדמו"ר הזקן, לכן יש קשר לחב"ד. עצה שמשתיין תמיד [תמיד צריך ללכת לשרותים.] וא"ל שיסע ללמוד בישיבה ויתרפא [לגמרי "פלא יועץ", עצה פלאית.], ותמה על זה [מה הקשר בין הבעיה שלו, שצריך ללכת לשרותים כל הזמן, לבין העצה ללמוד בישיבה?] וא"ל על תתמה גמרא מפורשת היא בברכות אין מי רגליים כלים אלא בישיבה [הפשט שם בגמרא⁷ הוא "בישיבה" ולא בעמידה¹⁰], אבל הוא דרש זאת על לימוד בישיבה.]. ונסע ונתרפא.

ברמ"ח אותיות לא מביאים סתם סיפורים, אלא סיפורים שיוצא מהם איזה ווארט פנימי. אם מישהו אחר היה דורש דרשה זו ושולח אותו יהודי ללמוד בישיבה, מסתמא הוא לא היה מתרפא. דווקא כשצדיק אומר כך הווארט פועל את הישועה. אפשר לשאול, אם עכשיו תהיה למישהו את הבעיה הזאת, שכל הזמן הוא צריך לשרותים, והוא ילך ללמוד בישיבה בעקבות קריאת הסיפור – יעזור לו או לא? כנראה שאם ילך עם מספיק תמימות, כמו שכתוב בפרשת השבוע "תמים תהיה עם הוי' אלהיך", כנראה שיעזור לו.

העצה שהקוידנובער נתן לו היא ממש פלאית, "פלא יועץ"¹⁰ שנאמר על המשיח. כשהרבי היה נותן עצות הוא הלביש אותן בכלים של טבע – היה אומר איזו עצה בעניני רפואה, ואומר שמייעץ כך וכך כי למד ספרי רפואה וכדו'

⁷ ברכות מ, א.

¹⁰ רש"י שם: "מי רגלים כלים". מן הגוף אלא בישיבה לפי שכשהקלות קרוב לפיסוק הוא דואג שלא יפלו נצוצות על רגליו ומפסיק".

¹¹ ישעיה ט, ה.

בכל בית, ספרי הבעש"ט-המגיד-אדמו"ר הזקן – כתר שם טוב, אור תורה וספר התניא. אור תורה ומגיד דבריו ליעקב הם בעצם כמעט אותו ספר. כאן מציינים שהסיפור היה עם הספרים שחוץ מהספר אור תורה. הראם המשרת ר' היים בער [הוא היה המשרת של הצמח צדק]. להצ"צ ויבט בהם זמן מה [דפדף בספר]. ויאמר דער אלטער רבי האט בעסער ארויסגעגעבן [אדמו"ר הזקן הסביר עוד יותר טוב¹⁷]. עד כאן דברי הצמח צדק. כעת מבאר המשפיע ר' אברהם: [וזה החילוק שאצלינו שמבחי' הדעת שכל ההמשכות הוא ע"י הדעת עד"מ בהאדם שיש בו כח ההולדה שמעצמות הנפש.

כח ההולדה מעצמות הנפש

א' שאל מר' אלי' יוסף מדריבין [אחד מגדולי החסידים¹⁸]. מדוע אין מונים כח המוליד [הרי כח המוליד כל כך חזק וחשוב, אם כן מדוע לא מונים אותו בעשרת כחות הנפש? (לכאורה הוא ביסוד). נמשך דרך היסוד, אבל נראה עוד מעט שקשור בעיקר לדעת.], [עד כאן השאלה, כעת התשובה: [וכח המוליד הוא מעצמות הנפש שמוליד בדומה לו ממש [כיון שכח המוליד הוא מעצמות הנפש², אז כמו שלא מונים את עצמות הנפש לכן לא מונים את כח המוליד. [ומ"מ צריך להמשיך ע"י הדעת שבלי קישור [כאן יכול להיות שצ"ל: קישוי, כמאמר חז"ל "אין קישוי אלא לדעת". אבל גם יכול להיות קישור, קישוי וקישור שניהם קשורים לדעת, כמבואר בתניא¹⁹ שדעת היא מ"לשון התקשרות והתחברות" –

כך בגלל הסיפור הזה.], והש"ך נענש מלמעלה [לא כתוב במה נענש]. בהשגחה פרטית, הסיפור ממש קשור לפרשת שבוע – דין רוצח בשגגה שבורה לעיר מקלט. האות הזו היא סיפור של דין, לפני גילוי הבעש"ט.

[איך קראו לש"ך?] רבי שבתאי הכהן. [ולבאר הגולה?] נסתכל בשער של יורה דעה בשלחן ערוך. [הביאו]. הנה, כתוב כאן שפתי כהן לר' שבתאי בן ר' מאיר הכהן ובאר הגולה לר' משה רבקה. מענין מה פירוש המלה "רבקה". יכול להיות שכמו שאצל חסידים כאשר רוצים לזהות מישהו מזהים לפי שם אמו (או חמותו), כמו ר' ליב שרה'ס, כאן יכול להיות שהכונה משה בן רבקה. בכלל, לאנשי וילנא היתה בעיה להגות את האות **ש** – כמו שכתוב על בני אפרים, שהתקשו לומר את המילה שכולת ואמרו שכולת²⁰ – במקום **ש** היו אומרים **ש** ובמקום **ש** – **ש**, גוט שאבעס. לכן יכול להיות שרבקה הוא רבקה'ש, כמו רבקה'ס. אם כבר מדברים על השמות שלהם – יש קשר מספרי ביניהם: **שבתאי** = **אל** פעמים **חיה** ואילו **משה** = **יה** פעמים **חיה** (שני שמות הקדש של שתי אותיות הם **אל** ו-**יה**) – הממוצע שלהם הוא **חיה** ברבוע, **תענוג** וכו'.

ט. ספרי ליקוטים מהרב המגיד

אדמו"ר הזקן מסביר יותר טוב

קבת. ר"מ [צריך להיות ר' אברהם, יכול להיות שר"מ זו האות האחרונה של אברהם. הוא היה המשפיע של ר' שמואל גרונם, יש כאן הרבה מימרות ממנו. מ"ץ [מורה צדק, פוסק]. דועמבין סיפר: כשנדפסו לקוטים מהה"מ – חוץ מספר אור התורה [בימי הצמח צדק נדפסו כמה ספרי ליקוטים מהמגיד, כמו הספר אור האמת ועוד כמה ספרים. יש שלשה ספרים שצריכים להיות

¹⁷ יש להעיר שלפעמים הסיפור מובא על הספר פרי הארץ מהרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטבסק.

¹⁸ ראה רמ"ח אותיות אות קצא.

¹⁹ וכמבואר בחסידות שכח ההולדה נקרא "כח האין סוף" – ראה לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך. המשך שמח תשמח ע' 7 (סה"מ תרנ"ז ע' קעט) ואילך.

²⁰ סוף פ"ג.

²¹ שפטים יב, ו.

הדעת-מח האחורי. הזכרנו את פרצוף הצדיקים משום שבאות שאנחנו לומדים כעת מדובר על כח ההולדה שמהדעת, והסיפור כאן היה עם הצמח צדק שמכוון שם כנגד הדעת. ממח הדעת נמשכת מערכת המשכת הזרע ברוחניות דרך חוט השדרה, כנגד הרבי המהר"ש, ו"תריץ ביעין" המבשלים את הזרע, כנגד הרבי רש"ב, הרבי הרי"צ כנגד היסוד, והרבי בחינת עטרת היסוד כו'. המדע לא מכיר בכך שהזרע מגיע מהמח, אבל על פי התורה, וכך מוסבר בחסידות, הזרע מגיע מהמח האחורי. המדע עוד יגלה איך הדבר מתרחש גם בגשמיות.

כח ההולדה אצל יהודים – המשכה חדשה

הוא מסיים את ההסבר באות הזו:
וכן במצוות [קודם דובר על תורה שבבחינת דעת, וכעת מדובר גם על מצות. הבעש"ט אומר שצריך לעשות את המצות ב"אבר חי", בחיות, משום שרק "אבר חי" מוליד]. הן בבחינת הולדה בדומה לו בפנימיות [צ"ל: מפנימיות]. ועצמות אוא"ם

ידוע שהעולם מלא באנרגיה, ויש את "חוק שימור האנרגיה". העולם רק משמר את כמות האנרגיה שקיימת, בבחינת "פושט צורה ולובש צורה", ללא הוספה של אנרגיה חדשה. אבל בחסידות מוסבר שהמצות הן המשכת אנרגיה חדשה לעולם שלא היתה עד כה אף פעם, ממשיכים מהאין סוף, ולכן הוא אומר כאן שמצוות הן בבחינת הולדה. ענינו של כח ההולדה – שאצל יהודים הוא מעצמיות הנפש, עצמות אין סוף ב"ה – הוא להמשיך ולגלות דבר חדש לגמרי.

כח ההולדה שקיים גם אצל גוים (וכך גם אצל בעלי חיים, שיש להם גם כח הולדה חזק, כידוע שדג סלמון שוחה ימים רבים נגד הזרם רק בשביל להגיע למקום לידתו, להוליד שם (מחדש), על אף שפועל ריבוי עצום, מליארדי סינים לדוגמה, הוא רק מיחזור אנרגיה קיימת

התקשרות גורמת לקישוי. קישוי יכול להיות גם במח, מסופר על הרוגאטשובר שכאשר למד את קונטרס אחרון בשו"ע אדה"ז אמר בהתפעלות שפשוט לו שגידי אדמו"ר הזקן התקשו והתעבו כאגודל כאשר כתב את הדברים]. לא יהי הולדה – ובלי הרגש ותענוג [הוא מקשר את ההולדה לפנימיות הכתר, תענוג]. – ונמשך לו בפנימיות [צ"ל: מפנימיות]. הנפש ממש, אך מ"מ צ' לעבוד [צ"ל: לעבור]. ע"י הדעת.

הקבלת צדיקי החסידות לקומה שלמה

איני יודע אם מכירים, אבל חוץ מהקבלת שבע הדרכים הכשרות ביהדות לשבע החיות הטהורות, יש לנו עוד הקבלה שלא נדפסה, של כל צדיקי החסידות לקומה שלמה. בשבע חיות הטהורות יש בכלל דרכים ביהדות, לאו דווקא חסידות, רק שהחסידות היא העמוד האמצעי (תפארת – חב"ד, יסוד – חסידות כללית, מלכות – ברסלב), אבל בהקבלה הזאת נמצאים רק צדיקים מהחסידות. הבעש"ט הוא הלב – לב ישראל חי", כפשוט, המגיד הוא הפה, רבי נחמן הריאות וכו'. רבי נחמן הוא כנראה המקור העיקרי להקבלה, שעורר את ההשראה לכל ההתבוננות הזו, משום שהוא אמר על עצמו, בקשר למחלוקת הסבא משפולי עליו, שהוא (רבי נחמן) הריאות, מרה לבנה, והסבא משפולי הוא הטחול, מרה שחורה. לכן בהקבלה הנ"ל הסבא משפולי הוא הטחול.

בקשר לרביים של חב"ד, המוחין מתחלקים לשלש: מח ימין, מח שמאל ומח אחורי. אדמו"ר הזקן הוא מח ימין, אדמו"ר האמצעי הוא מח שמאל והצמח צדק מח אחורי, הדעת [כאן כתוב שצריך לעבור דרך הדעת, וכן משמע שהולך על אדמו"ר הזקן]. יש כמה הקבלות של הרביים, ויש גם הקבלה כזאת שהבעש"ט-המגיד-אדמו"ר הזקן הם חב"ד, ועל פיה אדמו"ר הזקן הוא דעת, אבל כאן אנחנו מדברים בציור קומה שלם של כל צדיקי החסידות, ובו הצמח צדק מכוון כנגד

10 וקו הוא 6, כך שקמץ הוא 16, פתח 6 וכו'. (מהאריז"ל?) עוד לפני האריז"ל. ההקבלה של הניקוד לספירות היא מתיקוני זהר. לפי שהוא קומץ וסותם האור שלו [כמו "וקמץ הכהן"²²]. שהכתר נעלם מאוד ואינו מתגלה כלל. אבל חכמה נקודה פתח. לפי שהחכמה פותחת מעט מהאור שלו [הייתי חושב שהניקוד פתח פותח לרווחה, אבל הוא אומר "פותחת מעט", כמו שפותחים מעט את הדלת. החכמה היא "ראשית הגילוי", אך עדיין לא בהרחבה. (למה הניקוד של החכמה הוא קו, פתח? היה מתאים שהחכמה תהיה נקודה, חיריק או חולם.) כאן הוא לא מתייחס לצורת הניקוד, אלא רק לשמות.]. ר"ל שהחכמה נגלת קצת יותר מהכתר.

על פי ההסבר כאן, אפשר להמשיך ולבאר את הניקוד צירה: צירה מלשון צורה. כלומר, אחרי שיש קמיצה בכתר ופתיחה בחכמה, מתחילה צורה בבינה, כבר יותר התפשטות של הגילוי שהתחיל בחכמה. לפי זה, הסדר של כת-חכמה-בינה הוא חש-מל-מל: "חש" בקמץ של הכתר, "מל" בפתח של החכמה, כמו מל של ברית מילה שהוא התחלת הגילוי (שייך בפרט ליסוד אבא), והצירה של הבינה הוא המל השני, מלשון דבור, ראשית מציאות-מה מוארת באור החכמה.

אמונה – בענינים גשמיים, בטחון – בעניני

מצות

[הרבי מזכיר את הספר אור האמת בקונטרס "ענינה של תורת החסידות".] מגיע לספר הזה שמישהו ילמד אותו פעם. נקרא עוד קטע כאן: ברוך הגבר אשר יבטח בה' ר"ל דאין לבטוח בה' על אכילה ודברים גשמיים דלמא לא יתן לו ה' [הוא אומר שלא לבטוח בה' על דברים גשמיים, כי אולי ה' לא יתן לו...]. אבל רשאין לבטוח בעבודתו שבודאי יתן לו ה' כח לעשות

ולא הולדה חדשה לגמרי. אבל אצל יהודים יש גילוי חדש לגמרי, כי הכח נמשך מעצמות הנפש הממשיכה מעצמות אור אין סוף. [אבל כתוב שרוב הנשמות מגולגלות ולא חדשות?] קודם כל, לכן הבעש"ט לא היה מגלה לבן אדם את הגלגול שלו, שלא כמו האריז"ל שכן היה מגלה וכך אומר לו מה הוא צריך לתקן. הבעש"ט לא היה מגלה את הגלגולים, אף על פי שידע, כיון שלא רצה להגביל את האדם. קבלת הבעש"ט היא "השראה" ולכן לא נוגע מה היה בגלגול הקודם, משא"כ קבלת האריז"ל שהיא "התלבשות". ועוד, גם בנשמה מגולגלת, אצל יהודים, יש תמיד גם משהו חדש. הגוים, גם כאשר הם מולידים, הם עדיין בבחינת "אל אחר איסתריס ולא עביד פירין". הנושא קשור לפרשת השבוע הבא "פצוע דכא", פסוק עליו דברנו בשיעורי "היום יום".] אך שצריך להמשיך ע"י הדעת, שבלי התקשרו' [כאן זה ודאי התקשרות]. לא יהי' הולדה. [הוא מציין כאן תאריך – שלא כדרכו – שהמשפיע אמר את הווארט לכבוד אדמו"ר הזקן, בהתוועדות יום ההילולא שלו: [כ"ד טבת רס"ט].

הסבר על הניקוד מתוך הספר "אור האמת"

היות והזכרנו את הספר "אור האמת", נלמד ממנו משהו. הספר מבוסס על ליקוטים של דברי הרב המגיד ממעזריטש מהספר קדושת לוי של רבי לוי יצחק מברדיטשוב:

הסוד שהכתר הוא נקודה קמץ [תשעת הניקודים מכוונים כנגד הספירות (כפי שמופיע בסידור אדמו"ר הזקן בשמות הוי' ב"תהלה לדוד"): קמץ – כת; פתח – חכמה; צירה – בינה; סגול – חסד; שבא – גבורה; חולם – תפארת; חיריק – נצח; קבוץ – הוד; שורוק – יסוד. המלכות היא בלי ניקוד. מוסבר בחסידות על קמץ שכנגד הכתר, שהקו העליון הוא האוירא, והנקודה היא המוחא סתימאה. (איך מחשבים את הגימטריא של הניקוד?) נקודה היא

²² ויקרא ה, יב; במדבר ה, כו. ראה תקוני זהר ה, א; יט, ב; קכו, א.

“אמונה ובטחון” את מאמר חז”ל “הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים”, שעיקר מדת הבטחון נוגע לענינים של יראת שמים. מעניין, לפי דבריו, שאדמו”ר הזקן בחר לסיים את ברכת המזון דווקא בפסוק הזה... יש כאלה שמוסיפים אחריו עוד פסוקים, כמו “נער הייתי וגם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וגו’”, אבל אדמו”ר הזקן עצר בפסוק “ברוך הגבר אשר יבטח בהוי’ והיה הוי’ מבטחו”. [כנראה דווקא אחרי האוכל צריך לומר לאדם שלא ישים מבטחו באוכל, אלא בעבודת ה’]. כן.

את המצוה [כל הבטחון צריך להיות מופנה לעבודת ה’]. ואין לבטוח שכחו יהיה ע”י אכילה אלא סתם בודאי יתן לו ה’ כח לעבודתו ואין מעצור להושיע דוקא ע”י אכילה והיה ה’ מבטחו ולא ע”י אכילה.

רק נאמר שלכאורה הרבי לא חשב כך, אלא אמר שאדם צריך לבטוח בה’ שיהיה לו טוב הנראה והנגלה בכל מכל כל. אבל באמת מעניין מה שהוא כותב, וצריך להוסיף אותו בהתבוננות שלנו באמונה ובטחון, שיוצא לפי דבריו שכל הבטחון צריך להיות בשביל עבודת ה’, ואת האכילה ושאר הענינים הגשמיים להשליך על האמונה. ואכן, על דרך זה פרשנו במאמר

דבר יום ביומו – פרשת בשלח

יְלַחֶם לְכֶם וְאַתֶּם תִּתְרַשׁוּן. בני ישראל מפחדים וצועקים אל ה', מה יותר טבעי ונכון מזה? אתה מפחד – תתפלל.

נכון, טוב מאד לצעוק אל ה' ולהתפלל. אבל משה רבינו רואה שבני ישראל עדיין במצב של קטנות, כמו ילד קטן שמפחד וצועק לאבא, והוא רוצה להעלות אותם לשלב של גדלות. הגדול-הבוגר יודע להשליט את השכל על הלב, ויודע להשקיט את הפחד. לכן העיקר זה "אל תיראו! התיצבו וראו את ישועת ה' [ותבינו שאין מה לפחד]".

"ודע שהאדם צריך לעבור על גשר צר מאד מאד. והכלל והעיקר שלא יתפחד כלל" (רבי נחמן מברסלב) – ואם אתה מפחד ורץ להתפלל לה', עדיף שתפסיק להתפלל ותשקיע בהתגברות על הפחד וחיזוק האמונה.

[לפי עמודיה שבעה]

פרשת בשלח יום שלישי – החשב

המאיר

"וַיְהִי הַעֲנָן וַחֲשָׁךְ וַיֹּאצֵּר אֶת הַלַּיְלָה וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלַּיְלָה" – מי האיר את הלילה? רש"י מפרש שמדובר על עמוד האש, שה' הוליד לפני ישראל בכל לילה (כמוזכר בתחילת הפרשה), וגם בלילה הזה הוא האיר לישראל. ובכל זאת, לכאורה משהו לא 'חלקי' בפסוק, שהרי עמוד האש לא מוזכר כאן (וגם לא בפסוקים

פרשת בשלח יום ראשון – חוזרים למצרים

"וַיְהִי בַשֶּׁלַח... וְלֹא נִחַם אֱלֹהִים דָּרָד אָרַץ פִּלְשֶׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן יִנַּחֵם הָעָם בְּרָאתָם מִלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרָיִמָה" – חס ושלוס, רק שישראל לא יחזרו למצרים!

אבל בהמשך קורה משהו הפוך: ה' אומר למשה: "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁבוּ וְיִחַזְרוּ לַפָּנִי פִי הַחִירְתִּי" – ומפרש רש"י: "וישובו לאחוריהם לצד מצרים, כדי להטעות את פרעה", חוזרים למצרים! מה קורה כאן?

אם יש חשש "פן ינחם העם... וישבו מצרימה", סימן שהמחשבה הזו נמצאת באיזה-שהוא מקום בראש של בני ישראל, העבד רוצה לחזור לבית העבדים המוכר... אם המחשבה הזו לא תצא לפועל, היא עלולה 'להיתקע' בפנים... כל מחשבה שעולה על הדעת צריכה להתקיים, אבל משתמשים בה בצורה הפוכה – בואו נחזור למצרים, רק קצת לחזור כדי למשוך את המצרים לתוך ים סוף.

[לפי עמודיה שבעה]

פרשת בשלח יום שני – לא לפחד כלל

"וַיֹּשְׁאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֵינֵיהֶם וַהֲנִהּ מִצְרַיִם נֹסֵעַ אַחֲרֵיהֶם וַיִּירָאוּ מֵאֵד וַיִּצְעְקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה'... וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם הַיְהִי תִירָאוּ הַתִּיצְבוּ וְרָאוּ אֶת יְשׁוּעַת ה'. ה'

שימו לב לקשר בין המתקה לרפואה (זו ההופעה היחידה של המושג מתוק בתורה, וההופעה העיקרית של המושג רפואה) – רפואה אמתית יודעת להמתיק את המציאות המרה. למעשה, גם המתקת המים נקראת רפואה, כמו שנאמר כאשר אלישע הנביא המתיק את המים הרעים ביריחו "כֹּה אָמַר ה' רַפְאֵתִי לַמַּיִם הָאֵלֶּה" (וראו פירוש הרשב"ם אצלנו). אלישע רפא את המים הרעים כשהשליך לתוכם מלח, וגם העץ שהשליך משה למים המרים היה מר – כדברי חז"ל שה' "מרפא את המר במר". זהו עיקרון חשוב ברפואה: "רפואת דומה בדומה", כידוע במיוחד ברפואה הטבעית (הומיאופתיה).

והנה שואלים המפרשים על הפסוק שלנו: אם בכלל לא תבוא עלינו מחלה, מה כאן הרפואה?

אמר רבי שמחה בונים מפשיסחא: על הפסוק "וְנִגַּף ה' אֶת מִצְרַיִם נֶגֶף וְרָפָא" מוסבר בספר הזוהר "נֶגֶף – למצרים. וְרָפָא – לישראל". כלומר, כל אחת מהמכות שניתנו למרים היא-עצמה פעלה רפואה לבני ישראל, שחררה אותם מקליפת מצרים. זו רפואה טובה, אבל לא מושלמת, כי יש צד הרע ויש צד טוב, וכל צד מצומצם בתוך גבול מסוים. אבל עכשיו, ה' אומר לנו: "כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך" – לא ארפא אותך דרך המחלה שאשים על מצרים, אלא "אני ה' רפאך" ברפואה שלמה של התפשטות החסד הגדול.

כלומר, בהתחלה העיקר הוא ה**בדלה** של הטוב מהרע, הצד הרע עדיין קיים ואנחנו צריכים להבדל ממנו. אבל אחרי קריעת ים סוף ושירת הים, עולים למדרגה גבוהה של **המתקה**, "וימתקו המים", כל המציאות

הקודמים). במקרה כזה, הפסוק 'מבקש' גלות בו את הרובד של הרמז והסוד...

הסוד העמוק הוא שאפשר להבין את הפסוק כפשוטו: החושך האיר את הלילה! מה הכוונה?

במעשה בראשית הקב"ה קבע גבולות, "ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה", האור מאיר את היום והחשך מחשיך את הלילה. אבל בקריעת ים סוף הגבולות נמחקים, הים נהפך ליבשה. אפשר לומר שגם הגבול של ממד הזמן מתבטל – במיוחד בשירת הים שמשקיפה על העתיד, "אז ישיר משה" (מכאן לתחיית המתים מן התורה). לכן היום והלילה הופכים להיות משהו אחד, והחשך עצמו מאיר.

בפנימיות התורה יש זוג מושגים עיקרי: אורות וכלים. מבחינה מסוימת, הכלי הוא 'חשוך' ביחס לאור. למשל, התורה והמצוות הם יחסית אורות וכלים, בתורה מרגישים את האור האלוקי ואילו מעשה המצוה הגשמי הוא כלי (שלא רואים בו את האור בגלוי). ובכל זאת, דוקא לכלי החשוך יש שורש עמוק מאד, ולבסוף יתגלה האור שבחשך הזה. החשך יאיר.

[התוועדות י"ג שבט תשע"ג]

פרשת בשלח יום רביעי – רפואה שלמה

בני ישראל הגיעו למרה והתלוננו על המים המרים, ה' הראה למשה עץ שישליך למים, "וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם", ומיד אחר כך נאמר "וַיֹּאמֶר אִם שָׂמוּעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁרַת בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהִאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשִׁמְרָתָ כָּל חֻקָּיו כָּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר שָׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רַפְאֵךְ".

תמורה, להמיר רע בטוב, מרירות במתיקות, כמו שנאמר בגמרא שהרואה **תמר** בחלום סימן **שתמו** עוונותיו. אכן, עץ התמר גדל גם על מים מלוחים-מרים, הוא ממיר אותם ופריו סמל המתיקות. כך גם בתורה: כנגד כל אחד משבעים הפנים הנכונים של התורה יש פן שקרי ורע, ושבעים התמרים-הזקנים ממירים את הרע בטוב.

מעל שבעים הזקנים נמצא משה רבינו עצמו, השבעים ואחד. הזקנים מתחלפים מדור לדור, מבטאים את התמורות והפנים השונות, ואילו משה מבטא את האחדות הנצחית שמעל התמורות. היכן משה רמוז כאן? באות ו החיבור, "ושבעים תמרים". ובגימטריא **ושבעים תמרים = שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד**.

[שעשועים יום יום, פרשת תרומה]

פרשת בשלח יום שישי – מקום טוב

למטה

"שְׁבוּ אִישׁ תַּחֲתָיו אֶל יָצָא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי". הביטוי המיוחד "שבו איש תחתיו" רומז ליסוד גדול בעבודת הנפש – מדת השפלות החיובית, "מאד מאד הוי שפל רוח".

ליתר דיוק, על האדם לשבת מתחת לעצמו, "שבו איש תחתיו". כלומר, ייתכן שאני מתנהג בסדר גמור, שומר מצוות, מתפלל ולומד תורה – ברוך ה', אני באמת נמצא במקום טוב, זו המציאות הפשוטה... רגע, עלי לדעת שיותר בפנים, האמת לאמיתה היא שמצד הנפש עצמה אני נמוך הרבה יותר, ממש בשפל המדרגה. למעשה, אני לגמרי כלי ריק, וכל הטוב שיש בי (ויש בי!) הוא רק מתנה מאת ה'.

המרה נרפאת ונמתקת, וכבר אין צורך בשום מכה.

ההמתקה הגמורה היא היעוד המשיחי, כמו שנאמר בספר הזוהר "לאהפכא חשוכא לנהורא וטעמין מרירו למתקא" – להפוך את החשך לאור ואת הטעם המר למתוק. וכמו שנאמר על הנחל שיצא מבית המקדש שמימיו ימתיקו את המים הרעים והמרים, "ונרפאו המים"^א.

[ראה שעשועים יום יום, פרשת וארא]

פרשת בשלח יום חמישי – שבעים

תמרים

"וַיָּבֵאוּ אֵילָמָה וְשֵׁם שְׁתִּים עֶשְׂרֵה עֵינֹת מִים וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וַיַּחֲנוּ שָׁם עַל הַמַּיִם" – למה חשוב לדעת את מספר המעיינות ומספר התמרים? מפרש רש"י: שתיים עשרה עינות מים כנגד שנים עשר השבטים, שבעים תמרים כנגד שבעים זקנים.

בני ישראל חונים "על המים" והרי "אין מים אלא תורה". כלומר, נשמות ישראל חונות תמיד על מי התורה, לכל אחד מהשבטים מעיין-תורה משלו.

שבעים התמרים, כנגד שבעים הזקנים, הם "שבעים פנים לתורה". סוד **התמר** הוא

^א ההופעה הראשונה של רפואה בתורה היא "וירפא אלהים את אבימלך" (על ידי תפלת אברהם). שם "וירפא אלהים" וכאן "אני הוי' רפאך", כמבואר בפנים שהרפואה כאן אינה על ידי מכה למצרים, דינים של שם אלהים, אלא שם הוי', שם הרחמים. **וירפא אלהים את אבימלך ועוד אני הוי' רפאך = דרך ארץ קדמה לתורה** (המתקת המים היתה לפני מתן תורה. בהמשך הפרשה מדובר על המן, "לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן", ולפני זה המתקת-רפואת המים, והנה **מים = מן**).

אם כן, האותיות החסרות בפסוק לפי הסדר הן **אווה** (א של כסא, וה מתוך שם הוי"). והנה במגילת אסתר נאמר "וְנִהְפֹךְ הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְהוּדִים הַמָּה בְּשָׁנָאֵיהֶם" – נהפוך את המלה הוא ונקבל את האותיות **אווה**. כלומר, הנצחון הפורימי על המן וזרע עמלק מתקן את אותיות **אווה** החסרות בהופעת ה' והופך אותן לטובה.

גם לסדר האותיות **אווה** יש משמעות, כמו שנאמר "כִּי בָחַר ה' בְּצִיּוֹן אֱוֶה לְמוֹשָׁב לוֹ". כאשר ימחה שמו של עמלק, יבנה בית המקדש בירושלים, במקום שה' **אווה** למושב לו. אז יתקיימו דברי הנביא "בְּעֵת מִהִיא יִקְרָאוּ לִירוּשָׁלַם כְּסֵא הוִי" – במקום "כס יה" תהיה ירושלים "כסא הוי", השם שלם והכסא שלם.

[מאמר 'כי יד על כס יה' בספר פורים לנו]

ומה הקשר ליום השבת קדש? שבת היא גם זמן של תשובה פנימית, דווקא אז על האדם להכיר בשפלות הקיומית שלו ולהיות כלי פתוח לקבל את הארת השבת, לשבת תחתיו בנחת, מתוך ענג שבת.

על המשיח נאמר "הִנֵּה אֵישׁ צָמַח שְׁמוֹ וּמִתְחַתְּיוֹ יִצְמַח" – מתוך ההכרה שלו שהוא "תְּחַתְּיוֹ", יושב בשפלות תחת עצמו, משם הוא צומח להיות מלך ישראל.

[אוצר הנפש ח"א עמ' פו]

פרשת בשלה יום שבת – ונהפוך הוא

אמנם פורים עוד רחוק, אבל היום אנחנו קוראים על המלחמה הראשונה בעמלק: "כִּי יָדַעַל כֶּס יְהוָה מִלְחָמָה לַה' בְּעַמְלֵק מִדָּר דָּר". רש"י מפרש ששם ה' וכסא ה' אינם שלמים עד שימחה שמו של עמלק, ולכן נאמר "כֶּס" ולא כסא, "יְהוָה" ולא שם הוי השלם.

387 • ניגון

ה' שבט תשע"ח
לאט = 52

